

NIKU Rapport 51

GAMLE HUS DA OG NÅ

Status for SEFRAK-registrerte bygninger

Nord-Aurdal kommune

Oppland fylke 2010

3. omdrev

Åse Dammann

Dammann, Åse: Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Nord-Aurdal kommune, Oppland fylke 2010, 3. omdrev. NIKU Rapport 51. 70 sider.

Oslo, oktober 2011

NIKU Rapport 51
ISSN 1503-4909
ISBN 978-82-8101-101-4 (elektronisk)

Rettighetshaver: © Copyright Stiftelsen Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse.

Trykk: Copycat, Oslo 2011
Rapporten er tilgjengelig som PDF-fil på www.ra.no og www.niku.no, og kan fås i papirformat hos Riksantikvaren.

Illustrasjoner: Foto fra kontrollregistreringen 2010 (3. omdrev) er tatt av NIKU. Foto fra SEFRAK kontrollregistrering 2000 og 2005 (1. og 2. omdrev) er tatt av Kulturminnekompaniet (KMK). Foto fra kontrollregistreringen er lagret i BraArkiv, som administreres av Riksantikvaren. Fotonegativer fra den opprinnelige SEFRAK-registreringen er arkivert hos Nasjonalbiblioteket, Fotoseksjonen.

Forsidebilde: 05420012204: Båtnaust i Skrautvål, Nord-Aurdal 2010.

Kontaktadresse: NIKU, Storgata 2, 0155 Oslo
Postadresse: NIKU, postboks 736 Sentrum, NO-0105 Oslo
E-post: kundeservice@niku.no

Telefon: 23 35 50 00
Telefaks: 23 35 50 01

Internett: www.niku.no

Tilgjengelighet: Åpen
Prosjektnummer: 1563606
Oppdragsgiver: Riksantikvaren
Ansvarlig signatur: Leidulf Mydland, NIKU

Forord

Gamle hus da og nå er Riksantikvarens miljøovervåkningsprogram for SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900. Målet med overvåkningsprogrammet er å få oversikt over utviklingen av tap, endringer og fysisk tilstand for SEFRAK-registrerte bygninger, gjennom kontrollregistrering i felt i utvalgte kommuner. Overvåkingsresultatene for denne bygningsmassen vil gi grunnlag for målrettede tiltak i fremtidig forvaltning. I alt 18 kommuner er med i dette miljøovervåkningsprogrammet, og kontrollregistrering foretas hvert femte år i hver av kommunene. I 2010 ble det foretatt kontrollregistrering i Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal kommune. Programmet ble opprettet i år 2000 og har et langsiktig perspektiv.

1. og 2. omdrev av overvåkningsprogrammet, som ble avsluttet i henholdsvis 2004 og 2009, ble gjennomført av Kulturminnekompaniet. 3. omdrev, som pågår fra 2010 til og med 2014, gjennomføres av Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU), på oppdrag fra Riksantikvaren.

Feltarbeidet i 2010 foregikk i august, september og oktober og ble gjennomført av Jens Christian Eldal, Knut Fageraas, Leidulf Mydland, Jan Michael Stornes, Anne Sætren og prosjektleder Åse Dammann. Anneli Nesbakken og Troels Pettersen har bidratt med metodeutvikling og presentasjon av kartverk og tabeller til registreringen. Resultater og rapporter er utarbeidet av Åse Dammann. Anne Sætren har hatt ansvar for kvalitetssikring av det faglige arbeidet. Alle er ansatt ved NIKU.

Rapportene fra 3. omdrev er i stor grad utformet med samme systematikk som rapportene fra tidligere omdrev. Rapporter fra kontrollregistreringene er tilgjengelige som PDF-fil på www.ra.no og www.niku.no, og kan fås i papirformat hos Riksantikvaren.

Oslo, oktober 2011

Åse Dammann, NIKU

Innhold

Forord.....	3
0 Sammendrag	6
0.1 Kvantitative forandringer	9
0.2 Kvalitative forandringer.....	12
0.3 Årsak til tap og endring	14
0.4 Bruk av SEFRAK-registeret, planforhold m.m.....	15
1 Om prosjektet.....	18
1.1 Riksantikvaren og miljøovervåking (MOV)	18
1.1.1 Nasjonale mål	18
1.1.2 SEFRAK.....	18
1.1.3 Miljøovervåkingens gjennomføring.....	19
1.1.4 Undersøkte SEFRAK-data	20
1.1.5 Parametere for MOV-undersøkelsen	22
1.1.6 Metode	23
1.1.7 Lagring av rådata og fotomateriale	24
2 Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen 2010.....	25
2.1 De utvalgte kommunene i MOV-undersøkelsen 2010.....	25
2.1.1 Undersøkte bygninger 2010.....	26
2.2 Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen i Nord-Aurdal 2010	27
3 Resultat.....	28
3.1 Tap	28
3.1.1 Tap – samlet	28
3.1.2 Tap – samfunnssektor	29
3.1.3 Tap – sosial miljøsammenheng	30
3.1.4 Tap – bygningstyper	32
3.1.4 Tapsårsaker	33
3.2 Endringer av gjenstående bygninger.....	34
3.2.1 Endringer – samlet	34
3.2.2 Endring – bygningstyper.....	36
3.3 Tilstand	37
3.3.1 Tilstand – samlet.....	37
3.3.2 Tilstand – sosial miljøsammenheng	38
3.3.3 Tilstand – bygningstyper	40

4 Geografiske variasjoner	42
4.1 Tap og geografiske variasjoner	43
4.1.1 Tap – områder: Kirkesognene Aurdal, Skrautvål, Svenes, Tingnes, Tisleidalen, Ulnes	43
4.1.2 Tap – tettbygd/spredtbygd	44
4.2 Endringer og geografiske variasjoner	45
4.2.1 Endring – områder: Kirkesognene Aurdal, Skrautvål, Svenes, Tingnes, Tisleidalen, Ulnes..	45
4.2.2 Endring – tettbygd/spredtbygd	46
4.3 Tilstand og geografiske variasjoner	47
4.3.1 Tilstand – områder: Kirkesognene Aurdal, Skrautvål, Svenes, Tingnes, Tisleidalen, Ulnes .	47
4.3.2 Tilstand – tettbygd/spredtbygd.....	48
5 Utvikling og tendenser	49
5.1 Utviklingen i kommunen	49
5.2 Tendenser i trusselbildet	51
6 Samlet resultatoversikt MOV 2010	53
6.1 Kvantitative forandringer	53
6.2 Kvalitative forandringer	59
6.2.1 Bestandsutviklingen i forhold til sosial miljøsammenheng	59
6.2.2 Bestandsutviklingen i forhold til bygningstyper	60
6.2.3 Tapsårsaker	61
Figurliste	62
Kilder.....	63
Vedlegg 1: Tabell. Bygningstyper. Tap, endring og tilstand Nord-Aurdal 1.-3. omdrev.....	64
Vedlegg 2: Tabell. Registreringskretser. Tap, endring og tilstand Nord-Aurdal 1.-3. omdrev	65
Vedlegg 3: Kart. Kommune – fylke	66
Vedlegg 4: Kart. Tap – Nord-Aurdal 3. omdrev	67
Vedlegg 5: Kart. Endringer – Nord-Aurdal 3. omdrev	68
Vedlegg 6: Kart. Tilstand – Nord-Aurdal 3. omdrev	69

0 Sammendrag

Dammann, Åse. 2011. Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger i Nord-Aurdal kommune i Oppland fylke 2010, 3. omdrev. NIKU Rapport 51.

I denne rapporten beskrives tap, endringer og tilstand for SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900 i Nord-Aurdal kommune i Oppland fylke i perioden 2005-2010, samt for Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal kommune samlet i samme periode. Tap, endringer og tilstand analyseres i forhold til samfunnssektor, sosial miljøsammenheng, bygningstyper og geografiske variasjoner.

Undersøkelsen er utført på oppdrag fra Riksantikvaren i forbindelse med miljøovervåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå*, som har pågått siden år 2000. Målet med overvåkningsprogrammet er å få et bilde av tap, endringer og fysisk tilstand for bygninger eldre enn 1900, som grunnlag for målrettede tiltak i fremtidig forvaltning. Overvåkningsprogrammet gjennomføres ved kontrollregistrering i felt hvert femte år i 18 utvalgte kommuner. I 2010 startet 3. omdrev av feltregistreringen, med kommunene Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal.

Bygningene som inngår i undersøkelsen ble SEFRAK-registrert i perioden 1975-1995. Det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget i overvåkningsprogrammet for Nord-Aurdal kommune var 1350 bygninger. Ved første gangs kontrollregistrering i 2000 var 173 av bygningene gått tapt og i 2005 ytterligere 63. I 2010 ble det registrert 46 nye tap, slik at antall gjenstående bygninger i 2010 er 1069. Det betyr at 21 % av bygningene av det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget i Nord-Aurdal er tapt, noe som tilsvarer et gjennomsnittlig tap på 2,1 % årlig siden 2000. Det årlige tapet i perioden 2005 til 2010 er på 0,8 %.

Emneord: kulturminne – bygning – miljøovervåkning – kontrollregistrering – tap – endring – tilstand – Nord-Aurdal – Oppland

Abstract

Dammann, Åse. 2011. Old buildings then and now. The situation regarding historic buildings listed in SEFRAK (Register of Historic Buildings) in Nord-Aurdal municipality, Oppland County; results of 3rd. survey cycle, anno 2010. NIKU Rapport 51

This report describes the current condition of SEFRAK-listed historic buildings older than 1900 in Nord-Aurdal municipality, Oppland County (SEFRAK is the Norwegian Register of Historic Buildings), and gives an account of losses of and alterations to buildings during the period 2005-2010, based on a comparison of survey findings. The report also contains a compilation of survey results covering the same period for the municipalities of Fræna, Gjerstad, Kautokeino and Nord-Aurdal. These results have been analysed in relation to numerous factors, such as socio-economic sector, physical and social geography, demographics, and building types.

Commissioned by the Norwegian Directorate for Cultural Heritage, the present investigation forms part of the monitoring programme Old buildings then and now, which has been running since 2000. The programme's objective is to build up a detailed picture of the situation regarding the erosion of the country's architectural heritage – specifically, buildings older than 1900 – in order to provide heritage management authorities with a sound decision-making foundation. The strategy for attaining this objective involves carrying out control surveys every fifth year in 18 selected municipalities. The third cycle of such surveys started in 2010 in the municipalities of Fræna, Gjerstad, Kautokeino and Nord-Aurdal.

The buildings involved in the present investigation were registered in SEFRAK between 1975 and 1995. By the latter date, the tally of historic buildings in Nord-Aurdal municipality was 1350, and this represented the baseline figure for the control surveys. By the time of the initial control survey in 2000, 173 buildings had been lost, with a further 63 by 2005. 46 new losses were discovered in 2010, bringing the total of remaining buildings down to 1069. This means that 21 % of the original tally of historic buildings in Nord-Aurdal municipality has been lost in the space of no more than a decade – an annual rate of loss of 2,1 %. Looking at the period 2005-2010 on its own, we find that the annual rate of loss is slightly lower, at 0,8 %.

Keywords: cultural heritage – buildings – monitoring – control survey – loss – alteration – condition – Nord-Aurdal – Oppland

0.1 Kvantitative forandringer

Undersøkelsergrunnlaget for Nord-Aurdal i 3. omdrev var 1115 bygninger. Mellom 2005 og 2010 har 46 bygninger gått tapt, dvs. 4 % av bygningene i undersøkelsesgrunnlaget. Dette tilsvarer et årlig tap på 0,8 % fra 2005 til 2010.

77 bygninger i Nord-Aurdal er sterkt truet. Dette tilsvarer 7 % av de gjenstående bygningene i 2010.

Til sammen er 277 bygninger i Nord-Aurdal registrert som endret (alle endringstyper). Dette tilsvarer 27 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev. Det betyr at det i 2010 er 49 flere endrete bygninger enn i 2005 og 93 flere enn i 2000.

Til sammen 150 av bygningene i undersøkelsesgrunnlaget for Nord-Aurdal er tapt, sterkt endret (endringstype A) og/eller sterkt truet. Dette tilsvarer 13 % av bygningene i undersøkelsesgrunnlaget for 2010.

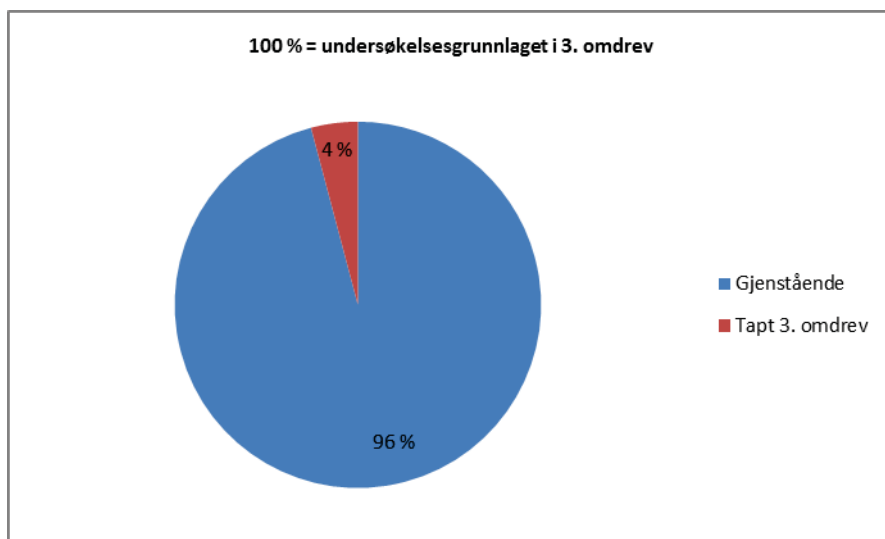
27 bygninger i Nord-Aurdal er sterkt endret (endringstype A), det vil si 3 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev. Dette er 21 flere sterkt endrete bygninger enn i 2005 og 22 flere enn i 2000. 17 % av bygningene har mindre endringer (endringstype C).

Til sammen 550 bygninger i Nord-Aurdal er i tilnærmet samme form som ved den opprinnelige SEFRAK-registreringen, fratrukket bygninger som er tapt, truet, sterkt truet eller endret (alle endringstyper). Dette tilsvarer 50 % av undersøkelsesgrunnlaget for Nord-Aurdal i 3. omdrev. I 2005 var denne andelen på 56 % og i 2000 på 59 %.

8 bygninger i Nord-Aurdal er registrert med *står/status ukjent*. Det betyr at man vet at bygningen står, men ikke om den er endret eller truet. For Nord-Aurdal utgjør dette mindre enn en prosent av de gjenstående bygningene i 2010.

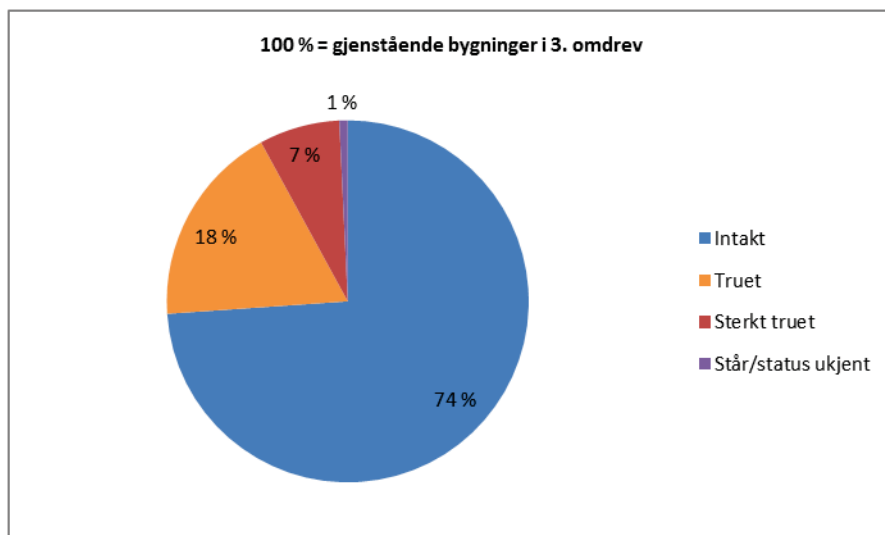

05420012129: Halvparten av de undersøkte bygningene i Nord-Aurdal i 3. omdrev er uendret og intakt, slik som husene på denne gården i Skrautvål.

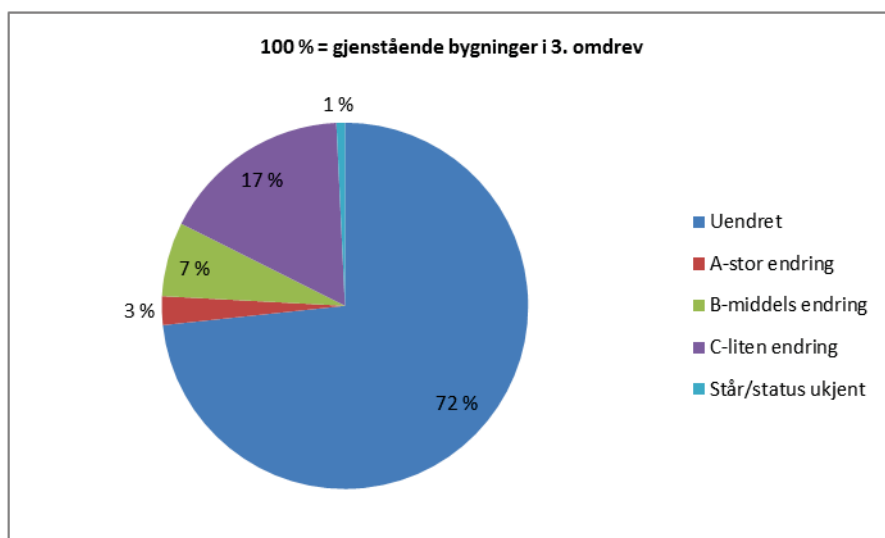
Gjenstående	1069
Tapt 3. omdrev	46
Undersøkelsesgrunnlag 3. omdrev	1115

Figur 1: Tapte og gjenstående bygninger i 3. omdrev.

Intakt	790
Truet	194
Sterkt truet	77
Står/status ukjent	8
Gjenstående 3. omdrev	1069

Figur 2: Sterkt truete, truete og intakte bygninger i 3. omdrev.

Uendret	783
A-stor endring	27
B-middels endring	70
C-liten endring	180
Står/status ukjent	8
Gjenstående 3. omdrev	1069

Figur 3: Endrete og uendrete bygninger i 3. omdrev.

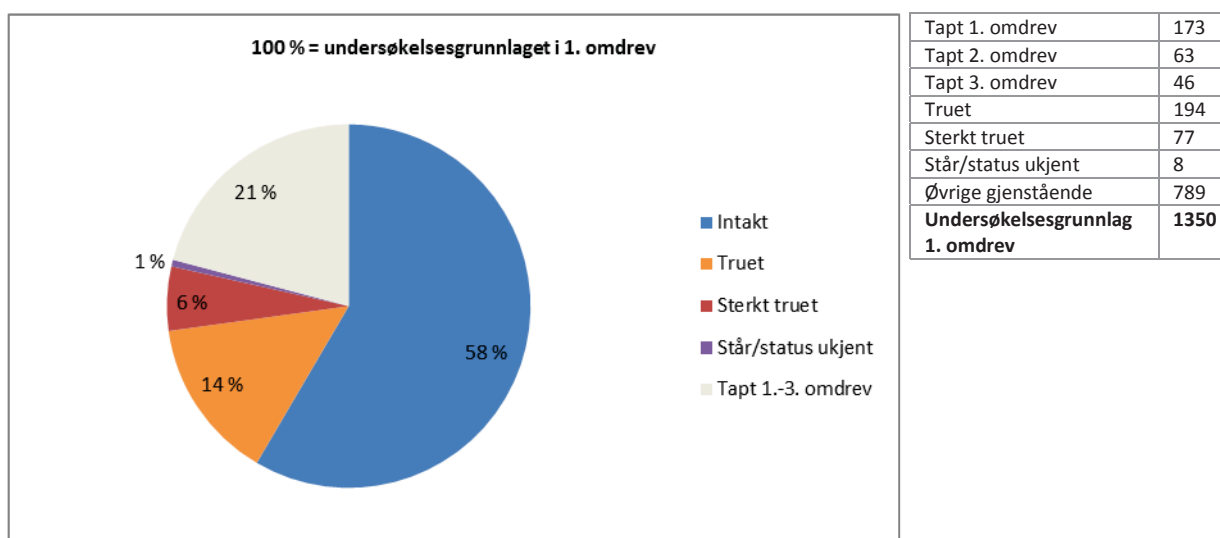
Akkumulert tap, endring og tilstand

Det akkumulerte tapet etter 3. omdrev i Nord-Aurdal er på 21 % av undersøkelsesgrunnlaget for 1. omdrev, som var 1350 bygninger. I 2005 var det akkumulerte tapet på 18 %, og i 2000 var det 13 %.

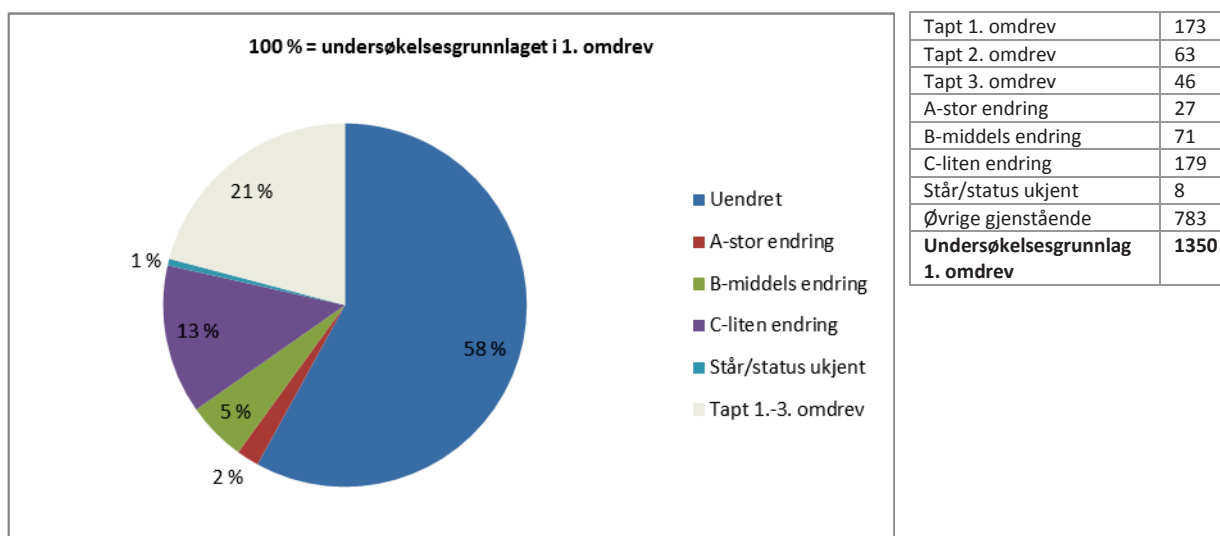
Den akkumulerte andelen bygninger som er sterkt truet etter 3. omdrev er på 6 % av undersøkelsesgrunnlaget for 1. omdrev. I tillegg er andelen som er registrert som truet på 14 %.

Det akkumulerte antall endrete bygninger (alle endringstyper) etter 3. omdrev i Nord-Aurdal utgjør 20 % av undersøkelsesgrunnlaget for 1. omdrev. Til sammenligning var den akkumulerte andelen endrete bygninger 17 % i 2005 og 14 % i 2000.

Den akkumulerte andelen bygninger som er tapt, sterkt truet og/eller sterkt endret (endringstype A) etter 3. omdrev i Nord-Aurdal er 28 % av undersøkelsesgrunnlaget i 1. omdrev. til sammenligning var den akkumulerte andelen tapte, sterkt truede og/eller sterkt endrete bygninger 31 % i 2005 og 25 % i 2000.

Figur 4: Akkumulert andel tapte, truete og sterkt truete bygninger i forhold til undersøkelsesgrunnlaget i 1. omdrev.

Figur 5: Akkumulert andel tapte og endrete bygninger i forhold til undersøkelsesgrunnlaget i 1. omdrev.

0.2 Kvalitative forandringer

Samfunnssektor

I 3. omdrev er tapsprosenten den samme for de ulike samfunnssektorene i Nord-Aurdal (4 %), mens det i 2. omdrev var noe mindre tap av bygninger knyttet til landbruk, fiske og fangst enn i andre sektorer.

Sosial miljøsammenheng

Når det gjelder sosial miljøsammenheng, hører de fleste bygningene i Nord-Aurdal i 3. omdrev inn under kategorien *bonde* (84 %). Tapsprosenten for bondens hus (5 %) er den samme som i 2. omdrev og ligger over gjennomsnittet for kommunen. I kategorien *arbeider, husmann, tjenestemann* (10 % av bygningene), er tapsprosenten lavere enn i 2. omdrev (2 % mot 6 %). Tilstanden for de gjenstående bygningene er bedre enn i 2. omdrev, med lavere andel sterkt truede både for bondens bygninger (7 % mot 16 %) og for husmannsplassene (8 % mot 16 %). I tillegg er henholdsvis 18 % og 25 % av bygningene i disse to kategoriene registrert som truet.

Bygningstyper

For alle bygningstyper i Nord-Aurdal, bortsett fra *mindre uthus i/nær tunet*, er tapsprosenten lavere i 3. enn i 2. omdrev. Etersom mindre uthus er den nest største bygningsgruppen i Nord-Aurdal (30 % av bygningene) gjør tapene i denne gruppen stort utslag på statistikken for Nord-Aurdal samlet. For den største bygningskategorien i Nord-Aurdal, *hus i utmark/seter*, har tapsandelen sunket i forhold til 2. omdrev (fra 7 % til 4 %). Bolighusene er den eneste bygningsgruppen som har mer tap enn gjennomsnittet for Nord-Aurdal, men tapstallene er likevel lavere enn i 2. omdrev (5 % mot 6 %).

Tilstanden er bedre enn i 2. omdrev for alle bygningstypene, bortsett fra i kategorien *andre hustyper*, hvor det nå er én sterkt truet bygning, mot null prosent tidligere. På tross av bedringene ligger imidlertid utmarkshusene og driftsbygningene dårligere an enn gjennomsnittet for kommunen. Men selv om det fremdeles er driftsbygningene på gårdsanleggene som har gjennomsnittlig dårligst tilstand i Nord-Aurdal, er det i denne bygningskategorien at andelen sterkt truede har sunket mest i forhold til 2. omdrev (fra 29 % til 13 %). I tillegg er 29 % av driftsbygningene registrert som truet. *Bolighus/våningshus* ligger best an av bygningskategoriene, med bare 2 % sterkt truede bygninger, men i tillegg er 14 % registrert som truet.

Geografiske variasjoner

Tapsandelen har sunket i alle områder, bortsett fra Aurdal og Skrautvål, som har samme tapsprosent som i 2. omdrev (3 % og 4 %). Områdene med høyest tapsandel er Tisleidalen (8 %), Svenes (6 %) og Ulnes (5 %). Tisleidalen hadde også høyest tapsandel i 1. og 2. omdrev (18 % og 14 %), og det er også her bygningstilstanden er gjennomsnittlig dårligst. Andelen sterkt truede i dette området har økt markant i forhold til 2. omdrev (fra 17 % til 45 %). I tillegg er 18 % av bygningene registrert som truet, og det er nå bare fire av bygningene i dette området som er registrert som intakte. Tingnes er området i kommunen hvor bygningstilstanden er best (3 % sterkt truet). Andelen bygninger som er endret har økt i alle områdene i Nord-Aurdal, og endringstakten har vært høyest i Aurdal, Skrautvål og Tingnes (8 % økning). Høyest andel av endrete bygninger har Tisleidalen (36 %).

Flesteparten av de undersøkte bygningene i Nord-Aurdal ligger i spredtbygde strøk (89 %) og tapsprosenten for spredtbygde følger derfor gjennomsnittet for Nord-Aurdal samlet (4 %). Tapsprosenten i spredtbygde strøk har sunket siden 2. omdrev (6 %), men tapsandelen i tettbygde

strøk er fremdeles lavere (2 %), og tilstanden for bygningene i tettstedene er også bedre enn i spredtbygde strøk. I 3. omdrev er det ingen av bygningene i tettbygde strøk som er sterkt truet, og i spredtbygde strøk har andelen sterkt truede sunket (fra 17 % til 8 %). I tillegg er 8 % av bygningene i tettbygde strøk registrert som truet og 20 % i spredtbygde strøk. Som i tidligere omdrev i Nord-Aurdal, er det spredtbygde strøk som har størst andel endrete bygninger, og høyest endringstakt.

05420012129: Av de ulike bygningstypene har det vært flest tap av våningshus i 3. omdrev, men tilstanden for de gjenstående våningshusene er bedre enn gjennomsnittet i Nord-Aurdal.

0.3 Årsak til tap og endring

Forfall er den viktigste årsaken til tap i Nord-Aurdal, der hvor tapsårsaken er kjent. Tapsandelen har sunket siden 2. omdrev (fra 5 % til 4 %), og det årlige tapet fra 2005 til 2010 er på 0,8 %. I 2. omdrev var det driftsbygninger i tunet og utmarkshusene som hadde størst tapsandel og dårligst bygningstilstand. Mest utsatt var utløer på setrene, bygninger i heimemarka, hus i fraflyttete tun med vanskelig beliggenhet høyt opp i lia og småbruk.¹ Forfallet på de fraflyttete tunene fortsetter, men bildet er noe endret i 3. omdrev. Tapsandelen har sunket både for driftsbygninger i tunet (fra 6 % til 3 %) og utmarkshusene (fra 7 % til 4 %), og nå er det bolighusene som har høyest tapsprosent (5 %). Når det gjelder tilstanden for de gjenstående bygningene er det imidlertid fremdeles driftsbygningene i tunet og utmarkshusene som ligger dårligst an, slik at det er grunn til å vente mange tap av disse bygningstypene i årene fremover. Av bolighusene er det færre som er sterkt truet. Mindre uthus i tunet er den eneste bygningstypen som har mer tap i 3. enn i 2. omdrev (4 % mot 3 %).

Andelen bygninger som er endret har økt siden 2. omdrev (fra 19 % til 25 %), men de sterke endringene er fremdeles i fåtall (3 %). De fleste endringene er av minste endringsgrad (17 %), som omfatter mye av det vanlige bygningsvedlikeholdet. Særlig bolighusene ligger høyt på statistikken når det gjelder endringer (33 %). Lavest andel har driftsbygninger og mindre uthus i tunet. Kombinasjonen av dårlig bygningstilstand og få endringer på driftsbygningene kan tyde på at flere av disse bygningene går ut av bruk, som følge av lav aktivitet i landbruket.

Registreringene i 1. og 2. omdrev viser ingen tegn på tettstedspress som årsak til tap, og også i 3. omdrev er det høyere tapsandel i spredtbygde strøk (4 %) enn i tettbygde (2 %). Det er i 3. omdrev ingen sterkt truede bygninger i tettbygde strøk, og også i spredtbygde har andelen sunket (fra 17 % til 8 %).

Nord-Aurdal har et stort antall fritidsboliger, og det blir satset på hytteutbygging og turisme i kommunen. Høye endringstall i alle omdrev i stølsområdene, kan ha sammenheng med opprustning av de gamle stølshusene til fritidsbruk, samtidig som deler av disse områdene hører inn under nasjonalt/regionalt satsingsområde for bevaring av seterlandskap, med mulighet for SMIL-støtte til vedlikehold og tilbakeføring.

05420008008: Fraflyttete tun på vanskelig tilgjengelige steder høyt oppe i dalsidene er truet av forfall.

¹ Broe, Unni og Solrun Skogstad 2009: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Nord-Aurdal kommune. Oppland fylke 2005. Riksantikvaren.

0.4 Bruk av SEFRAK-registeret, planforhold m.m.

Nord-Aurdal kommune har siden 2000 hatt kopisett av SEFRAK-skjemaer og kart, som ble laget i forbindelse med 1. omdrev av kontrollregistreringen i år 2000. Matrikkeloversikten i rapporten *Gamal byggjeskikk i Nord-Aurdal* er fortsatt den viktigste kilden til informasjon om eldre hus ved saks- og planbehandling i kommunen. I tillegg til SEFRAK-objektene, som nå ligger i Matrikkelen, har denne rapporten tilleggsregistreringer fra 1995. Kulturminner legges inn i nytt digitalt kartverktøy.

Teknisk etat har ansvar for å bruke SEFRAK-registreringene i saksbehandlingen og avgjør om fylkeskommunen eller andre faginstanser skal kontaktes. Det har vært rutine å sende søknader om riving og endring av SEFRAK-registrerte bygninger til fylkeskommunen. Dette gjelder alle bygningstyper. Alle saker angående Aurdalsbyen og Kongevegen blir sendt til fylkeskommunen. Det samme gjelder bygge- og rivesaker for hus eldre enn 1900 i landbruks-, natur- og friluftsområdene (LNF-områdene).

Ny kommuneplan for 2011-2023 ble vedtatt i 2010. Den gjeldende arealdelen til kommuneplanen består av to deler, en delplan for utmarka fra 1995 og en for bygdene Aurdal, Bjørgo, Fagernes, Leira, Skrautvål, Ulnes og Vestringsbygda fra 2009. I forbindelse med at revidering av arealdelen ble igangsatt høsten 2010, ble det bestemt at de to delplanene skal samles i ett dokument.

64 av bygningene som inngår i undersøkelsesgrunnlaget i Nord-Aurdal ligger i arealer regulert til spesialområde bevaring i reguleringsplaner etter plan- og bygningsloven. 58 av disse ligger på museumsarealet på Storøye i Fagernes. Fem av de 64 bygningene er endret, og en av dem ligger på museumsområdet. Denne er registrert med A-stor endring, og deler av huset er revet. Tre er registrert som truet, deriblant den endrete bygningen på museumsområdet. En av bygningene som ligger innenfor arealer regulert til spesialområde bevaring eller spesialområde kulturminne er tapt i 3. omdrev.

05420009024: De fleste bygningene i områder regulert til bevaring i Nord-Aurdal befinner seg på Valdres folkemuseum. Her er stabbur og våningshus fra Flatøydegard.

35 av bygningene i undersøkelsesgrunnlaget ligger i Aurdalsbyen, innenfor et areal som i kommuneplanens arealdel 2008-2020 er angitt som område med bevaringsverdig bygningsmiljø, der det skal legges særskilt vekt på byggestil, og hvor det er gitt retningslinjer for saksbehandling. Etter 3. omdrev er to av disse bygningene registrert med B-middels endring og ni bygninger med C-liten endring. De øvrige er registrert som uendret, hvorav to bygninger er registrert som truet.

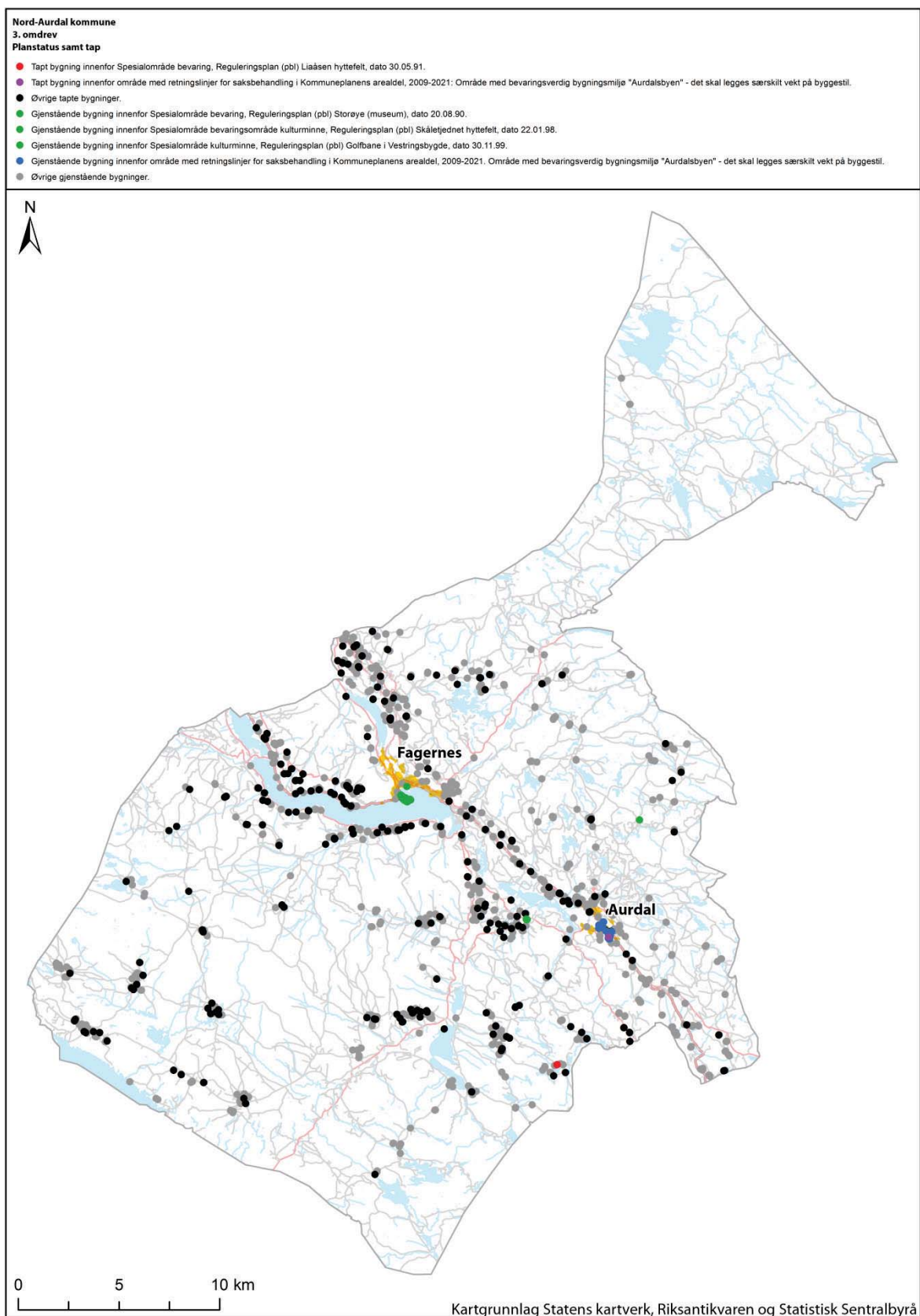
Se kart med planstatus på neste side.

05420018030: Aurdalsbyen var den tidligere "hovedstaden" i Valdresdalføret, før Fagernes ble endestasjon på Valdresbanen og etterhvert overtok funksjonene som kommunesenter. For Aurdalsbyen er det laget retningslinjer for byggesaksbehandlingen, og det skal legges vekt på byggestil i området. Våningshuset på bildet er registrert som uendret og intakt i 2010.

05420018037: Denne bygningen i Aurdalsbyen er registrert med minste endringsgrad (C-endring) fra 1. omdrev.

1 Om prosjektet

1.1 Riksantikvaren og miljøovervåking (MOV)

I Riksantikvarens Strategi for miljøovervåking på kulturminnefeltet 2009-2020 heter det:

Kunnskap om kulturminnenes og kulturmiljøenes tilstand, hvordan de utvikler seg og årsaker til endringer, er en grunnleggende forutsetning for en faktabasert politikktutforming og forvaltning. Miljøovervåking (MOV) produserer resultater gjennom systematisk og langsiktig innhenting av data og bidrar dermed til denne kunnskapsutviklingen.

Miljøovervåking er et viktig verktøy for kulturminneforvaltningen. Gjennom standardiserte metoder produseres data som tolkes og analyseres. Resultatene skal bidra til et forutsigbart og konfliktforebyggende vernearbeid innenfor miljøvernforvaltningen. De skal også gi indikasjoner på kulturminnenes og kulturmiljøets tålegrense i forhold til naturlig og menneskeskapt slitasje. Tidlig varsling av en utvikling som kan slå negativt ut for kulturminner og kulturmiljøer er også en viktig intensjon med miljøovervåking. Overvåkingsresultater kan dessuten bidra til rapportering i henhold til internasjonale forpliktelser.²

Gamle hus da og nå er ett av Riksantikvarens miljøovervåkningsprogram. Målet med overvåkningsprogrammet er å få oversikt over utviklingen av tap, endringer og fysisk tilstand for SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900. Dette gjøres ved innsamling av data gjennom kontrollregistrering av et stort antall bygninger i felt i 18 utvalgte kommuner. Overvåkingsresultatene for denne bygningsmassen vil gi faktagrunnlag for målrettede tiltak i fremtidig forvaltning.

1.1.1 Nasjonale mål

Det overordnede miljømålet som overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* knytter seg til er nedfelt i St.meld. nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner*, hvor det i Nasjonalt resultatmål 1 heter:

Det årlige tapet av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer skal innen 2020 ikke overstige 0,5 prosent.

1.1.2 SEFRAK

SEFRAK er en forkortelse for Sekretariatet for registrering av faste kulturminner. Sekretariatet, som ble opprettet i 1970, ledet fra 1975 en landsomfattende feltregistrering av eldre bygninger. I 1989 ble SEFRAK nedlagt som sekretariat, og ansvarsområdet ble overført til Riksantikvaren. SEFRAK-navnet ble beholdt som betegnelse på registeret som var bygd opp. Registreringene ble avsluttet i 1995.

SEFRAK-registeret omfatter i prinsippet alle bygninger eldre enn 1900, samt rester av bygninger og andre objekter. For noen områder ble også nyere bygninger registrert, f. eks. der krigshandlinger eller bybranner har ødelagt eldre bebyggelse. Det ble i alt registrert ca. 515 000 objekter i SEFRAK. I underkant av 375 000 av disse objektene er bygninger som står i dag. Registreringen besto av kartfesting, oppmåling og fotografering av objektene ved bruk av standardiserte skjema. Deler av tekstinformasjonen i SEFRAK-skjemaene er digitalisert og koblet til Matrikkelen.

SEFRAK-registrering innebærer ingen formell vernestatus for objektene, men SEFRAK-registeret er et viktig verktøy i forvaltningen av kulturminner og har verdi som kulturhistorisk kildemateriale.³

² Riksantikvaren: Strategi for miljøovervåking på kulturminnefeltet 2009-2020.

³ Riksantikvarens hjemmeside. www.ra.no. Lest 17.2.2011.

1.1.3 Miljøovervåkingens gjennomføring

I 1994 ble SEFRAK-registreringen fra 1973-74 i Nittedal kommune i Akershus kontrollregistrert. Utover 1990-tallet kom det i stand andre mindre overvåkingsprosjekter med kontroll av tidligere registrerte kulturminner, både bygninger og arkeologiske kulturminner.

Systematisk kontrollregistrering av SEFRAK-registrerte hus begynte i 2000, i overvåkingsprogrammet *Gamle hus da og nå*. 18 kommuner inngår i overvåkingsprogrammet, og hver kommune blir kontrollregistrert hvert femte år. De 18 utvalgte kommunene utgjør en geografisk og samfunnsmessig bredde.

1. omdrev av kontrollregistreringen ble avsluttet i 2004 og 2. omdrev i 2009. 3. omdrev, som startet i 2010, vil pågå til og med 2014.

Det blir utarbeidet kommunevise rapporter med resultater fra kontrollregistreringen for hvert omdrev. Rapportene er tilgjengelige via Riksantikvarens og NIKUs hjemmesider og kan fås i papirformat hos Riksantikvaren.

Den opprinnelige SEFRAK-registreringen i de fleste av de undersøkte kommunene strakk seg over et lengre tidsrom, fra midten av 1970-tallet og frem til 1990-tallet. Det er derfor vanskelig å finne sammenlignbare tall for tap og endringer i de 18 kommunene basert på overvåkingsdataene fra 1. omdrev av kontrollregistreringen. For hvert omdrev vil imidlertid overvåkingsdataene gi et sikrere bilde av tap- og endringstakten og gi stadig bedre grunnlag for å sammenligne bestandsutviklingen i de ulike kommunene.

År	Kommune	Fylke	År	Kommune	Fylke
2010	Fræna	Møre og Romsdal	2013	Flora	Sogn og Fjordane
	Gjerstad	Aust-Agder		Melhus	Sør-Trøndelag
	Kautokeino	Finnmark		Snåsa	Nord-Trøndelag
	Nord-Aurdal	Oppland		Vega	Nordland
2011	Nittedal	Akershus	2014	Bø	Telemark
	Tromsø	Troms		Holmestrand	Vestfold
2012	Eidskog	Hedmark		Samnanger	Hordaland
	Saltdal	Nordland	Sarpsborg	Østfold	
	Sandnes	Rogaland			
	Skjåk	Oppland			

Oversikt over hvilke år feltarbeidet i 3. omdrev vil foregå i de 18 kommunene som inngår i kontrollregistreringen.

1.1.4 Undersøkte SEFRAK-data

Utgangspunktet for overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* har vært å undersøke hvor mange av de opprinnelige SEFRAK-registrerte bygningene som fremdeles står, og i hvilken grad de er endret eller truet. I tillegg til å undersøke de kvantitative endringene i kulturminnebestanden, det vil si antall tapte, endrete og truede bygninger, har man også ønsket å belyse enkelte kvalitative aspekter i endringsprosessene. Med utgangspunkt i strukturen i SEFRAK-registeret, har man valgt ut fire kvalitative kategorier som er undersøkt nærmere. Disse kategoriene er *samfunnssektor*, *sosial miljøsammenheng*, *bygningstyper* og *geografiske variasjoner*. Disse er igjen delt opp i underkategorier.

Samfunnssektor	
<i>Andre sektorer</i> <i>Landbruk, fiske, fangst</i>	
Sosial miljøsammenheng	
<i>Annen næringsdrivende</i> <i>Arbeider, husmann, tjenestemann</i> <i>Bonde</i> <i>Embetsverk, institusjon</i> <i>Fisker</i> <i>Ukjent</i>	
Bygningstyper	
<i>Andre hustyper</i> Annet Bygdemagasin, tollbu Forretningsbygg Forsamlingshus Hotell, gjestgiveri, skystasjon, kafé m.m. Hytte Kirke, kapell Kommunehus Kraftstasjon, transformatorstasjon Næringsbygg Skole Stasjonsbygning Sykehus, pleiehjem Ukjent <i>Bolighus/våningshus</i> <i>Bygård</i> <i>Driftsbygninger i tunet</i> Driftsbygning Fjøs, stall, låve	<i>Hus i utmark/seter</i> Andre hus i utmark Andre hus på setra Koie Kvern, sag Seterbu/sel Seterfjøs Seterløe Utløe, sommerfjøs <i>Mindre uthus i/nær tunet</i> Mindre uthus i/nær tunet Sidebygning Stabbur/loft Uthus knyttet til bolig/bygård <i>Naust, sjøhus, fyr m.m.</i> Fyr Naust, sjøbu Rorbu Sjøhus, brygge
Geografiske variasjoner	
De geografiske kategoriene består av en eller flere av SEFRAK-registreringens registreringskretser og er individuelt definert for hver kommune. Se kapittel 4	

Bygningstyper

De syv hovedkategoriene av bygningstyper er ment å ta vare på typiske trekk ved eldre byggeskikk, med egne hus for ulike funksjoner og ressursutnytting. Betegnelse som brukes er standardiserte for alle de 18 kommunene og fanger ikke opp lokale variasjoner av bygningsbenevning. For oversikt over resultatene fra kontrollregistreringen fordelt på alle bygningstyper, viser vi til tabell i vedlegg 1 i hver kommunerapport.

Geografiske variasjoner

Et siktemål med overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* er å undersøke om variasjoner i beliggenhet, slik som sentrum/periferi eller tettbygde/spredtbygde områder, påvirker kulturminnebestanden, og om visse strøk i en kommune er mer utsatt enn andre. For hver kommune er det derfor laget hensiktsmessige geografiske kategorier for å analysere slike variasjoner. Hver geografiske kategori består av en eller flere av registreringskretsene i SEFRAK.

SEFRAK-registreringen ble organisert i felt etter de samme registreringskretser som Statistisk sentralbyrå (SSB) har brukt i folketellingene fra 1970, 1980 og 1990. Kretsinnstillingen for Nord-Aurdal, Fræna, og Kautokeino er organisert etter grensene som gjaldt ved folketellingen i 1970. Gjerstad er organisert etter kretsinnstillingen som ble innført ved folketellingen i 1980. Kretsinnstillingen som SSB benyttet i 1980, inneholder flere kretser enn den fra 1970. I kretsinnstillingen fra 1970 er tettstedene skilt ut som egne kretser. Det er de ikke i 1980.⁴

05420004162: 89 % av de undersøkte bygningene i Nord-Aurdal ligger i spredtbygde strøk, blant annet i de mange seterområdene.

⁴ Broe, Unni og Solrun Skogstad 2009: *Gamle hus da og nå*. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Gjerstad kommune. Aust-Agder fylke 2005, s. 11. Riksantikvaren.

1.1.5 Parametere for MOV-undersøkelsen

I overvåkingsprogrammet *Gamle hus da og nå* registreres status, årsaker til tap, endring og tilstand. Utgangspunktet for vurdering av endringer er bygningen slik den så ut ved første gangs SEFRAK-registrering, det vil si slik den fremstår på det opprinnelige SEFRAK-skjemaet. Det er et element av skjønn i vurderingen av endringsgrad og tilstand. I kontrollregistreringen gjøres det ikke vurderinger av om endringene er gode eller dårlige.

Status	
<i>Tap</i>	Absolutt tap av SEFRAK-registrerte objekter siden registreringstidspunktet. Det betyr at huset fysisk sett er tapt eller flyttet til annet sted.
<i>Står</i>	For enkelte bygninger er det vanskelig å klassifisere endringsgrad. Årsaken kan være kvaliteten på det opprinnelige SEFRAK-skjemaet, eller huset kan være under oppussing/ombygging.
<i>Gjenoppstått</i>	Fra 2. omdrev ble gjenoppståtte hus tatt med som egen kategori. Hus som har vært midlertidig tatt ned, lagret ved tidligere kontrollregistrering, og som er satt opp igjen i tilnærmet opprinnelig materiale og fysisk sammenheng.
<i>Uendret</i>	
<i>Endret</i>	
Årsaker til tap	
<i>Forfall/opprydding</i>	
<i>Falt i ruin</i>	
<i>Riving</i>	
<i>Offentlig vedtak/planvedtak</i>	
<i>Flytting</i>	Hus som er flyttet vil framkomme som tap, med unntak for flytting innen et snevert geografisk område – som for eksempel et gårdstun.
<i>Brent/naturkatastrofe</i>	
<i>Ukjent</i>	
Endring ABC	
<i>A-stor endring</i>	Sterk grad av ombygging. Endring av bygningens grunnflate. Tilbygg/påbygg som i størrelse dominerer den opprinnelige bygningen. Bygningens opprinnelig volumkarakter er endret. En spesiell type endring framkommer når deler av hus blir revet, og gjelder ofte der konstruksjoner som laft, bindingsverk, skjelerverk eller stav/grind er kombinert.
<i>B-middels endring</i>	Mindre omfattende ombygging. Utvidelse av bygningens grunnflate. Mindre påbygg/tilbygg som underordner seg det eksisterende bygningsvolum.
<i>C-liten endring</i>	Endring av bygningens karakter gjennom generelt vedlikehold, for eksempel ved utskifting av ytre bygningselementer som panel, takbelegg og vinduer/listverk. Mindre endringer kan være vanskelige å observere og klassifisere. Det er valgt ikke å se på skifting mellom relativt moderne taktekke som bølgeblikk, eternitplater, asbestplater, aluminiumsplater, papp m.m. som endring. Det samme gjelder også utskifting av enkelte vinduer som har samme format, men hvor detaljene er vanskelig å kontrollere i forhold til før/nå. Hvis panel, listverk, vinduer og takbelegg er helt fornyet, men er av samme typer som ved den opprinnelige registreringen, vil dette i de fleste tilfelle ikke bli registrert som endring. Undersøkelsen vil derfor ikke fange opp tap av autentisitet på detaljnivå.
Annen endring	
<i>Deler av hus revet</i>	En typisk endring her er at de deler av huset som er bygd i lettere konstruksjon er mer utsatt for forfall og derfor blir revet, mens den tømrete delen står igjen. Ofte gjelder slike delrivinger driftsbygninger.
<i>Tilbakeført til eldre uttrykk</i>	Enkelte endringer representerer en tilbakeføring til eldre uttrykk eller stil.
<i>Dokumentert stilhistorisk tilbakeført</i>	Dersom tilbakeføringen er basert på dokumentert grunnlag.
Tilstand	
<i>Intakt</i>	Huset står og er i normalt god teknisk tilstand.
<i>Truet</i>	Dårlig teknisk tilstand. Manglende vedlikehold over lengre tid.
<i>Sterkt truet</i>	Huset er i svært dårlig teknisk tilstand.

1.1.6 Metode

Feltarbeid og registreringsmetode

Feltarbeidet i årets kommuner, Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal, ble gjennomført i august, september og oktober 2010.

I forkant av feltregistreringen ble det sendt brev til kommuner, fylkeskommuner og Sametinget med informasjon om prosjektet. For å spre informasjon til flest mulig av huseierne på forhånd, ble lokalpressen kontaktet i forkant av feltarbeidet.

Det er foretatt utvendig og visuell befaring av bygningene. Bygningene er fotografert, og registrering av status, endringer og tilstand er innført i kommunevise Excel-tabeller sammen med data fra Matrikkelen og data fra tidligere omdrev av kontrollregistreringen.

For hver av kommunene har NIKU laget komplette digitale kartverk i ArcGIS med oversiktskart og detaljkart, basert på kartgrunnlag fra Statens kartverk, Geovekst. Papirkopier av kartene ble benyttet i felt. De kommunevise Excel-tabellene med alle bygningene i kontrollregistreringen ble koblet mot eksisterende digital kartfesting av SEFRAK-bygninger. Endringer og rettinger som var ført inn på papirkart i forbindelse med tidligere omdrev ble digitalisert. SEFRAK-data ble lagt inn sammen med detaljerte kartdata (FKB) for kommunene. På denne måten kunne vi i et samlet kartsett vise kartfesting og SEFRAK-id for alle bygningene som inngår i kontrollregistreringen.

For å kunne identifisere bygningene og sammenligne før og nå, ble papirkopier av de opprinnelige SEFRAK-skjemaene for alle bygningene tatt med i felt.

Resultatene er fremkommet ved bearbeiding i Excel av rådata fra feltregistreringen samt data fra Matrikkelen og fra tidligere omdrev av kontrollregistreringen.

Noen metodiske betraktninger

NIKU har fra 2010 overtatt registreringsopplegget for *Gamle hus da og nå* fra Kulturminnekompaniet. NIKU har tilstrebet å ligge på nivå med de tidligere registreringene, slik at rapportene fra de ulike omdrevne skal være sammenlignbare. Vi vil imidlertid peke på enkelte endringer når det gjelder metode, samt ulikhet i vurderinger, som kan gi noe avvik i årets resultater i forhold til tidligere omdrev.

Når det gjelder tapsårsaker, er det avvik i resultatene i 3. omdrev i forhold til tidligere registreringer. I 3. omdrev er en markant større andel av de tapte bygningene registrert med tapsårsak *ukjent*, enn i tidligere omdrev. Årsaken til avviket kan være at Kulturminnekompaniet i tidligere omdrev i større grad har hentet informasjon fra eiere eller andre informanter, eller at NIKU i 3. omdrev har praktisert et strengere krav til visshet når det gjelder å registrere konkrete tapsårsaker. Kontrollregistreringen i felt er kun utvendig og visuell og i utgangspunktet ikke basert på intervju med informanter. Det betyr at tapsårsaken i mange tilfeller ikke kan fastslås med sikkerhet, og da har NIKU registrert tapsårsaken som *ukjent*. Der hvor en konkret tapsårsak er fastslått i 3. omdrev, har enten eierne eller andre informanter vært til stede og gitt opplysninger, eller tapsårsaken har vært helt åpenbar.

Også når det gjelder tilstand er det markant avvik i resultatene i 3. omdrev i forhold til tidligere omdrev, og også her kan avvikene skyldes metodiske endringer. 5 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev er registrert som *sterkt truet*. Til sammenligning var det 11 % *sterkt truet* i 2. omdrev. Årsaken til avviket kan være at det i forkant av 3. omdrev er innført en ny kategori for registrering av tilstand. I rapportene for 2. omdrev er bygningenes tilstand klassifisert enten som *intakt* eller *sterkt*

truet. I 3. omdrev er *truet* innført som ny kategori, slik at bygningene nå klassifiseres som *intakt*, *sterkt truet* eller *truet*. I 3. omdrev er 12 % av bygningene registrert som *truet*, i tillegg til de 5 % som er registrert som *sterkt truet*. Samlet blir dette 17 %.

Når det gjelder endringsgrad, er det innført tre nye kategorier i forkant av 3. omdrev, i tillegg til de tre kategoriene *A-stor endring*, *B-middels endring* og *C-liten endring*, som har vært brukt i tidligere omdrev. De nye kategoriene er *deler av hus revet*, *tilbakeført til eldre uttrykk* og *dokumentert stilhistorisk tilbakeført*. For å gjøre resultatene fra 3. omdrev sammenlignbare med resultatene fra tidligere omdrev, har vi valgt å fortsette med å registrere samtlige endringer som enten A, B eller C, og å registrere de tre nye endringskategoriene som spesifiseringer i tillegg.

1.1.7 Lagring av rådata og fotomateriale

Alle rådata fra 3. omdrev av feltregistreringen, samt planstatus for de enkelte bygningene er lagt inn i kommunevise Excel-tabeller sammen med data fra Matrikkelen og data fra tidligere omdrev av kontrollregistreringen. Alle foto fra 3. omdrev er merket med kommune-, krets- og bygningsnummer i samsvar med nummereringen på de originale SEFRAK-skjemaene. Alle rådata og alt fotomateriale fra 3. omdrev av kontrollregistreringen er lagret hos Riksantikvaren.

0542023126: I følge den kommunale planstrategien for Nord-Aurdal 2010-2012, skal det i stølsområdene være høy terskel for å gjøre inngrep som forringer verdien. Man skal stimulere til aktiv bruk av områdene i samsvar med tradisjonell bruk som bevarer kulturlandskapet, og det skal legges til rette for gårds- og stølsturisme.

2 Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen 2010

2.1 De utvalgte kommunene i MOV-undersøkelsen 2010

De fire kommunene som inngår i kontrollregistreringen i 2010 er Fræna kommune i Møre- og Romsdal fylke, Gjerstad kommune i Aust-Agder fylke, Kautokeino kommune i Finnmark fylke og Nord-Aurdal kommune i Oppland fylke.

Av disse kommunene er det bare Fræna som har hatt økning i folketallet siden 2005. Både i Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal har folketallet vært i svak tilbakegang.

Kommune	Opprinnelig antall SEFRAK-registreringer	Folketall 2005	Folketall 2010	Folketall i tettsted	Andel folketall i tettsted ⁵
Fræna	1287	9023	9234	4768	51 %
Gjerstad	787	2500	2497	683	28 %
Kautokeino	81	2997	2935	1339	46 %
Nord-Aurdal	1832	6442	6402	3360	53 %

Oversikt over befolkningsutvikling i Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal.

05420010004: Paviljongen i parken på Fagernes hotell er registrert med minste endringsgrad (C-endring).

⁵ <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken>. Lest 22.6.2011.

2.1.1 Undersøkte bygninger 2010

Grunnlagsmaterialet for kontrollregistreringen i 2010 i Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal består av 2382 bygninger. Det opprinnelige antallet registrerte SEFRAK-objekter innlagt i Matrikkelen for disse kommunene var 3987. Det vil si at 1605 objekter er trukket fra det opprinnelige antallet: Bygninger datert til 1900-tallet, ruiner, irrelevante/ukjente objekter og bygninger tapt i 1. og 2. omdrev.

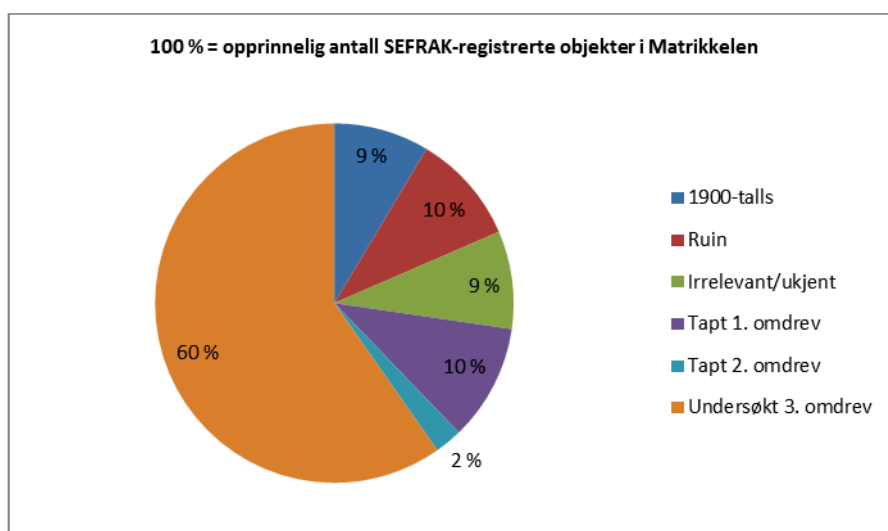
Overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* gjelder bygninger eldre enn 1900. Bygninger fra 1900-tallet er derfor trukket fra det opprinnelige grunnlagsmaterialet.

Objekter som ble registrert som ruin i den opprinnelige SEFRAK-registreringen er trukket fra.

I SEFRAK-registeret er en del andre objekter enn bygninger registrert. Disse er trukket ut av undersøkelsen, og likeledes nye bygninger oppført på gamle murer. Andre bygninger er trukket fra på grunn av mangelfull registrering, vanskelig fremkommelighet eller fordi bygningen er registrert med to ulike registreringsnummer.

Tapte bygninger går ut av undersøkelsesgrunnlaget for hvert omdrev.

Kommune	Opprinnelig antall SEFRAK-registreringer	1900-talls	Ruin	Irrelevant /ukjent	Undersøkt 1. omdrev	Tapt 1. omdrev	Tapt 2. omdrev	Undersøkt 3. omdrev
Fræna	1287	180	167	20	920	195	22	703
Gjerstad	787	36	140	23	588	33	11	544
Kautokeino	81	36	0	5	40	17	3	20
Nord-Aurdal	1832	91	88	303	1350	173	63	1115
Totalt	3987	343	395	351	2898	418	99	2382

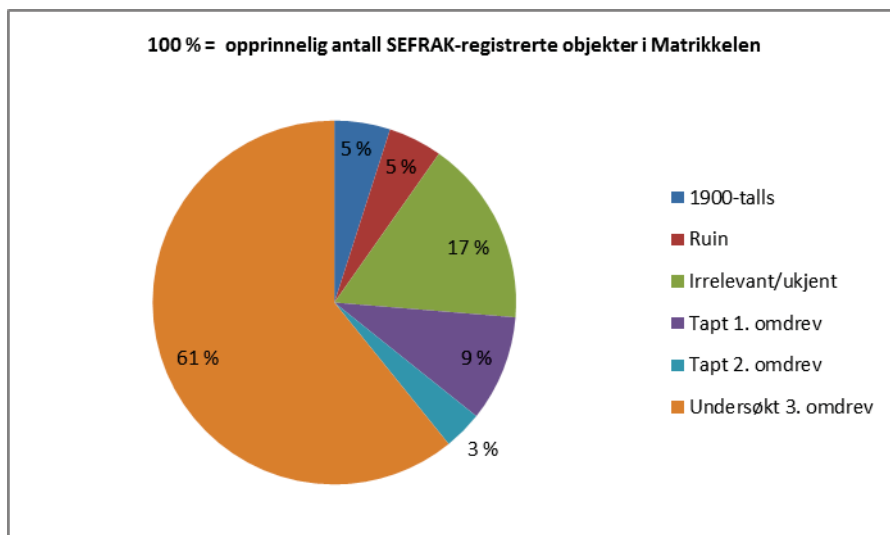

Figur 6: Undersøkelsesgrunnlaget for Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal i 3. omdrev, samt gruppene av objekter som er trukket ut av den opprinnelige mengden SEFRAK-registrerte objekter i Matrikkelen.

2.2 Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen i Nord-Aurdal 2010

Grunnlagsmaterialet for kontrollregistreringen i 2010 i Nord-Aurdal kommune består av 1115 bygninger. Det opprinnelige antallet registrerte SEFRAK-objekter innlagt i Matrikkelen for Nord-Aurdal var 1832. Det vil si at 717 objekter er trukket fra det opprinnelige antallet.

Kommune	Opprinnelig antall SEFRAK-registreringer	1900-talls	Ruin	Irrelevant /ukjent	Undersøkt 1. omdrev	Tapt 1. omdrev	Tapt 2. omdrev	Undersøkt 3. omdrev
Nord-Aurdal	1832	91	88	303	1350	173	63	1115

Figur 7: Undersøkelingsgrunnlaget for Nord-Aurdal i 3. omdrev, samt gruppene av objekter som er trukket ut av den opprinnelige mengden SEFRAK-registrerte objekter i Matrikkelen.

05420023137: Flesteparten av de endrete bygningene i Nord-Aurdal har minste endringsgrad (C-endring). Mye av det vanlige bygningsvedlikeholdet faller inn under C-endring, slik som dette selet, hvor bygningsvolumet er intakt.

3 Resultat

3.1 Tap

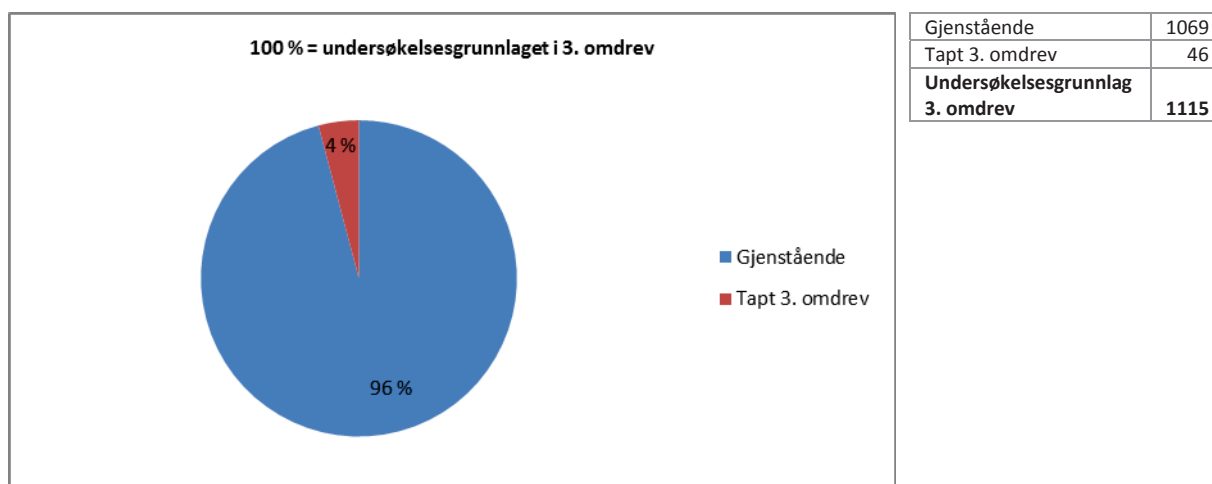
I dette kapitlet gjøres det rede for tapte bygninger i Nord-Aurdal i 3. omdrev. Se kart i vedlegg 4.

Med tap menes absolutt tap, det vil si at bygningen fysisk sett er borte. Flytting til annet sted, for eksempel utenfor tunet, registreres også som tap.

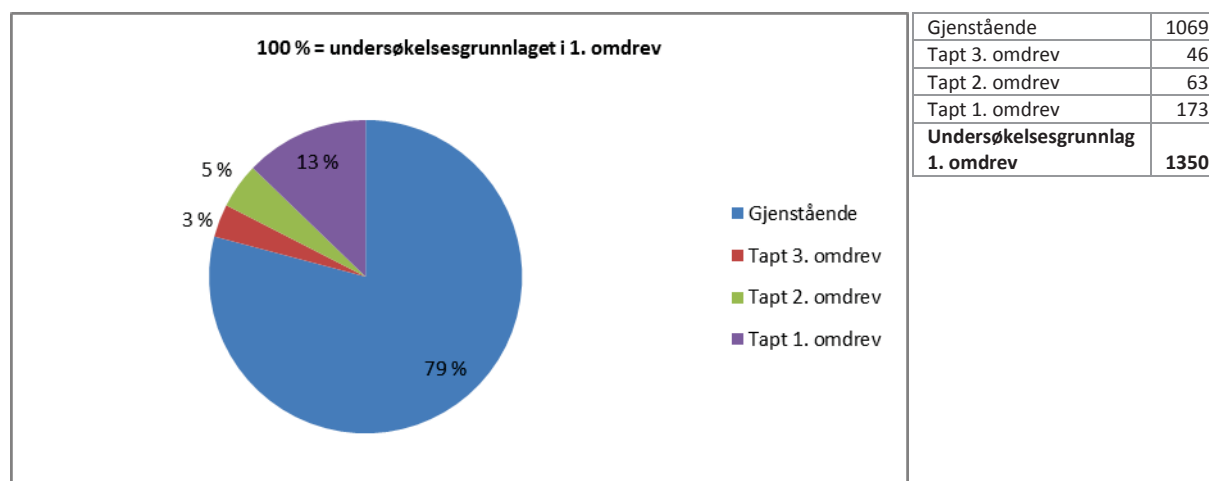
3.1.1 Tap – samlet

Av undersøkelsesgrunnlaget på 1115 bygninger i Nord-Aurdal kommune i 3. omdrev, er 46 bygninger tapt. Det tilsvarer en tapsandel på 4 %. Det årlige tapet i Nord-Aurdal fra 2005 til 2010 er på 0,8 %. Tapsprosenten i 3. omdrev i Nord-Aurdal er dermed lavere enn i 2. omdrev, da tapsandelen var på 5 %, og markant lavere enn i 1. omdrev, da tapsandelen i Nord-Aurdal var på 13 %. 1069 bygninger er gjenstående. En bygning, som var tapt i tidligere omdrev, er gjenoppstått i opprinnelig miljø i 3. omdrev. Seks bygninger i Nord-Aurdal er registrert som tapt på grunn av manglende kartfesting.

Akkumulert tap etter 3. omdrev er på 21 %, med utgangspunkt i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget på 1350 bygninger i 1. omdrev.

Figur 8: Tapte og gjenstående bygninger i 3. omdrev.

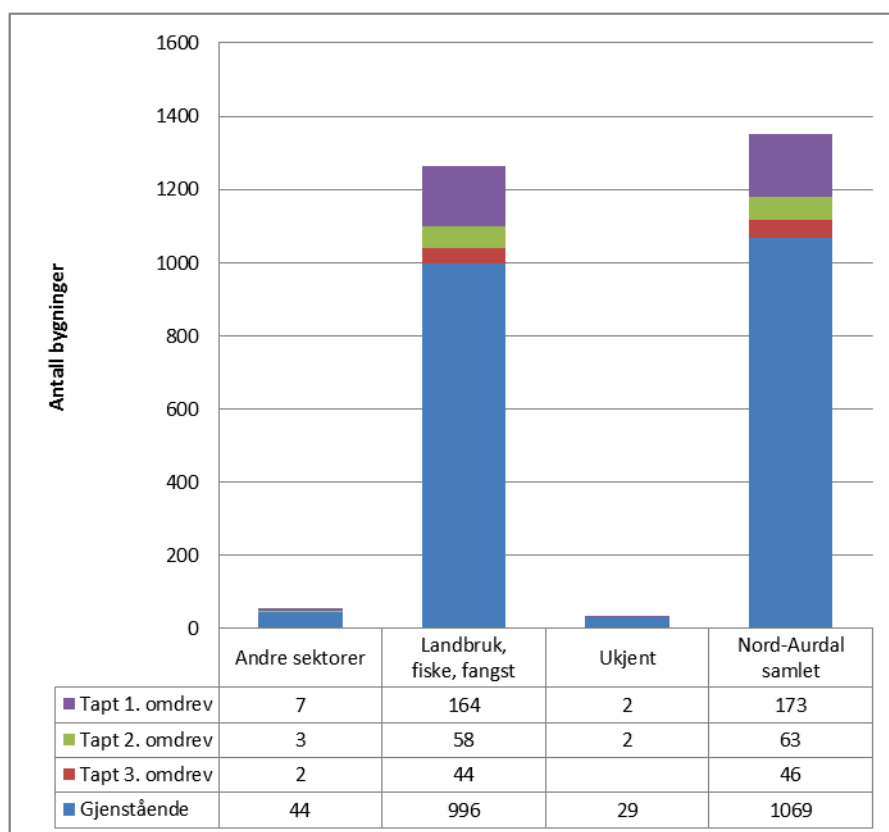
Figur 9: Akkumulert: Tapte og gjenstående bygninger med utgangspunkt i undersøkelsesgrunnlaget i 1. omdrev.

3.1.2 Tap – samfunnssektor

Når det gjelder samfunnssektor, er *landbruk, fiske, fangst* den klart største kategorien i Nord-Aurdal, med 93 % av bygningene i undersøkelsesgrunnlaget i 3. omdrev. I denne kategorien har 4 % av bygningene gått tapt, som tilsvarer gjennomsnittet for Nord-Aurdal i 3. omdrev. Tapsandelen for denne kategorien er lavere enn i 2. omdrev, da den lå på 5 %.

Kategorien *andre sektorer*, som tilsvarer 4 % av undersøkelsesgrunnlaget, har også 4 % tap, som er en forbedring fra 6 % i 2. omdrev. Tapsandelen har sunket mest i kategorien *ukjent*, hvor det i 3. omdrev er null tap, mot 6 % i 2. omdrev.

	Andre sektorer	Landbruk, fiske, fangst	Ukjent	Nord-Aurdal samlet
Tapt 1. omd	13 %	13 %	6 %	13 %
Tapt 2. omd	6 %	5 %	6 %	5 %
Tapt 3. omd	4 %	4 %	0 %	4 %
Antall bygn 3. omd	46	1040	29	1115
Andel av Nord-Aurdal samlet	4 %	93 %	3 %	100 %

Figur 10: Tapte bygninger fordelt på samfunnssektor.

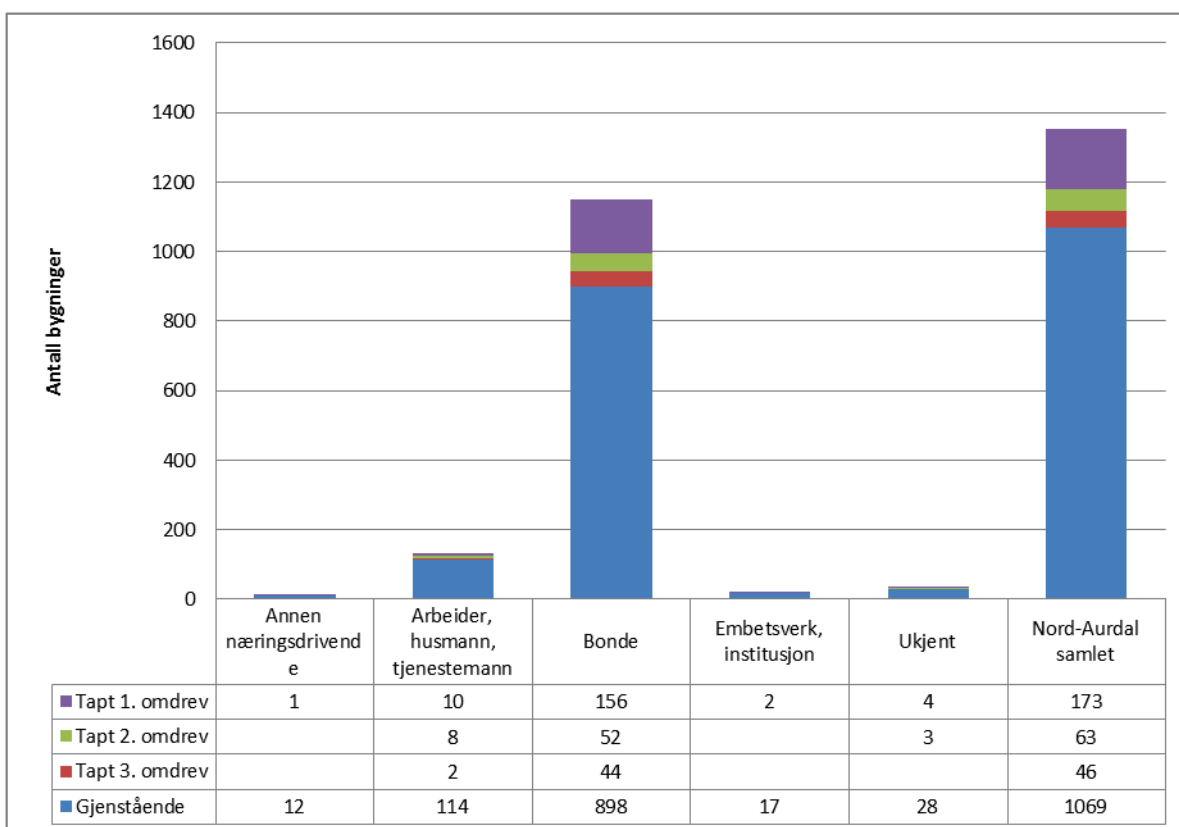
3.1.3 Tap – sosial miljøsammenheng

Når det gjelder sosial miljøsammenheng, tilhører de fleste bygningene i Nord-Aurdal kategorien *Bonde* (84 %), og tapsandelen er på 5 %, som over gjennomsnittet på 4 % for Nord-Aurdal i 3. omdrev. Også i 2. omdrev var det 5 % tap av bondens bygninger.

I kategorien *arbeider, husmann, tjenestemann*, som utgjør 10 % av undersøkelsesgrunnet, har tapsandelen gått ned, og til forskjell fra 2. omdrev er det nå lavere tapsprosent i denne kategorien enn for bondens bygninger. 2 % av bygningene i denne kategorien er tapt i 3. omdrev, mot 6 % i 2. omdrev.

I de øvrige kategoriene er det null prosent tap.

	Annen næringsdrivende	Arbeider, husmann, tjenestemann	Bonde	Embetsverk, institusjon	Ukjent	Nord-Aurdal samlet
Tapt 1. omd	8 %	7 %	14 %	11 %	11 %	13 %
Tapt 2. omd	0 %	6 %	5 %	0 %	10 %	5 %
Tapt 3. omd	0 %	2 %	5 %	0 %	0 %	4 %
Antall bygn 3. omd	12	116	942	17	28	1115
Andel av Nord-Aurdal samlet	1 %	10 %	84 %	2 %	3 %	100 %

Figur 11: Tapte bygninger fordelt på sosial miljøsammenheng.

05420023084: Bygningene i landbruket har høyest gjennomsnittstap i Nord-Aurdal i 3. omdrev. Dette selet i Aurdal var sterkt truet i 2005. Foto: Kulturminnekompaniet 2005.

05420023084: I 2010 ble bygningen registrert som falt i ruin og tapt.

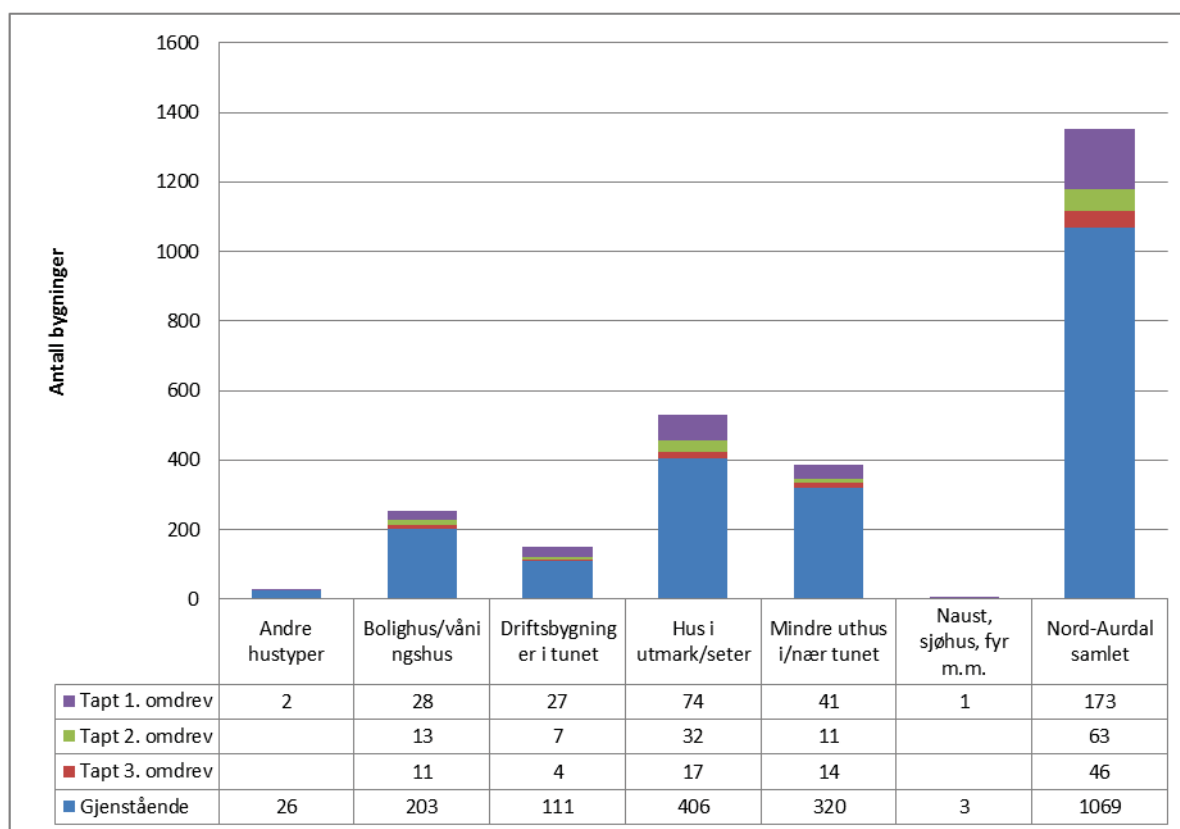
3.1.4 Tap – bygningstyper

Se tabell i vedlegg 1 for detaljert resultatoversikt for alle bygningstyper.

I 3. omdrev har tapsprosenten i Nord-Aurdal gått ned i alle bygningskategorier, bortsett fra *mindre uthus i/nær tunet*, hvor tapsandelen har steget fra 3 % i 2. omdrev til 4 % i 3. omdrev. Ettersom dette er den nest største bygningskategorien i Nord-Aurdal, med 30 % av undersøkelsesgrunnlaget, gir det stort utslag på statistikken for Nord-Aurdal samlet.

Den største bygningskategorien i Nord-Aurdal, *hus i utmark/seter*, har 4 % tap. Her har tapsprosenten sunket, fra 7 % i 2. omdrev og 14 % i 1. omdrev. Tapsandelen for *bolighus/våningshus* har også sunket, fra 6 % i 2. omdrev til 5 % i 3. omdrev. Bolighusene er den eneste av bygningstypene som har høyere tapsandel enn gjennomsnittet for Nord-Aurdal i 3. omdrev.

	Andre hustyper	Bolighus/våningshus	Driftsbygninger i tunet	Hus i utmark/seter	Mindre uthus i/nær tunet	Naust, sjøhus, fyr m.m.	Nord-Aurdal samlet
Tapt 1. omd	7 %	11 %	18 %	14 %	11 %	25 %	13 %
Tapt 2. omd	0 %	6 %	6 %	7 %	3 %	0 %	5 %
Tapt 3. omd	0 %	5 %	3 %	4 %	4 %	0 %	4 %
Antall bygn 3. omd	26	214	115	423	334	3	1115
Andel av Nord-Aurdal samlet	2 %	19 %	10 %	38 %	30 %	0,3 %	100 %

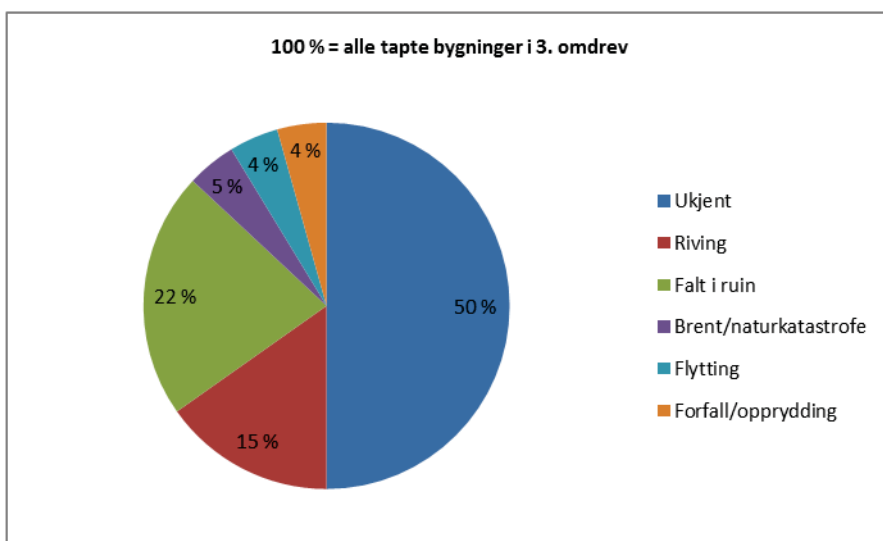
Figur 12: Tapte bygninger fordelt på bygningstype.

3.1.4 Tapsårsaker

Følgende tapsårsaker blir registrert i felt: *forfall/opprydding, falt i ruin, riving, offentlig vedtak/planvedtak, flytting, brent/naturkatastrofe, ukjent*.

46 bygninger er tapt i Nord-Aurdal kommune i 3. omdrev. Andelen av tap som er registrert med tapsårsak *ukjent* er 50 %. Dette er en større andel enn i 1. og 2. omdrev, da 13 % ble registrert med tapsårsak *ukjent*. 15 % av de tapte bygningene i 3. omdrev er *revet*, 22 % er *falt i ruin*.

	Ukjent	Riving	Falt i ruin	Brent/naturkatastrofe	Flytting	Forfall/opprydding
Tapt 1. omd	13 %	20 %	29 %	2 %	7 %	28 %
Tapt 2. omd	13 %	10 %	47 %	2 %	2 %	26 %
Tapt 3. omd	50 %	15 %	22 %	5 %	4 %	4 %

Ukjent	23
Riving	7
Falt i ruin	10
Brent/naturkatastrofe	2
Flytting	2
Forfall/opprydding	2
Tap totalt	46

Figur 13: Prosentvis fordeling av tapsårsaker.

05420002168: Forfall og ruin er vanligste årsak til tap i Nord-Aurdal i 3. omdrev, der tapsårsaken er kjent.

3.2 Endringer av gjenstående bygninger

I dette kapitlet gjøres det rede for endringer på de gjenstående bygningene i Nord-Aurdal kommune i 3. omdrev. Se kart i vedlegg 5.

Av grunnlagsmaterialet på 1115 bygninger i 3. omdrev, er 1069 bygninger gjenstående, slik det er gjort rede for i kapittel 3.1.1.

3.2.1 Endringer – samlet

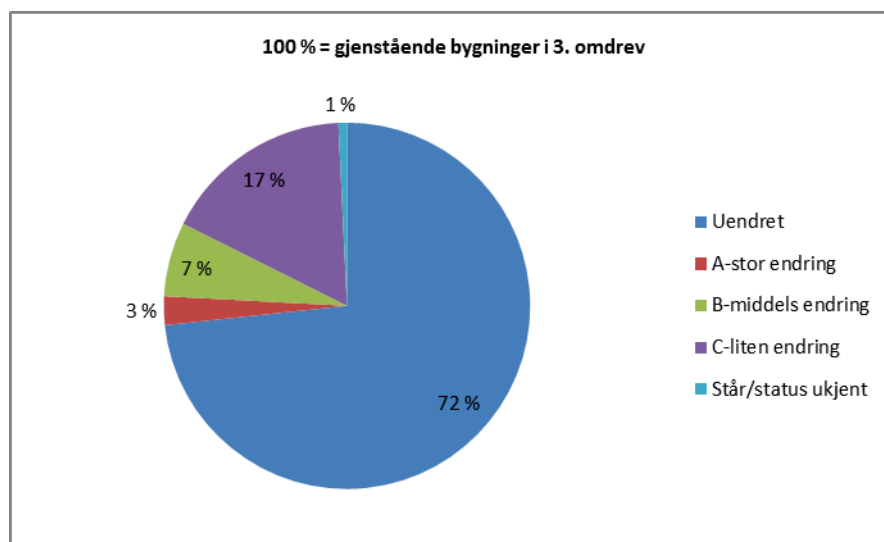
Det samlede antall endrete bygninger (alle endringstyper) i Nord-Aurdal i 3. omdrev er 277, det vil si at antallet endrete bygninger har økt med 49 siden 2. omdrev.

27 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev er endret. Andelen har økt fra 20 % i 2. omdrev og 15 % i 1. omdrev.

3 % av bygningene er registrert med *A-stor endring*, og av disse er det 12 hvor deler av bygningen er revet. 7 % av bygningene har endringsgrad *B-middels endring*, og av disse er det 4 bygninger som er tilbakeført til eldre uttrykk. Flesteparten av de endrete bygningene har den svakeste endringsgraden *C-liten endring*. Dette er samme mønster som i 1. og 2. omdrev. Andelen av bygninger i 3. omdrev med endringsgrad C er 17 % av de gjenstående. Mye av det alminnelige bygningsvedlikeholdet faller inn under endringstype C.

I 3. omdrev er det 8 bygninger i Nord-Aurdal som er registrert med ukjent endringsstatus.

	A-stor endring	B-middels endring	C-liten endring	Alle endringer	Står/status ukjent	Uendret
1. omd	0,3 %	4 %	11 %	15 %	3 %	81 %
2. omd	1 %	6 %	14 %	20 %	4 %	75 %
3. omd	3 %	7 %	17 %	26 %	1 %	73 %

Uendret	783
A-stor endring	27
B-middels endring	70
C-liten endring	180
Står/status ukjent	8
Gjenstående totalt	1069

Figur 14: Prosentvis fordeling av endringsgrad, samt andel uendrete bygninger.

Utskifting av kledning og tømmer, som ikke endrer bygningens karakter eller volum, blir ikke registrert som endring:

05420012162: Istandsatt stabbur i Skrautvål. Endringene er dokumentert stilhistorisk tilbakeført.

05420004132: Heimåsløe i Svenes. Bygningen er tidligere registrert som tapt, men har gjenoppstått i 3. omdrev.

05420004133: Sel på samme plassen.

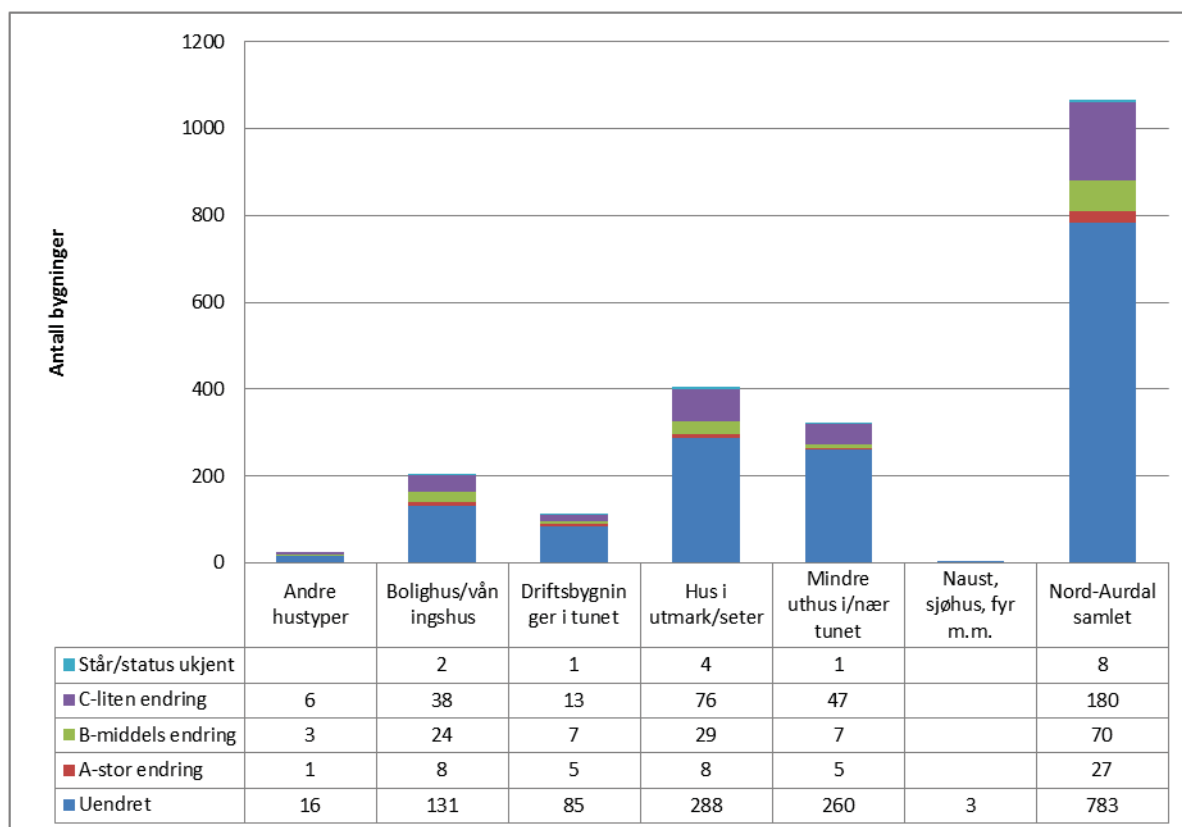
3.2.2 Endring – bygningstyper

Se tabell i vedlegg 1 for detaljert resultatoversikt for alle bygningstyper.

Andelen endrete bygninger har økt for alle bygningskategoriene i Nord-Aurdal, og i alle kategorier er det endringsgrad *C-liten endring* som er vanligst. Økningen av endrete har vært sterkest for *andre hustyper*, som har fått 14 % flere endrete siden 2. omdrev. Denne bygningskategorien har nå den største andelen av endrete i Nord-Aurdal. Med kun 2 % av undersøkelsesgrunnet, er imidlertid denne kategorien marginal, og gjør lite utslag for gjennomsnittet i kommunen.

Kategorien *bolighus/våningshus*, som utgjør 19 % av undersøkelsesgrunnet, har nest størst andel endrete, med 33 %, som tilsvarer 9 % økning fra 2. omdrev. Den største bygningskategorien i Nord-Aurdal, som er *hus i utmark/seter*, har en andel endrete på 27 %, mens *mindre uthus i/nær tunet* er den nest største kategorien og har 18 % endrete. For *driftsbygninger i tunet og hus i utmark/seter* har andelen endrete økt med 6 % og for *mindre uthus i/nær tunet* har andelen økt med 5 %.

	Andre hustyper	Bolighus/våningshus	Driftsbygninger i tunet	Hus i utmark/seter	Mindre uthus i/nær tunet	Naust, sjøhus, fyr	Nord-Aurdal samlet
Endringer 1. omd	19 %	22 %	13 %	15 %	11 %	0 %	15 %
Endringer 2. omd	24 %	24 %	16 %	21 %	13 %	0 %	19 %
Endringer 3. omd	38 %	33 %	22 %	27 %	18 %	0 %	25 %
A-stor endring	4 %	4 %	5 %	2 %	2 %	0 %	3 %
B-middels endring	12 %	12 %	6 %	7 %	2 %	0 %	7 %
C-liten endring	23 %	19 %	12 %	19 %	15 %	0 %	17 %
Antall gjenstående bygn	26	203	111	405	320	3	1069
Andel av gjenstående Nord-Aurdal samlet	2 %	19 %	10 %	38 %	30 %	0 %	100 %

Figur 15: Endringsgrad fordelt på bygningstyper.

3.3 Tilstand

I dette kapitlet gjøres det rede for tilstanden for de gjenstående bygningene i Nord-Aurdal kommune i 3. omdrev. Se kart i vedlegg 6.

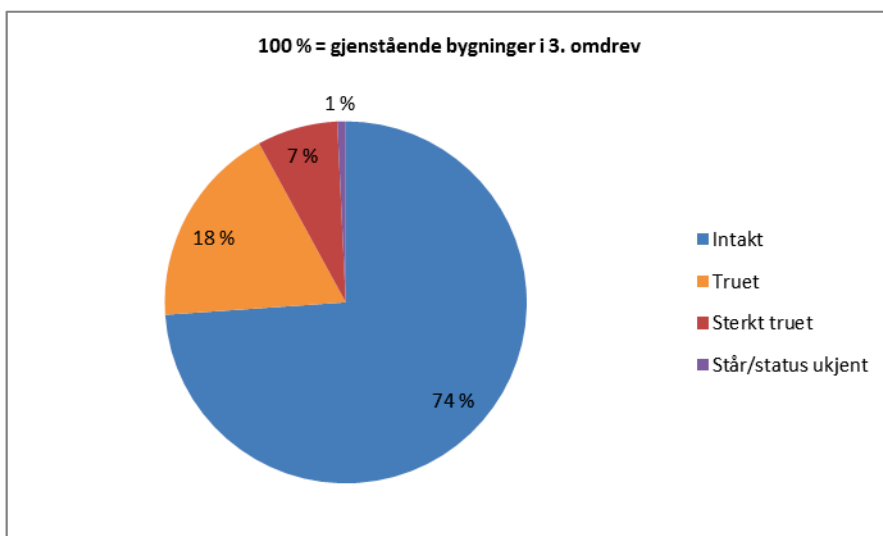
Av grunnlagsmaterialet på 1115 bygninger i 3. omdrev, er 1069 bygninger gjenstående, slik det er gjort rede for i kapittel 3.1.1.

3.3.1 Tilstand – samlet

Andelen av sterkt truete bygninger i Nord-Aurdal er mindre i 3. omdrev enn i 2. omdrev. I alt er 77 bygninger sterkt truete. Dette tilsvarer 7 % av de 1069 gjenstående bygningene. I tillegg er 18 % av bygningene registrert som truete. I 2. omdrev var 16 % av de gjenstående bygningene sterkt truete, og i 1. omdrev 13 %.

Av de 175 bygningene som var sterkt truete i Nord-Aurdal i 2. omdrev, er det 23 som nå er tapt. Av de 152 som fremdeles står, er det 56 som også er registrert som sterkt truete i 3. omdrev, mens 59 er registrert med den mildere formen truete. Av de tidligere sterkt truete bygningene som nå er registrert som intakt, er det flere som har fått nytt tak og annet vedlikehold. Antallet nye sterkt truete bygninger i 3. omdrev er 21.

		Sterkt truete	Intakt
1. omd		13 %	87 %
2. omd		16 %	84 %
	Står/status ukjent	Sterkt truete	Truete
3. omd	1 %	7 %	18 %
			Intakt
			74 %

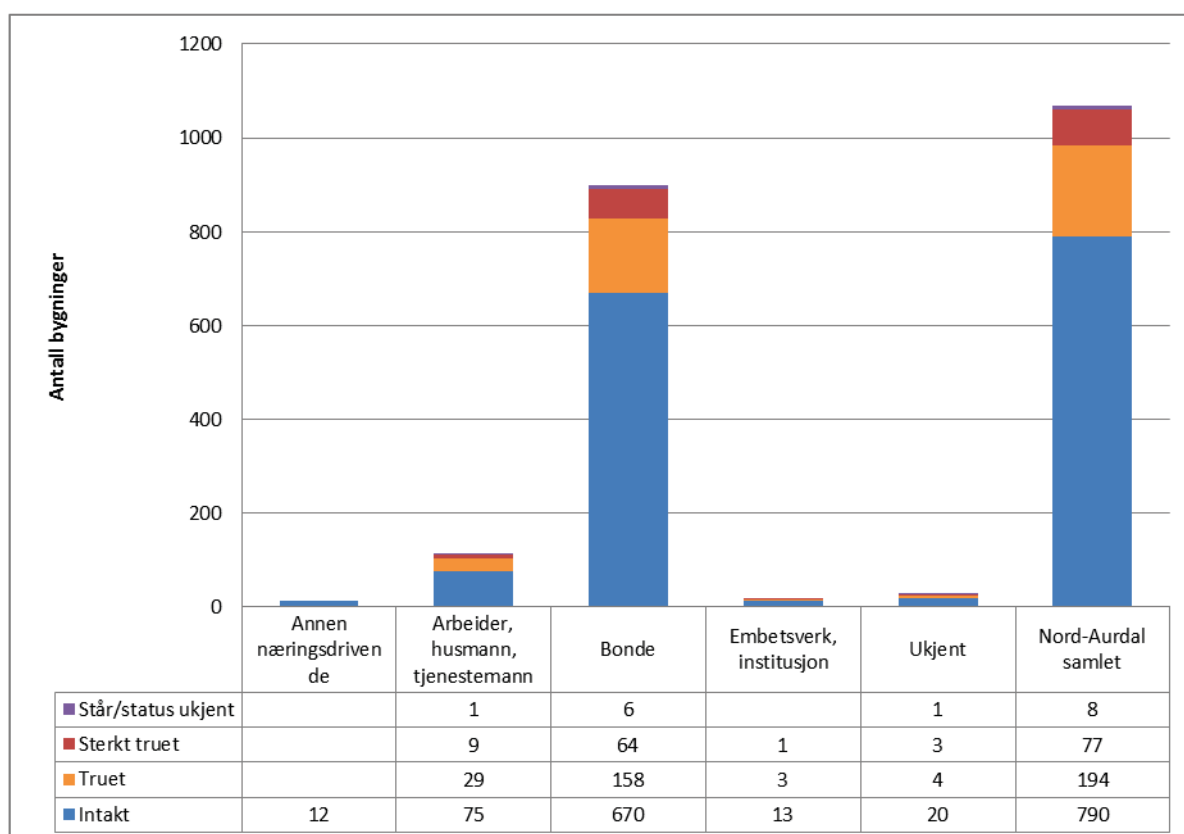
Intakt	790
Truete	194
Sterkt truete	77
Står/status ukjent	8
Gjenstående totalt	1069

Figur 16: Andel sterkt truete, truete og intakte bygninger.

3.3.2 Tilstand – sosial miljøsammenheng

84 % av de gjenstående bygningene i Nord-Aurdal hører inn under kategorien *bonde*. Av disse er 7 % sterkt truet i 3. omdrev, som tilsvarer gjennomsnittet for Nord-Aurdal samlet. I tillegg er 18 % registrert som truet. Andelen sterk truete for denne kategorien er 9 % lavere enn i 2. omdrev. For kategorien *arbeider, husmann, tjenestemann* er det 8 % sterkt truete bygninger i 3. omdrev, mot 16 % i 2. omdrev. I tillegg er 25 % registrert som truet. I kategorien *embetsverk/institusjon* har det tidligere ikke vært noen sterkt truete bygninger, men i 3. omdrev er det én, som tilsvarer 6 % av undersøkelsesgrunnet i denne kategorien.

	Annen næringsdrivende	Arbeider, husmann, tjenestemann	Bonde	Embetsverk, institusjon	Ukjent	Nord-Aurdal samlet
Sterkt truet 1. omd	0 %	9 %	14 %	0 %	16 %	13 %
Sterkt truet 2. omd	0 %	16 %	16 %	0 %	14 %	16 %
Sterkt truet 3. omd	0 %	8 %	7 %	6 %	11 %	7 %
Truet 3. omd	0 %	25 %	18 %	18 %	14 %	18 %
Antall gjenstående	12	114	898	17	28	1069
Andel av gjenstående Nord-Aurdal samlet	1 %	11 %	84 %	2 %	3 %	100 %

Figur 17: Bygningstilstand fordelt på sosial miljøsammenheng.

05420011054: Nest etter driftsbygninger i tunet, var det utmarks- og seterhusene som var gjennomsnittlig i dårligst forfatning i 2. omdrev. Det samme var tilfelle i 3. omdrev. På dette seterfjøset var deler av taket vekk i 2005. Foto: Kulturminnekompaniet 2005.

05420011054: I 2010 var hele taket rast sammen, og bygningen ble registrert som sterkt truet.

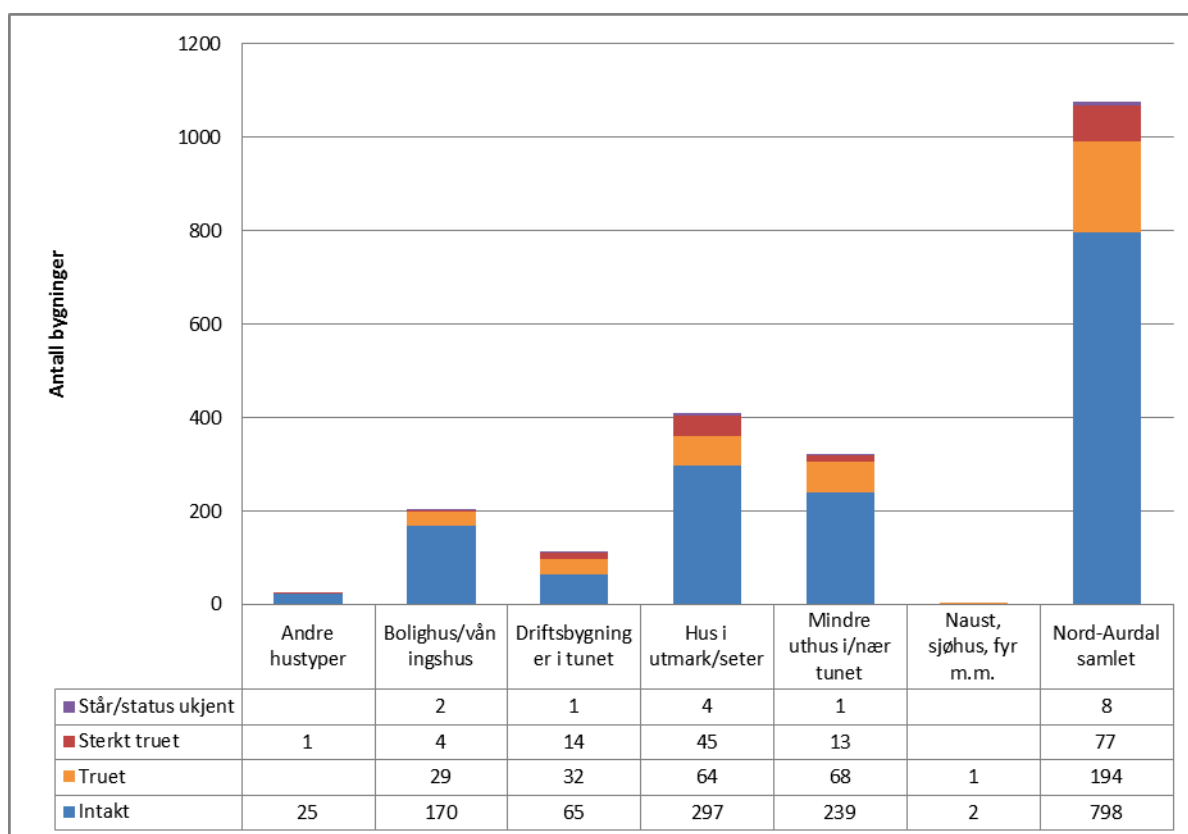
3.3.3 Tilstand – bygningstyper

Se tabell i vedlegg 1 for detaljert resultatoversikt for alle bygningstyper.

For alle bygningstyper i Nord-Aurdal er andelen sterkt truete lavere i 3. omdrev enn i 2. omdrev, bortsett fra i kategorien *andre hustyper*. I denne kategorien har ingen av bygningene vært sterkt truet tidligere, men nå er det én.

Andelen sterkt truete har sunket mest for *driftsbygninger i tunet*. I denne kategorien er nå 13 % av bygningene sterkt truet, mot 29 % i 2. omdrev. I tillegg er imidlertid 29 % registrert som truet i denne kategorien. Fremdeles er det driftsbygningene som har størst andel sterkt truete i Nord-Aurdal, og som *hus i utmark/seter* ligger de dårligere an enn gjennomsnittet for kommunen. For utmarkshusene er i tillegg 16 % registrert som truet. Kategorien *bolighus/våningshus* ligger best an, med 2 % sterkt truete bygninger, men i tillegg er 14 % registrert som truet.

	Andre hustyper	Bolighus/våningshus	Driftsbygninger i tunet	Hus i utmark/seter	Mindre uthus i/nær tunet	Naust/sjøhus/fyr	Nord-Aurdal samlet
Sterkt truet 1. omd	0 %	8 %	23 %	17 %	10 %	0 %	13 %
Sterkt truet 2. omd	0 %	11 %	29 %	18 %	12 %	0 %	16 %
Sterkt truet 3. omd	4 %	2 %	13 %	11 %	4 %	0 %	7 %
Truet 3. omd	0 %	14 %	29 %	16 %	21 %	33 %	18 %
Antall gjenstående	26	203	111	406	320	3	1069
Andel av gjenstående Nord-Aurdal samlet	2 %	19 %	10 %	38 %	30 %	0,3 %	100 %

Figur 18: Bygningstilstand fordelt på bygningstyper.

05420020008: Andelen sterkt truede våningshus er lavere enn gjennomsnittet for Nord-Aurdal i 2010, slik som i de tidligere omdrevne.

05420012060: Driftsbygningene i tunet er mest utsatt for forfall. Det samme var tilfelle både i 1. og 2. omdrev.

4 Geografiske variasjoner

I dette kapittelet gjøres det rede for geografiske variasjoner av tap, endring og tilstand for bygningene i undersøkelsesgrunnet for Nord-Aurdal kommune i 3. omdrev. Se tabell i vedlegg 2 for detaljert resultatoversikt for alle registreringskretsene.

De geografiske kategoriene som er analysert i Nord-Aurdal er *Aurdal kirkesogn*, *Skrautvål kirkesogn*, *Svenes kirkesogn*, *Tingnes kirkesogn*, *Tisleidalen kirkesogn*, *Ulnes kirkesogn* og *tettbygd/spredtbygd*. Hver av de geografiske kategoriene består av to eller flere registreringskretser.

Aurdal kirkesogn	Skrautvål kirkesogn	Svenes kirkesogn	Tingnes kirkesogn	Tisleidalen kirkesogn	Ulnes kirkesogn	Tettbygd	Spredtbygd
018	012	003	010	005	001	009	001
019	013	004	011		002	010	002
020		006	014			015	003
021		007	015			016	004
022		008	016			018	005
023		009	017				006
							007
							008
							011
							012
							013
							014
							017
							019
							020
							021
							022
							023

Oversikt over hvilke registreringskretser som inngår i de geografiske kategoriene i Nord-Aurdal.

05420011058,059: Stølsområde i Tingnes.

4.1 Tap og geografiske variasjoner

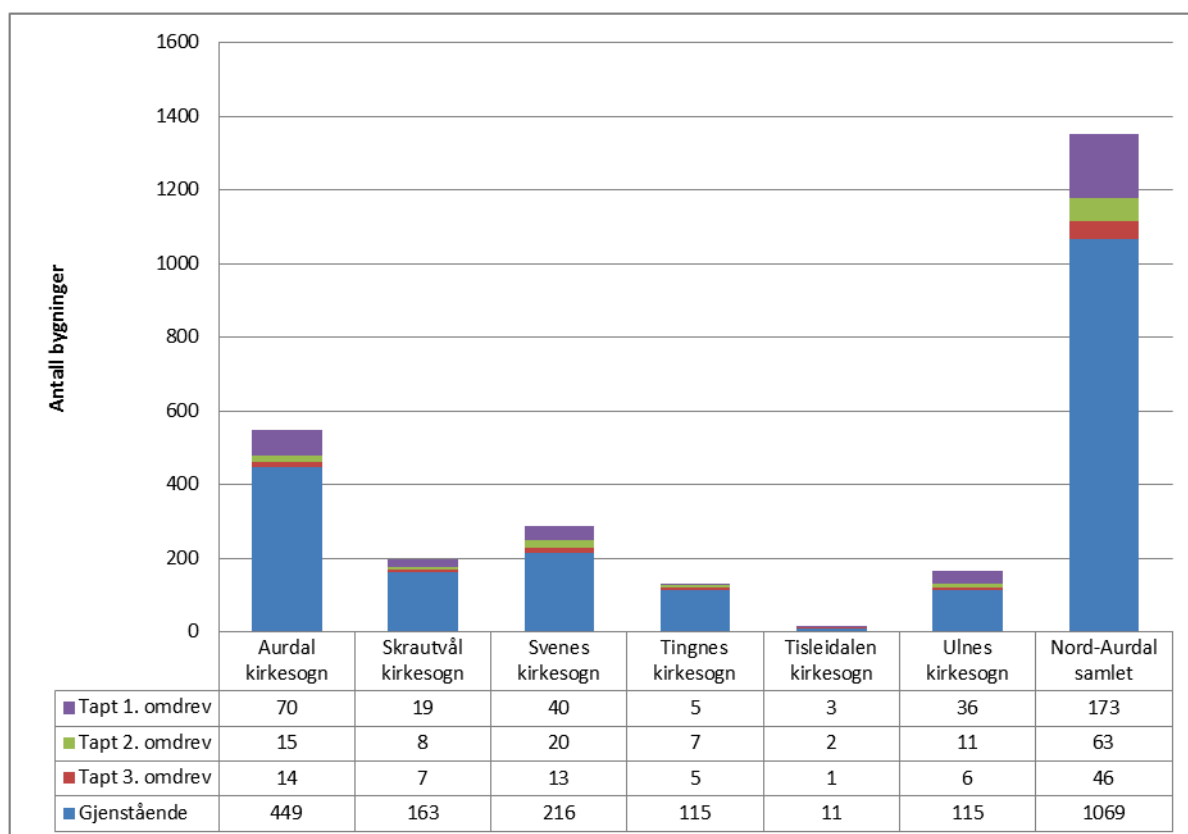
I dette kapittelet gjøres det rede for geografiske variasjoner for tapte bygninger i Nord-Aurdal. Av undersøkelsesgrunnlaget på 1115 bygninger i Nord-Aurdal kommune i 3. omdrev, er 46 bygninger tapt. Dette tilsvarer en tapsandel på 4 %, som er lavere enn tapsandelen i 2. omdrev på 5 %, og i 1. omdrev, da tapsandelen var 13 %.

4.1.1 Tap – områder: Kirkesognene Aurdal, Skrautvål, Svenes, Tingnes, Tisleidalen, Ulnes

Tapsandelen i 3. omdrev er lavere enn i 2. omdrev i alle områder, bortsett fra i Aurdal og Skrautvål, hvor tapsprosenten er den samme som i 2. omdrev. Aurdal har lavest tapsandel, med 3 %.

Både i 1. og 2. omdrev var det Tisleidalen som hadde høyest tapsandel, og det samme er tilfelle i 3. omdrev. Tapsprosenten her har imidlertid gått ned fra 14 % i 2. omdrev til 8 % i 3. omdrev. I undersøkelsesgrunnlaget for 3. omdrev er det bare 12 bygninger i dette området, så den høye tapsprosenten gir lite utslag på gjennomsnittet i kommunen.

	Aurdal kirkesogn	Skrautvål kirkesogn	Svenes kirkesogn	Tingnes kirkesogn	Tisleidalen kirkesogn	Ulnes kirkesogn	Nord-Aurdal samlet
Tapt 1. omd	13 %	10 %	13 %	5 %	18 %	21 %	13 %
Tapt 2. omd	3 %	4 %	8 %	6 %	14 %	8 %	5 %
Tapt 3. omd	3 %	4 %	6 %	4 %	8 %	5 %	4 %
Antall bygn 3. omd	463	170	229	120	12	121	1115
Andel av Nord-Aurdal samlet	42 %	15 %	21 %	11 %	1 %	11 %	100 %

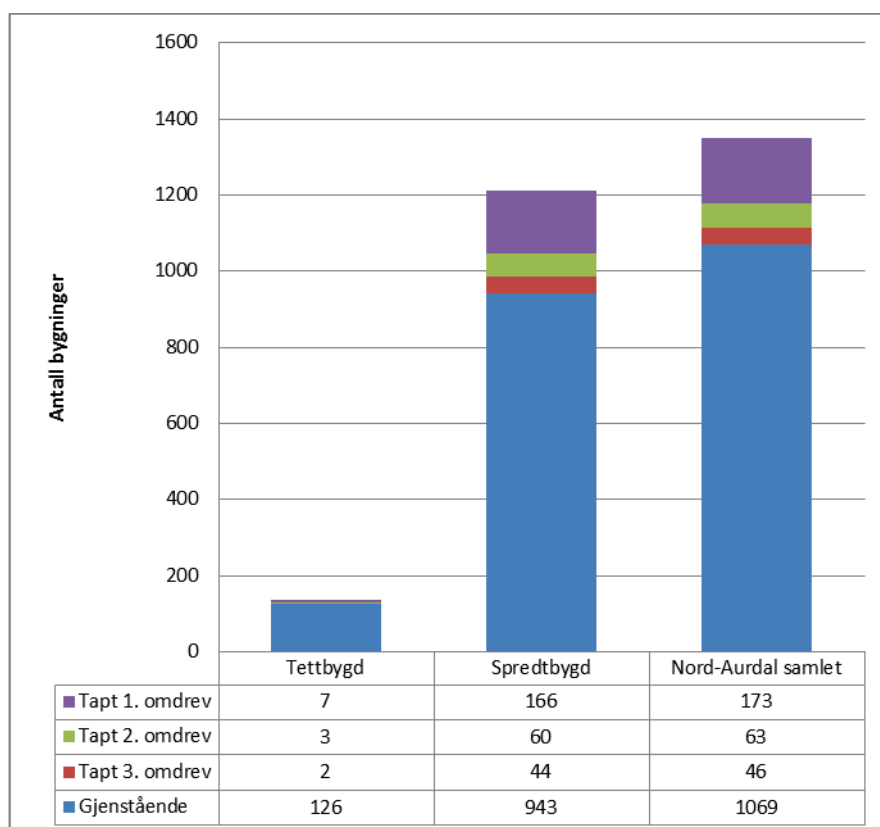

Figur 19: Tapte bygninger fordelt på Aurdal, Skrautvål, Svenes, Tingnes, Tisleidalen og Ulnes.

4.1.2 Tap – tettbygd/spredtbygd

Som i 1. og 2. omdrev, er tapsandelen lavest i tettbygde strøk i Nord-Aurdal. I de tettbygde kretsene ligger tapsandelen uforandret på 2 %, som i 2. omdrev, mens i spredtbygde strøk, som omfatter 89 % av de undersøkte bygningene i Nord-Aurdal, har tapsandelen sunket, fra 6 % i 2. omdrev til 4 % i 3. omdrev.

	Tettbygd	Spredtbygd	Nord-Aurdal samlet
Tapt 1. omd	5 %	13 %	13 %
Tapt 2. omd	2 %	6 %	5 %
Tapt 3. omd	2 %	4 %	4 %
Antall bygn 3. omd	128	987	1115
Andel av Nord-Aurdal samlet	11 %	89 %	100 %

Figur 20: Tapte bygninger fordelt på tettbygde og spredtbygde strøk.

4.2 Endringer og geografiske variasjoner

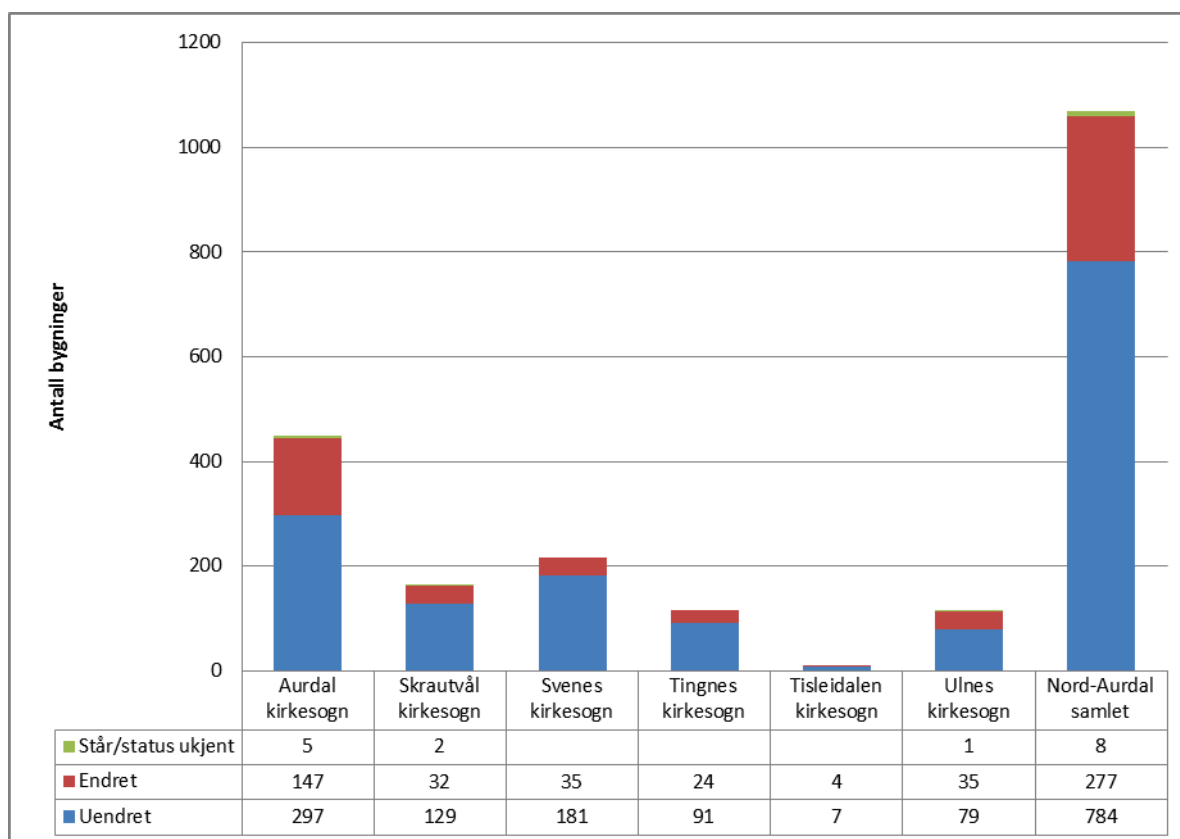
I dette kapittelet gjøres det rede for geografiske variasjoner for endring av de gjenstående bygningene i Nord-Aurdal. I 3. omdrev er 26 % av de gjenstående bygningene i Nord-Aurdal endret (alle endringstyper), mot 20 % i 2. omdrev. 1 % av endringene er endringsgrad A-stor endring, 6 % er B-middels endring og 17 % er C-liten endring.

4.2.1 Endring – områder: Kirkesognene Aurdal, Skrautvål, Svenes, Tingnes, Tisleidalen, Ulnes

Andelen av endrete bygninger har økt i alle områdene i Nord-Aurdal i 3. omdrev, og økningen har vært størst i Aurdal, Skrautvål og Tingnes, som alle har 8 % flere endringer i 3. omdrev enn i 2. omdrev.

Høyest andel av endrete bygninger har Tisleidalen, med 36 %, og i dette området er det kun 11 gjenstående bygninger.

	Aurdal kirkesogn	Skrautvål kirkesogn	Svenes kirkesogn	Tingnes kirkesogn	Tisleidalen kirkesogn	Ulnes kirkesogn	Nord-Aurdal samlet
Endringer 1. omd	21 %	8 %	11 %	10 %	14 %	18 %	15 %
Endringer 2. omd	25 %	12 %	12 %	13 %	31 %	25 %	20 %
Endringer 3. omd	33 %	20 %	16 %	21 %	36 %	30 %	26 %
Antall gjenstående	449	163	216	115	11	115	1069
Andel av gjenstående Nord-Aurdal samlet	42 %	15 %	20 %	11 %	1 %	11 %	100 %

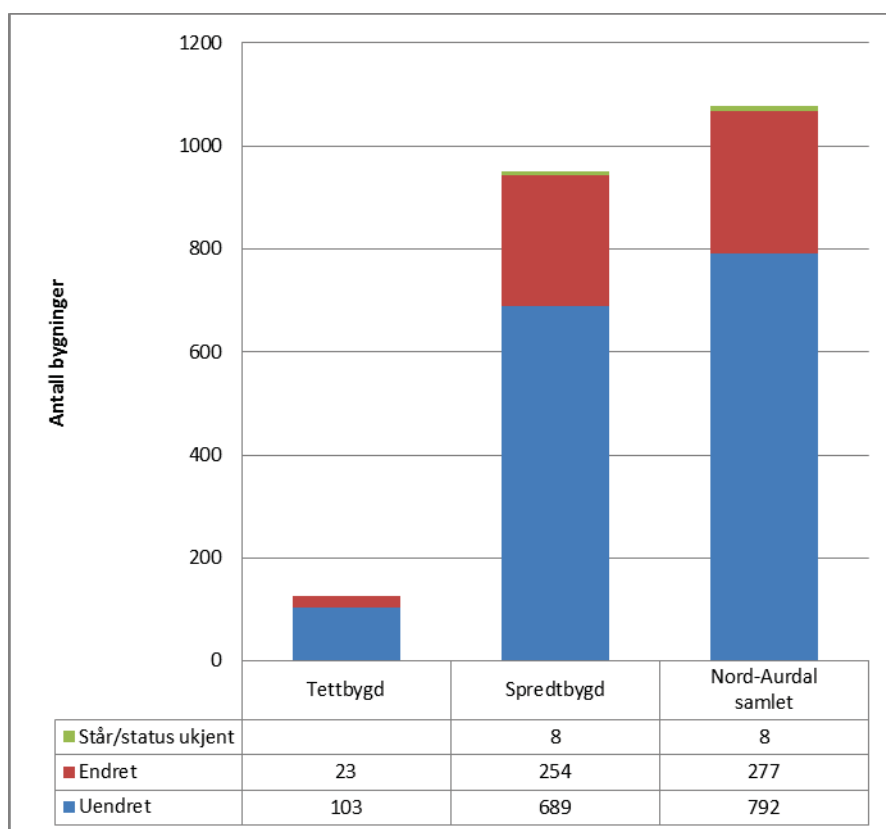

Figur 21: Endrete bygninger fordelt på Aurdal, Skrautvål, Svenes, Tingnes, Tisleidalen og Ulnes.

4.2.2 Endring – tettbygd/spredtbygd

Som i tidligere omdrev, er det de spredtbygde strøkene i Nord-Aurdal som har flest endrete bygninger, og endringstakten går raskere i spredtbygde enn i tettbygde strøk. I 1. omdrev var det 6 % flere endrete i spredtbygde enn i tettbygde strøk, i 2. omdrev var forskjellen økt til 8 %, og i 3. omdrev er det 9 % flere endrete bygninger i spredtbygde.

	Tettbygd	Spredtbygd	Nord-Aurdal samlet
Endringer 1. omd	10 %	16 %	15 %
Endringer 2. omd	12 %	20 %	19 %
Endringer 3. omd	18 %	27 %	26 %
Antall gjenstående	126	943	1069
Andel av gjenstående Nord-Aurdal samlet	12 %	88 %	100 %

Figur 22: Endrete bygninger fordelt på tettbygde og spredtbygde områder.

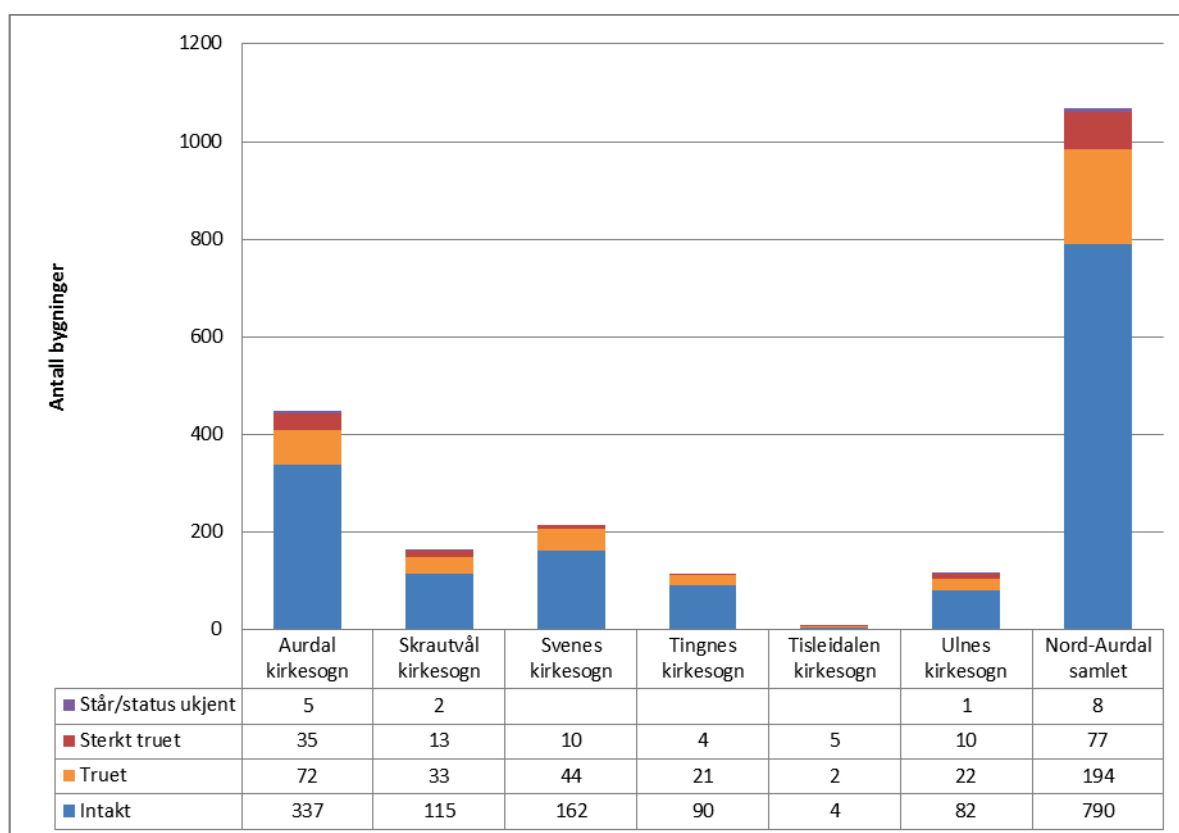
4.3 Tilstand og geografiske variasjoner

I dette kapittelet gjøres det rede for geografiske variasjoner i tilstanden for de gjenstående bygningene i Nord-Aurdal. 7 % av de gjenstående bygningene i undersøkelsesgrunnlaget for Nord-Aurdal i 3. omdrev er sterkt truet. Dette er en lavere andel enn i 2. omdrev, da andelen sterkt truede bygninger var på 16 %. I tillegg er 18 % av bygningene registrert som truet.

4.3.1 Tilstand – områder: Kirkesognene Aurdal, Skrautvål, Svenes, Tingnes, Tisleidalen, Ulnes

Andelen av sterkt truede bygninger har sunket i alle områder, bortsett fra Tisleidalen, men alle områder har i tillegg en andel på 16 % til 20 % som er registrert som truet. I Tisleidalen har andelen sterkt truede økt kraftig, fra 17 % sterkt truede bygninger i 2. omdrev til 45 % i 3. omdrev. I tillegg er 18 % av bygningene registrert som truet. I dette området er det kun 11 gjenstående bygninger (1 % av de gjenstående i Nord-Aurdal), slik at det nå bare er 4 av bygningene her som er intakte. Tingnes er området med færrest sterkt truede bygninger i Nord-Aurdal (3 %). I tillegg er 18 % registrert som truet.

	Aurdal kirkesogn	Skrautvål kirkesogn	Svenes kirkesogn	Tingnes kirkesogn	Tisleidalen kirkesogn	Ulnes kirkesogn	Nord-Aurdal samlet
Sterkt truet 2. omd	12 %	19 %	21 %	11 %	17 %	17 %	16 %
Sterkt truet 3. omd	8 %	8 %	5 %	3 %	45 %	9 %	7 %
Truet 3. omd	16 %	20 %	20 %	18 %	18 %	19 %	18 %
Antall gjenstående	449	163	216	115	11	115	1069
Andel av gjenstående Nord-Aurdal samlet	42 %	15 %	20 %	11 %	1 %	11 %	100 %

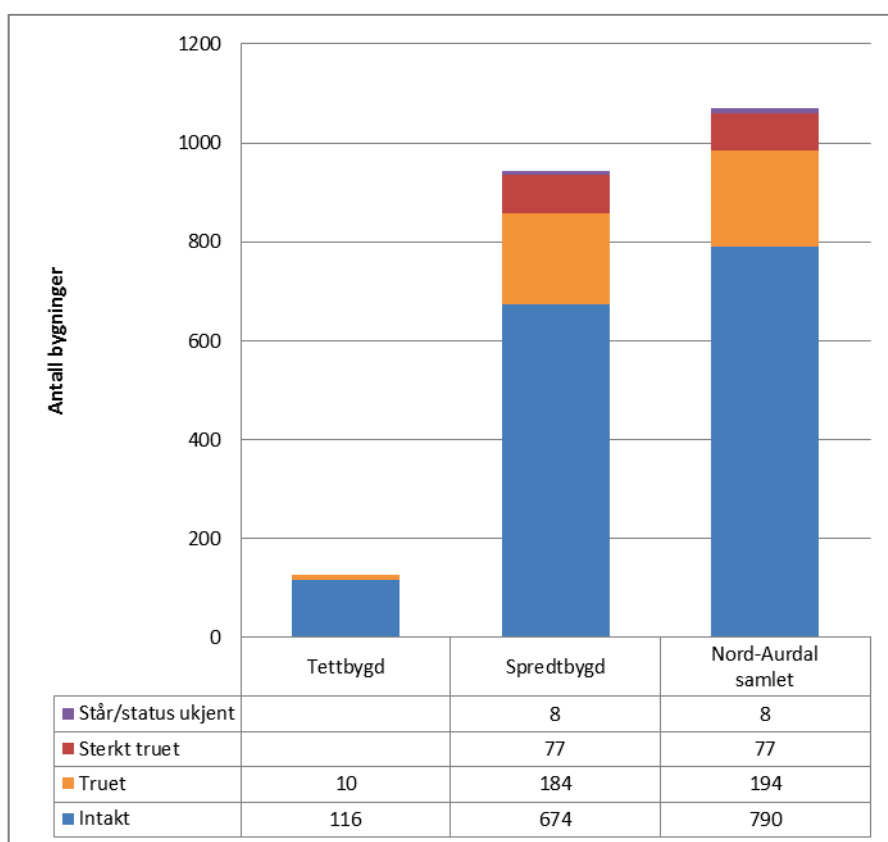

Figur 23: Bygningstilstand fordelt på Aurdal, Skrautvål, Svenes, Tingnes, Tisleidalen og Ulnes.

4.3.2 Tilstand – tettbygd/spredtbygd

I 3. omdrev er det ingen av de gjenstående bygningene i tettbygde strøk som er sterkt truet, mens i spredtbygde strøk er det 8 %. Også i 2. omdrev var andelen sterkt truede bygninger størst i spredtbygde strøk, men andelen har sunket fra 17 % i 2. omdrev til 8 % i 3. omdrev. I tillegg til de sterkt truede bygningene, er 8 % av bygningene i tettbygde strøk registrert som truet og 20 % i spredtbygde strøk.

	Tettbygd	Spredtbygd	Nord-Aurdal samlet
Sterkt truet 2. omd	4 %	17 %	16 %
Sterkt truet 3. omd	0 %	8 %	7 %
Truet 3. omd	8 %	20 %	18 %
Antall gjenstående	126	943	1069
Andel av gjenstående Nord-Aurdal samlet	12 %	88 %	100 %

Figur 24: Bygningstilstand fordelt på tettbygde og spredtbygde områder.

5 Utvikling og tendenser

5.1 Utviklingen i kommunen

Befolkningsutvikling

Fra oppstart av SEFRAK-registreringen og frem til 1. omdrev i 2000, var det befolkningsvekst i Nord-Aurdal kommune, men i perioden mellom 1. og 2. omdrev sank innbyggertallet med rundt 1 %.⁶ I 2005 var folketallet 6442, og ved utgangen av 2010 var det sunket til 6402. Andelen av befolkningen som bor i tettbygde strøk har økt fra rundt 50 % i 2000 til 53 % ved utgangen av 2010.⁷ Om utsiktene fremover heter det i kommuneplanen at en befolkningsnedgang er ventet, men at folketallet likevel vil øke i tettstedene, og spesielt i regionsenteret Fagernes. Det forventes statlig medvirking til å styrke regionene og regionsentrene, for å opprettholde bosettingen utenom de store byene og tettstedene. Ettersom hensynet til landbruk, friluftsliv, natur og kulturmiljø skal prioriteres, skal nye utbyggingsområder for næring og boliger fortrinnsvis legges til eksisterende infrastruktur, fremfor å ta i bruk nye områder. På grunn av begrensede utbyggingsarealer i Fagernes i dag, sees tettstedene i sammenheng, med særlig vekt på Fagernes/Leira og Aurdal.

Kommuneplanen

Ny kommuneplan for 2011-2023 ble vedtatt i 2010. Den gjeldende arealdelen til kommuneplanen består av to deler, en delplan for utmarka fra 1995 og en for bygdene Aurdal, Bjørgo, Fagernes, Leira, Skrautvål, Ulnes og Vestringsbygda fra 2009. I forbindelse med at revidering av arealdelen ble igangsatt høsten 2010, ble det bestemt at de to delplanene skal samles i ett dokument.

Kulturminner i kommuneplanen

I den kommunale planstrategien for Nord-Aurdal 2010-2012, blir det slått fast at en av hovedutfordringene i Oppland fylke er vern av bygnings- og bymiljø, kulturlandskap og kulturminner, og at fylket har et stort ansvar for bærekraftig utvikling og for å ta vare på verdier og tradisjoner. Kulturminner skal tas vare på, og i kulturlandskap og stølsområder skal det være høy terskel for å gjøre inngrep som kan forringe verdien. Man skal stimulere til aktiv bruk av områdene i samsvar med tradisjonell bruk som bevarer kulturlandskapet, og det skal legges til rette for gårds- og stølsturisme.⁸ I kommuneplanens samfunnsdel fremheves kunnskap om kulturminner og kulturmiljø som viktig for kulturforståelsen, og kommunen vil stimulere til tiltak for vern. Aurdalsbyen, historiske rom i Fagernes og by- og gårdsbygninger i kommunen skal sikres og holdes i hevd.⁹

I arealdelen fremheves det at trusselbildet for kulturminnene og sannsynligheten for tap er stort, og det nevnes konkret at SEFRAK-bygninger kan ha verneverdi og bør tas vare på. I forbindelse med byggesaker skal tettstedsanalysene for Aurdal og Fagernes, samt byggeskikkveilederen for Valdres, ligge til grunn. Verneverdige bygninger og bygningsmiljøer skal i størst mulig grad tas vare på som bruksressurser, og plassering, dimensjonering, utforming, materialer og fargebruk for nye bygninger

⁶ Broe, Unni og Solrun Skogstad 2009: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Nord-Aurdal kommune. Oppland fylke 2005, s. 46. Riksantikvaren.

⁷ <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken>. Lest 22.6.2011.

⁸ Kommunal planstrategi for Nord-Aurdal kommune. 2010-2012.

⁹ Kommuneplan for Nord-Aurdal kommune. Samfunnsdelen. 2011-2023.

skal tilpasses stedets struktur, lokal byggeskikk og det eksisterende bygningsmiljøet. Aurlandsbyen blir fremhevet som bevaringsområde.¹⁰

Landbruk og turisme

Både i kommuneplanen og planstrategien fremheves landbruk og turisme som viktige næringer i kommunen, og som gjensidig avhengig av hverandre. Ettersom det tradisjonelle landbruket gir stadig mindre inntekt, vil turisme være en viktig tilleggsnæring for mange gårdbrukere. I den forbindelse sees næringene i sammenheng, og det påpekes at det er viktig for turismen at landbruket og kulturlandskapet opprettholdes. Kommuneplan for utmarka nevner Aurdalsåsen, Tisleidalen og Leirin som satsingsområder for landbruk og reiseliv. Hyttefelt skal konsentreres til eksisterende hytteområder, særlig i Aurdalsåsen og Tisleidalen, slik at større områder kan forbli urørte.

I følge kommuneplanens arealdel skal det i landbruks-, natur- og friluftsområdene (LNF-områdene) bare oppføres bygninger i tråd med stedbunden næring. Utleiehytter og fritidsboliger inngår ikke i landbruksbegrepet. Den tradisjonelle byggeskikken skal følges i disse områdene, slik at landbruket beholder sitt særpreg. Påbygg til bolighus i disse områdene skal ha saltak.

Nord-Aurdal kommune hører inn under nasjonalt/regionalt satsingsområde for bevaring av seterlandskap, med mulighet for SMIL-støtte til vedlikehold og tilbakeføring.

Veiplaner

Arbeidet med avklaring av ny trasé for E16 pågår. Kommunen går inn for vinteråpen vei over Valdresflya, for å markedsføre Fagernes som trafikknutepunkt.

05420004079: Hensynet til jordbrukslandskapet i Nord-Aurdal er prioritert i kommuneplanen. Det ventes vekst i tettstedene i kommunen, men nye utbyggingsområder skal fortrinnsvis legges til eksisterende infrastruktur, i første rekke Fagernes, Leira og Aurdal.

¹⁰ Kommuneplan for Nord-Aurdal kommune. Arealdelen. Delplan for bygdene 2009-2021.

5.2 Tendenser i trusselbildet

Tapsandelen i Nord-Aurdal har sunket i 3. omdrev (fra 5 % til 4 %), og det årlige tapet fra 2005 til 2010 er på 0,8 %.

I 2. omdrev var det driftsbygninger i tunet og utmarkshusene som hadde størst tapsandel og dårligst bygningstilstand. Mest utsatt var utløer på setrene, bygninger i heimemarka, hus i fraflyttete tun med vanskelig beliggenhet høyt opp i lia og småbruk.¹¹ Når det gjelder tap, er bildet endret i 3. omdrev. Tapsandelen har sunket både for driftsbygninger i tunet (fra 6 % til 3 %) og utmarkshusene (fra 7 % til 4 %), og nå er det bolighusene som har høyest tapsprosent (5 %). Når det gjelder tilstanden for de gjenstående bygningene, er det imidlertid fremdeles driftsbygningene i tunet og utmarkshusene som er mest truet, slik at det er grunn til å vente mange tap av slike bygninger i årene fremover. Av bolighusene er det få som er sterkt truet. Mindre uthus i tunet er den eneste bygningstypen som har mer tap i 3. enn i 2. omdrev (4 % mot 3 %). Tapsandelen for bondens bygninger er uendret siden 2. omdrev (5 %), og husmannsplassene har lavere tapsandel (2 %, mot 6 % i 2. omdrev).

Andelen bygninger som er endret har økt siden 2. omdrev (fra 19 % til 25 %), men de sterke endringene er fremdeles i fåtall (3 %). De fleste endringene er av minste endringsgrad (17 %), som omfatter mye av det vanlige bygningsvedlikeholdet. Særlig bolighusene ligger høyt på statistikken når det gjelder endringer (33 %). Lavest endringsandel har driftsbygninger og mindre uthus i tunet. Kombinasjonen av dårlig bygningstilstand og få endringer på driftsbygningene kan tyde på at flere av disse bygningene går ut av bruk, som følge av lav aktivitet i landbruket. Bruksendring for driftsbygninger kan dermed få økt aktualitet, med bygningsmessige endringer som reduserer den historiske lesbarheten. Restriksjonene i planforskriftene om innredning til boligformål i driftsbygninger er ment å imøtegå dette, men faren for tap og forfall av bygninger som ikke er i bruk, kan være en alvorligere trussel for denne bygningsmassen.

På tross av noe synkende folketall i Nord-Aurdal, må man regne med befolkningsøkning i tettstedene, særlig i Fagernes, som er kommunesenter. Registreringene i 1. og 2. omdrev viser imidlertid ingen tegn på tettstedspress som årsak til tap, og også i 3. omdrev er det høyere tapsandel i spredtbygde strøk (4 %) enn i tettbygde (2 %). Få av bygningene i undersøkelsen ligger i Fagernes, bortsett fra på museumsområdet. I henhold til kommuneplanen er det i nærområdene rundt tettstedene at utbyggingspresset vil øke, særlig rundt Fagernes, Leira og Aurdalsbyen, hvor nye byggefelt allerede er etablert. Kommuneplanen gir signaler om å verne landbruksmiljøene i liene mot utbygging, men det kan likevel bli press på de eksisterende gårdstunene i denne sonen. Når det gjelder tilstanden for de gjenstående bygningene, er det i 3. omdrev ingen sterkt truede i tettbygde strøk, og også i spredtbygde har andelen sterkt truede sunket (fra 17 % til 8 %).

Tapsandelen er i alle områder lavere i 3. omdrev enn i 2. omdrev, bortsett fra i Aurdal og Skrautvål, hvor den er uforandret. Både i 1. og 2. omdrev var det mest tap i Tisleidalen, og det samme er tilfelle i 3. omdrev, selv om tapsprosenten her har gått ned (fra 14 % til 8 %). Tisleidalen er også det eneste området hvor andelen sterkt truede bygninger ikke har sunket.

¹¹ Broe, Unni og Solrun Skogstad 2009: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Nord-Aurdal kommune. Oppland fylke 2005. Riksantikvaren.

Nord-Aurdal har et stort antall fritidsboliger, og det blir satset på hytteutbygging og turisme i kommunen. Dette innebærer press på utmarksstrøkene. Selv om hovedaktiviteten i utbyggingen er konsentrert til avgrensede hyttefelt, som Aurdalsåsen og Tisleidalen, må man vente at presset på de tradisjonelle setergrendene vil øke. Høye endringstall i alle omdrev i disse to områdene kan ha sammenheng med opprustning av de gamle stølshusene til fritidsbruk, samtidig som deler av disse områdene hører inn under nasjonalt/regionalt satsingsområde for bevaring av seterlandskap, med mulighet for SMIL-støtte til vedlikehold og tilbakeføring.

Flere av bygningene i undersøkelsen ligger utsatt til i forhold til dagens veier, og planene for opprusting og nye traséer for E16 og fylkesveien er et usikkerhetsmoment.

05420001019: Fraflyttete, veiløse gårdsbruk høyt oppe i dalsidene i Nord-Aurdal, som dette tunet i Ulnes, vil være spesielt utsatt i årene som kommer. Likeledes heimesetrene i skogsområdene mellom dal og fjell, som er mindre attraktive til fritidsbruk enn stølsområdene i fjellet.

6 Samlet resultatoversikt MOV 2010

I dette kapittelet gjøres det rede for det samlede resultatet av kontrollregistreringen i 3. omdrev for Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal kommune.

Det samlede antall bygninger i undersøkelsesgrunnlaget i 3. omdrev var 2382. Ved 2. omdrev var det samlede antall bygninger 2480 og ved 1. omdrev 2898. Gjenstående bygninger i 3. omdrev er totalt 2281.

6.1 Kvantitative forandringer

Til sammen er 101 bygninger tapt i Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal kommune i 3. omdrev. Det tilsvarer en tapsandel på 4 % av undersøkelsesgrunnlaget for 3. omdrev og et årlig tap på 0,8 %. Til sammenligning var tapsandelen på 4 % i 2. omdrev og 14 % i 1. omdrev.

124 bygninger er sterkt truet. Dette tilsvarer 5 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev. Til sammenligning var det 11 % sterkt truete bygninger i 2. omdrev. I 3. omdrev er i tillegg 272 bygninger registrert som truet. Dette tilsvarer 12 %.

100 bygninger er sterkt endret (endringstype A). Dette tilsvarer 4 % av undersøkelsesgrunnlaget for 3. omdrev. 245 bygninger er middels endret (endringstype B). Dette tilsvarer 11 %. Flesteparten av de endrete bygningene, nærmere bestemt 496, er registrert med minste endringsgrad (endringstype C), noe som tilsvarer 22 %. Av de sterkt endrete bygningene (endringstype A), er det 34 hvor deler av huset er revet. Av de middels endrete bygningene (endringstype B), er det 16 som er tilbakeført til eldre uttrykk og 1 bygning som er dokumentert stilhistorisk tilbakeført.

Til sammen er 324 bygninger tapt, sterkt truet og sterkt endret (endringstype A) i 3. omdrev. (En av bygningene er både sterkt endret og sterkt truet.) Dette utgjør 14 % av undersøkelsesgrunnlaget for 3. omdrev.

1044 bygninger er uendret og ikke truet. Dette tilsvarer 54 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev.

Kommunevise variasjoner

Gjerstad og Kautokeino har høyest tapsandel i 3. omdrev, med 5 %, mens Fræna og Nord-Aurdal har 4 % tap. I Fræna og Gjerstad er tapsprosenten høyere i 3. omdrev enn den var i 2. omdrev, mens Kautokeino og Nord-Aurdal har lavere tapsprosent i 3. omdrev.

Som i 1. og 2. omdrev, er det også i 3. omdrev Fræna som har størst andel av endrete bygninger. Det er særlig C-liten endring som gir utslaget her, men også når det gjelder B-middels endring ligger andelen langt over de andre kommunene. C-liten endring er også den klart vanligste endringstypen i Nord-Aurdal og Gjerstad.

Når det gjelder sterkt truete bygninger, er det Kautokeino som har den største andelen, med 16 %. Det dreier seg om 3 bygninger, og med bare 19 gjenstående, blir utslaget stort. Andelen sterkt truete bygninger er også høyere i Nord-Aurdal enn i Fræna og Gjerstad, med 7 % mot henholdsvis 5 % og 3 %.

Kautokeino har den største andelen av bygninger som er uendret og ikke sterkt truet. De 19 gjenstående bygningene her er meget enkle buer. Fræna er den av de fire kommunene med færrest gjenstående bygninger som er uendret og intakt.

Samlet resultatoversikt MOV 2010

Kommune	Under-søkt 1. omd	Tapt 1. omd		Under-søkt 2. omd	Tapt 2. omd		Under-søkt 3. omd	Tapt 3. omd		Snitt tap pr år 3. omd		Gjenstående 3. omd
		Antall	%		Antall	%		Antall	%	Antall	%	
Fræna	920	195	21 %	725	22	3 %	703	26	4 %	5,2	0,8 %	677
Gjerstad	588	33	6 %	555	11	2 %	544	28	5 %	5,6	1 %	516
Kautokeino	40	17	43 %	23	3	13 %	20	1	5 %	0,2	1 %	19
Nord-Aurdal	1350	173	13 %	1177	63	5 %	1115*	46**	4 %	9,2	0,8 %	1069
Samlet	2898	418	14 %	2480	99	4 %	2382	101	4 %	20,2	0,8 %	2281

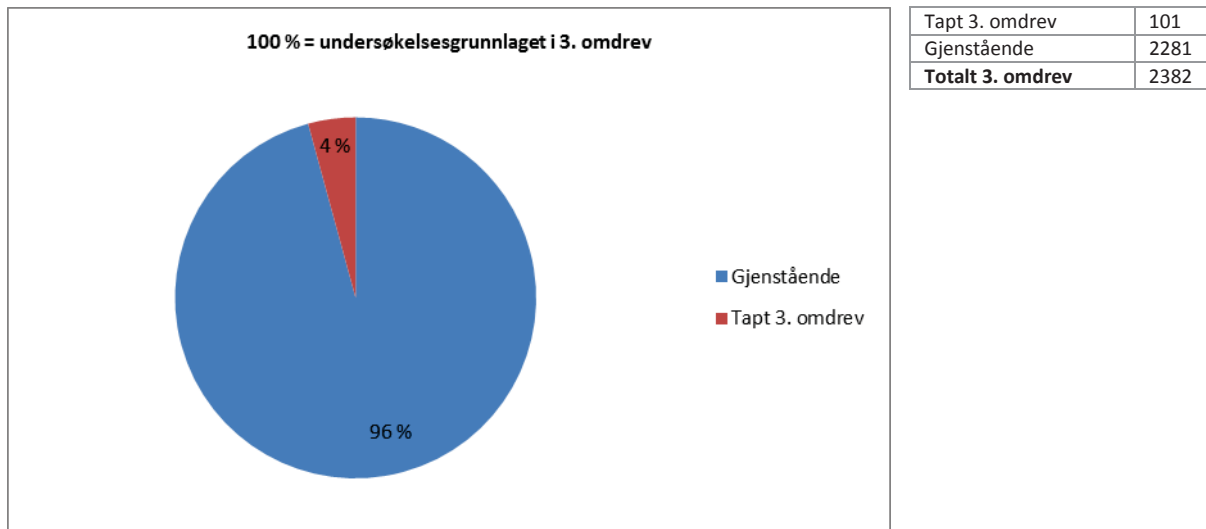
*En bygning gjenoppstått
 **Seks bygninger registrert som tapt pga. manglende kartfesting

Samlet resultat for tap i Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal i 1., 2. og 3. omdrev.

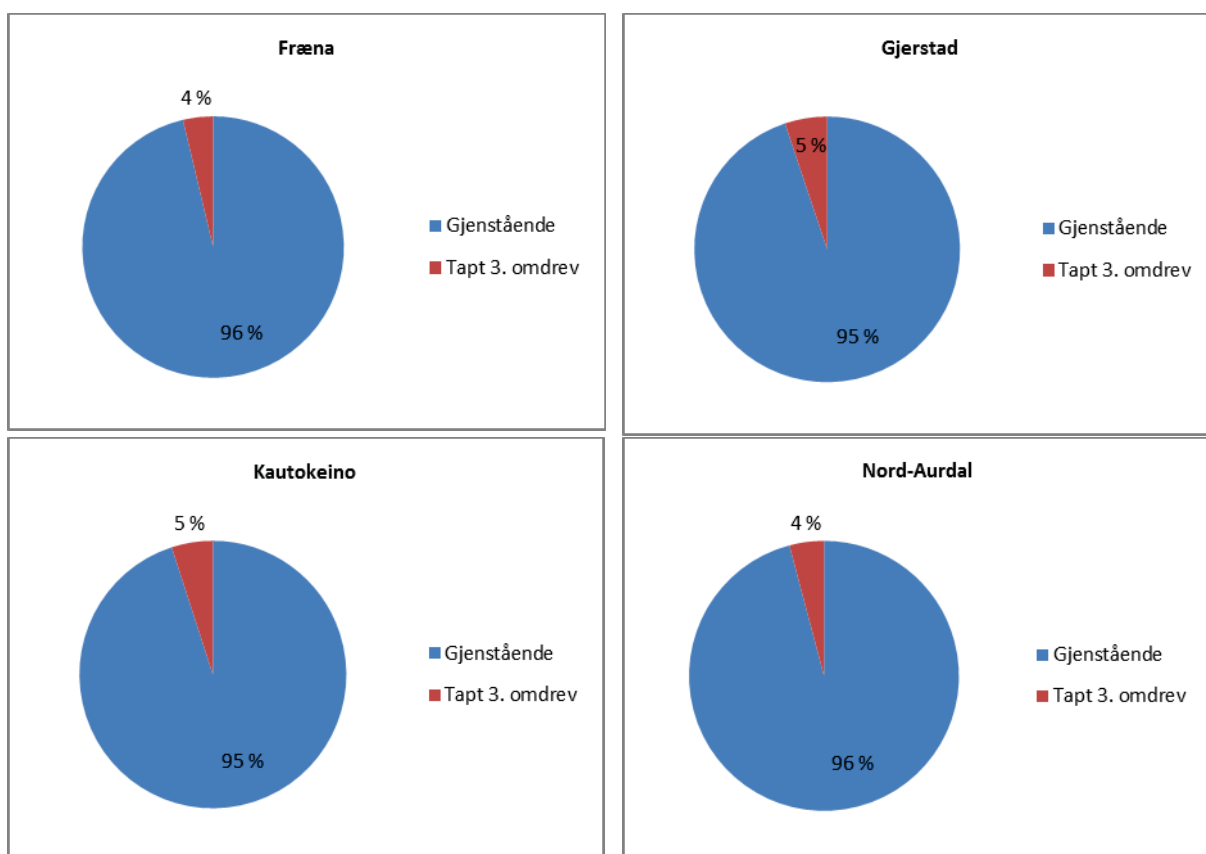
Kommune	Gjenstående 3. omd	A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står	Sterkt truet		Truet	
		Antall	%	Antall	%	Antall	%		Antall	%	Antall	%
Fræna	677	44	6 %	118	17 %	217	32 %	7	31	5 %	49	7 %
Gjerstad	516	29	6 %	56	11 %	99	19 %	2	13	3 %	25	5 %
Kautokeino	19	0	0 %	1	5 %	0	0 %	0	3	16 %	4	21 %
Nord-Aurdal	1069	27	3 %	71	7 %	179	17 %	8	77	7 %	194	18 %
Samlet	2281	100	4 %	245	11 %	496	22 %	17	124	5 %	272	12 %

Samlet resultat for tilstand og endringer i Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal i 3. omdrev.

Samlet resultat tap

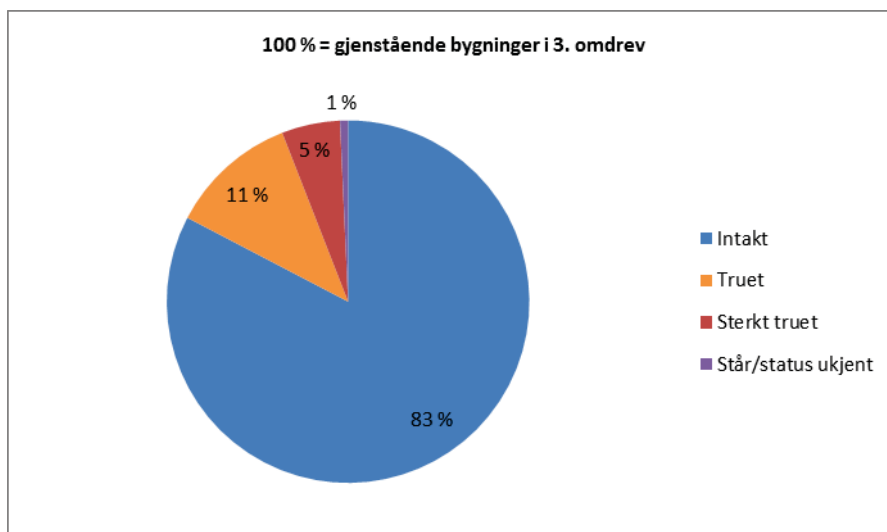

Figur 25: Samlet resultat i 3. omdrev for Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal. Tapte og gjenstående bygninger.

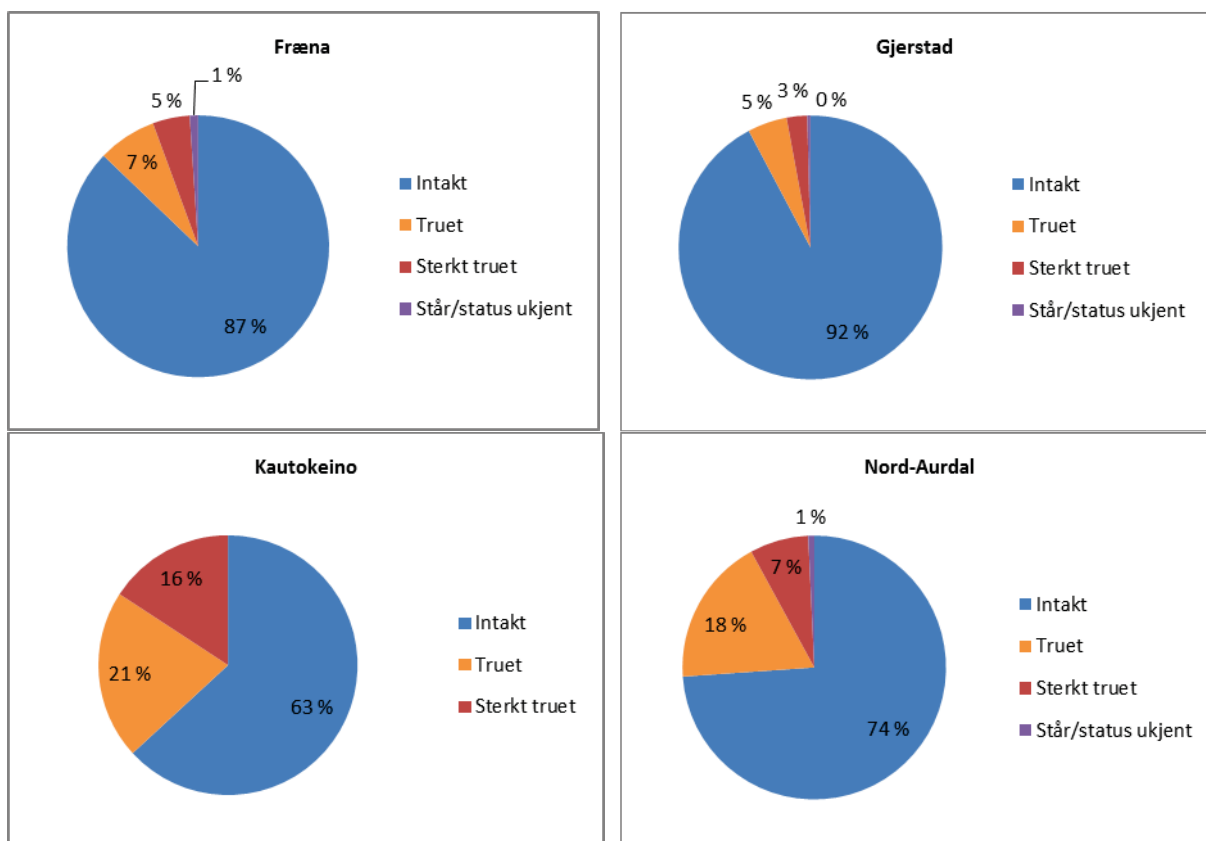
Figur 26: Resultat 3. omdrev, kommunevis. Tapte og gjenstående bygninger.

Samlet resultat tilstand

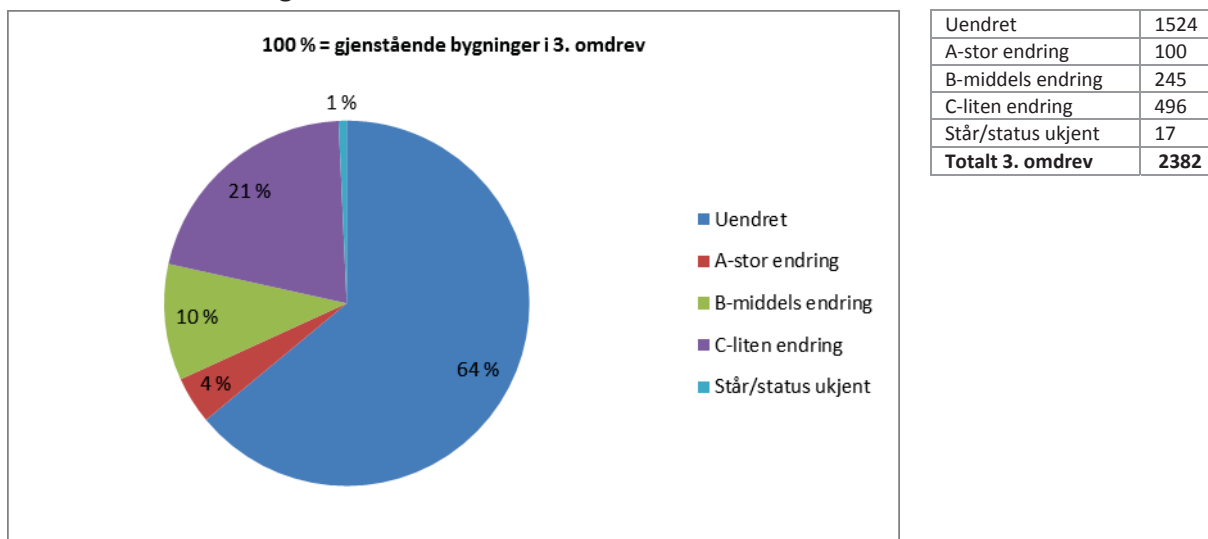
Intakt	1969
Truet	272
Sterkt truet	124
Står/status ukjent	17
Totalt 3. omdrev	2382

Figur 27: Samlet resultat i 3. omdrev for Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal. Truete, sterkt truete og intakte bygninger.

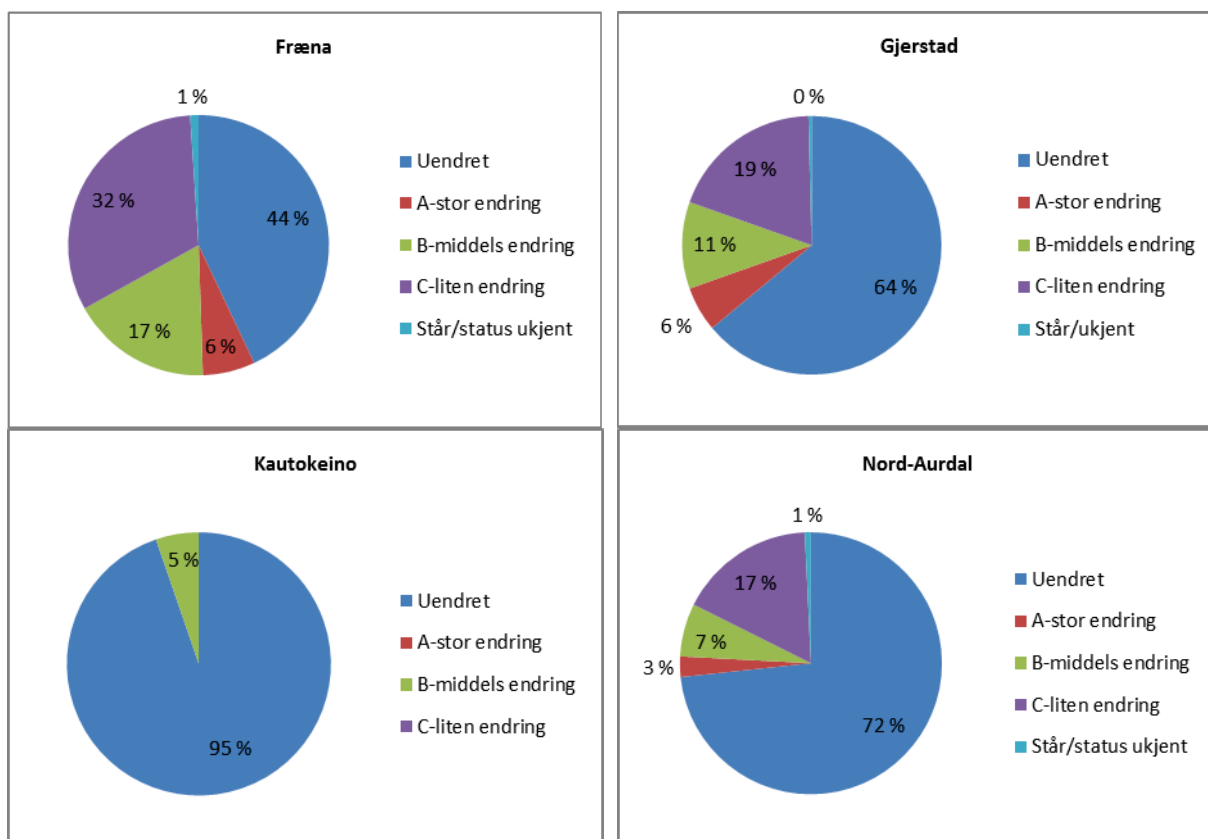

Figur 28: Resultat 3. omdrev, kommunevis. Truete, sterkt truete og intakte bygninger.

Samlet resultat endring

Figur 29: Samlet resultat 3. omdrev for Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal. Endrete og uendrete bygninger.

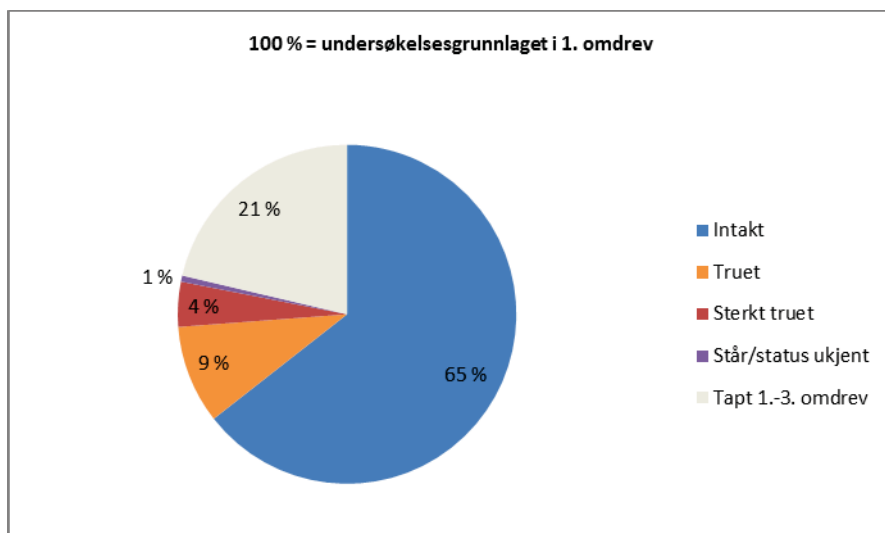

Figur 30: Resultat 3. omdrev, kommunevis. Endrete og uendrete bygninger.

Samlet resultat akkumulert

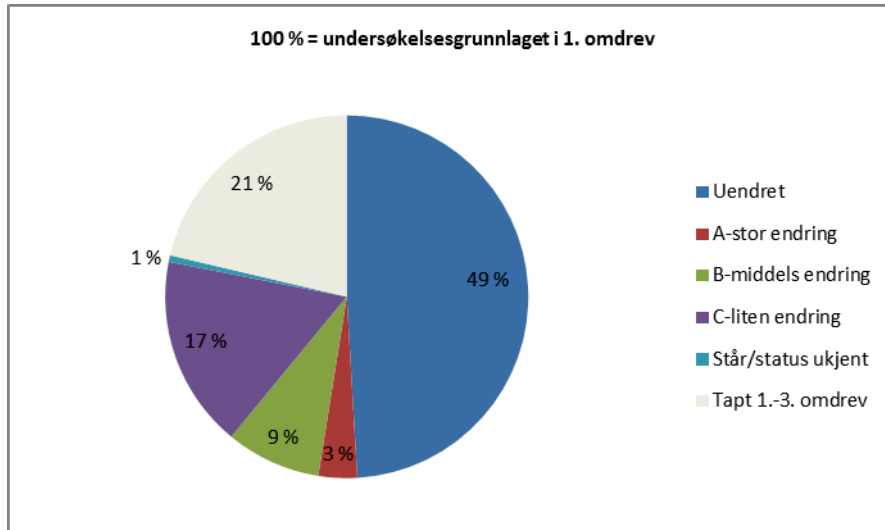
Med utgangspunkt i alle bygningene som inngikk i undersøkelsesgrunnlaget for 1. omdrev (år 2000), er akkumulert andel tapte bygninger i Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal kommune etter 3. omdrev på 21 %, mot 17 % i 2005 og 14 % i 2000.

Akkumulert andel bygninger som er tapt, sterkt truet og sterkt endret (endringstype A) etter 3. omdrev er 29 %, mot 28 % i 2. omdrev og 24 % i 1. omdrev. Tar man også med bygningene som er registrert som truet, blir andelen på 38 %.

Tapt 1. omdrev	418
Tapt 2. omdrev	99
Tapt 3. omdrev	101
Truet	272
Sterkt truet	124
Står/status ukjent	17
Øvrige gjenstående	1867
Totalt 1. omdrev	2898

Figur 31: Akkumulert tapte, sterkt truede, truede og øvrige gjenstående bygninger. Samlet resultat for Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal.

Tapt 1. omdrev	418
Tapt 2. omdrev	99
Tapt 3. omdrev	101
A-stor endring	100
B-middels endring	245
C-liten endring	496
Står/status ukjent	17
Øvrige gjenstående	1422
Totalt 1. omdrev	2898

Figur 32: Akkumulert tapte, endrete og øvrige gjenstående bygninger. Samlet resultat for Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal.

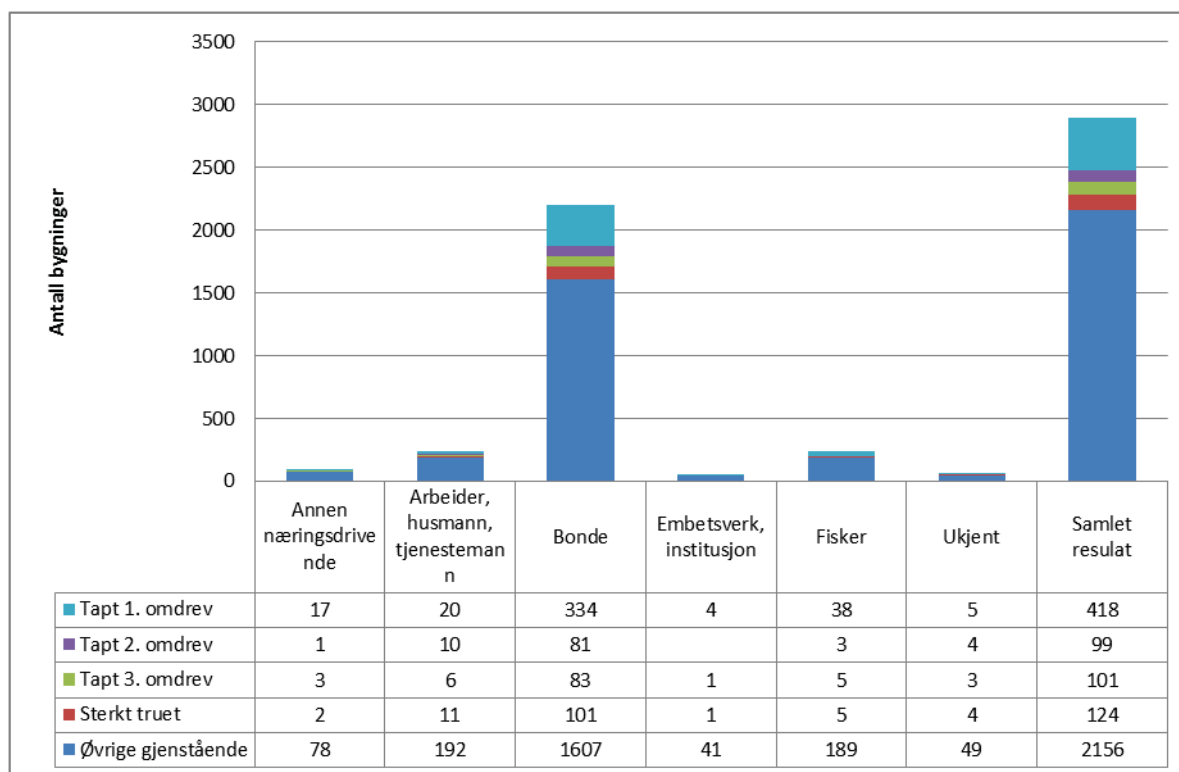
6.2 Kvalitative forandringer

6.2.1 Bestandsutviklingen i forhold til sosial miljøsammenheng

Av kategoriene for sosial miljøsammenheng, er det *bonde* og *ukjent* som har høyest tapsandel i 3. omdrev, med 5 %. 75 % av bygningene i undersøkelsesgrunnet i 3. omdrev tilhører kategorien *bonde*. Tapsandelen i denne kategorien er høyere enn i 2. omdrev, da den var på 4 %. Også kategorien *fisker* har høyere tapsandel i 3. omdrev, med 3 %, mot 1 % i 2. omdrev. Kategoriene *annen næringsdrivende* og *arbeider, husmann, tjenestemann* har derimot lavere tapsandel, med henholdsvis 4 % og 3 % i 3. omdrev, mot 5 % i 2. omdrev.

Samlet andel sterkt truede bygninger i 3. omdrev er 5 %, mot 11 % i 2. omdrev. I tillegg er 12 % registrert som truet. I den største kategorien, *bonde*, er 6 % av bygningene sterkt truet. Kategorien *arbeider, husmann, tjenestemann* har 5 % sterkt truede, *annen næringsdrivende* 3 % og *embetsverk, institusjon* 2 % sterkt truede bygninger. Kategorien *ukjent*, som har 8 % sterkt truede bygninger i 3. omdrev, utgjør kun 2 % av det samlede antall gjenstående bygninger.

	Annen næringsdrivende	Arbeider, husmann, tjenestemann	Bonde	Embetsverk, institusjon	Fisker	Ukjent	Samlet
Tapt 1. omd	17 %	8 %	15 %	9 %	16 %	8 %	14 %
Tapt 2. omd	5 %	5 %	4 %	2 %	1 %	7 %	4 %
Tapt 3. omd	4 %	3 %	5 %	2 %	3 %	5 %	4 %
Antall bygn 3. omd	83	209	1792	43	199	56	2382
Andel av undersøkelsesgrunnet	3 %	9 %	75 %	2 %	8 %	2 %	100 %
Antall gjenstående	80	203	1709	42	194	53	2281
Sterkt truet 3. omd	3 %	5 %	6 %	2 %	3 %	8 %	5 %

Figur 33: Samlet resultat. Bestandsutvikling for ulike sosiale miljøsammenhenger i Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal, med utgangspunkt i undersøkelsesgrunnet i 1. omdrev.

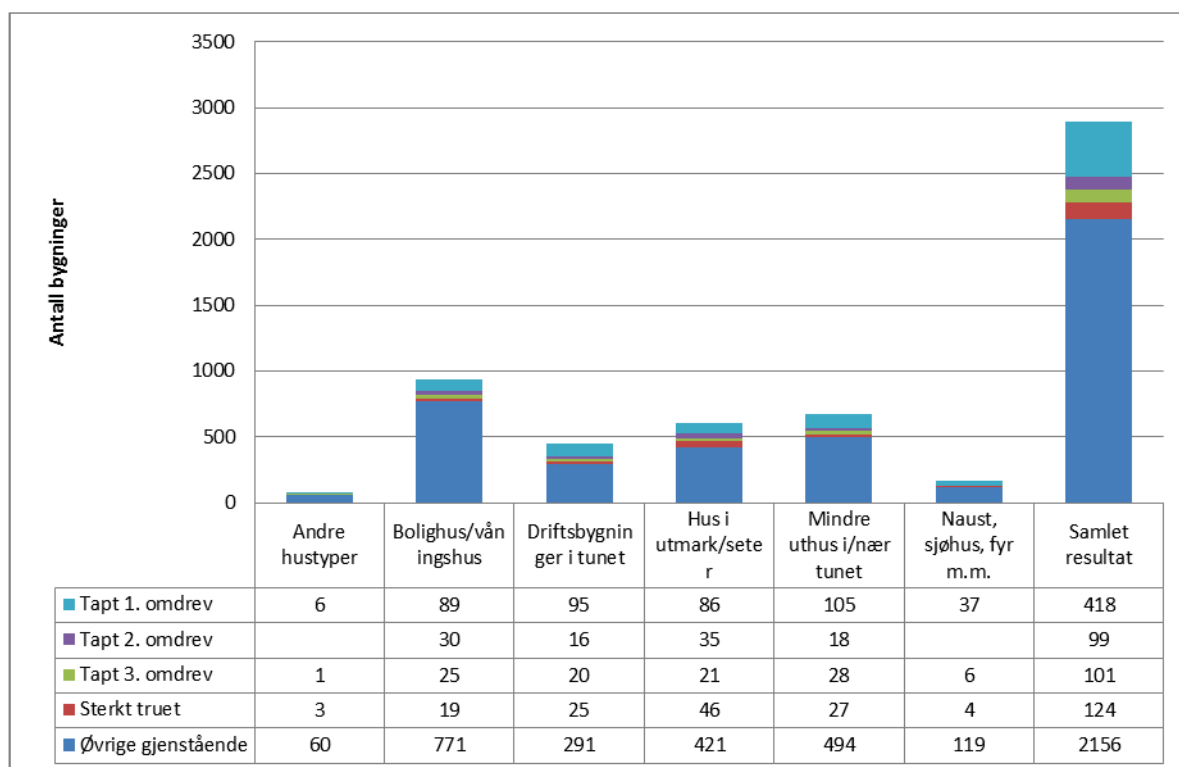
6.2.2 Bestandsutviklingen i forhold til bygningstyper

3 % av bygningene i kategorien *bolighus/våningshus* er tapt i 3. omdrev. Andelen er lavere enn i 2. omdrev, da den var på 4 %. Dette er den største av bygningskategoriene, med 34 % av bygningene i undersøkelsesgrunnlaget. *Mindre uthus i/nær tunet* er den nest største bygningsgruppen, med 23 % av undersøkelsesgrunnlaget. Her har tapsandelen økt fra 3 % i 2. omdrev til 5 % i 3. omdrev. I kategorien *hus i utmark/seter* er 4 % tapt i 3. omdrev. Tapsandelen er lavere enn i 2. omdrev, da den var på 7 %. 21 % av undersøkelsesgrunnlaget tilhører denne kategorien.

Kategorien *driftsbygninger i tunet* har høyest tapsandel i 3. omdrev, med 6 %, mot 5 % i 2. omdrev. Også kategoriene *mindre uthus i/nær tunet* og *naust, sjøhus, fyr* har høyere tap enn i 2. omdrev. For *naust, sjøhus, fyr* har tapsandelen økt fra 0 % i 2. omdrev til 5 % i 3. omdrev. Dette er en liten bygningskategori, med bare 5 % av undersøkelsesgrunnlaget.

Samlet andel sterkt truete bygninger i 3. omdrev er 5 %, mot 11 % i 2. omdrev. I tillegg er 12 % registrert som truet. Som i 2. omdrev er det *hus i utmark/seter* som er mest preget av forfall. 10 % av de gjenstående bygningene i denne kategorien er sterkt truet. Kategorien *driftsbygninger i tunet* har 8 % sterkt truete bygninger.

	Andre hustyper	Bolighus/våningshus	Driftsbygninger i tunet	Hus i utmark/seter	Mindre uthus i/nær tunet	Naust, sjøhus, fyr m.m.	Samlet
Tapt 1. omd	0 %	3 %	3 %	3 %	4 %	1 %	14 %
Tapt 2. omd	0 %	4 %	5 %	7 %	3 %	0 %	4 %
Tapt 3. omd	2 %	3 %	6 %	4 %	5 %	5 %	4 %
Antall bygn 3. omd	64	815	336	489	549	129	2382
Andel av undersøkelsesgrunnlaget	3 %	34 %	14 %	21 %	23 %	5 %	100 %
Antall gjenstående	63	790	316	468	521	123	2281
Sterkt truet 3. omd	5 %	2 %	8 %	10 %	5 %	3 %	5 %

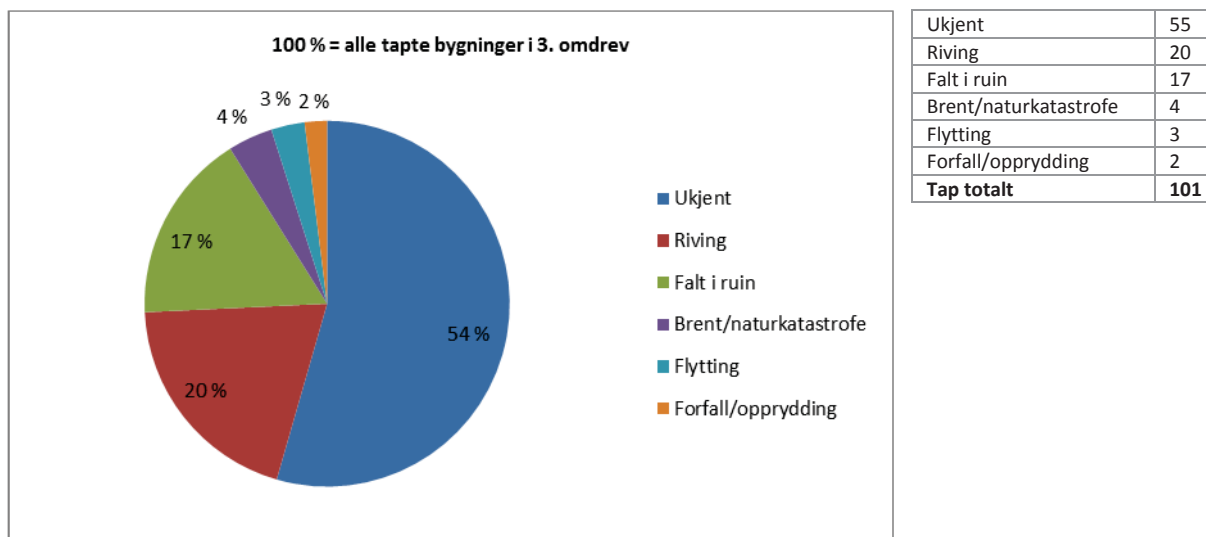

Figur 34: Samlet resultat. Bestandsutvikling for ulike bygningstyper i Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal, med utgangspunkt i undersøkelsesgrunnlaget i 1. omdrev.

6.2.3 Tapsårsaker

For 54 % av de tapte bygningene i Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal i 3. omdrev er tapsårsaken ukjent. 20 % av de tapte bygningene i 3. omdrev er revet, 17 % har falt i ruin, 4 % er brent, 3 % er flyttet og 2 % av tapene skyldes forfall og opprydding.

	Ukjent	Riving	Falt i ruin	Brent/naturkatastrofe	Flytting	Forfall/opprydding
2. omd	12 %	10 %	37 %	2 %	1 %	38 %
3. omd	54 %	20 %	17 %	4 %	3 %	2 %

Ukjent	55
Riving	20
Falt i ruin	17
Brent/naturkatastrofe	4
Flytting	3
Forfall/opprydding	2
Tap totalt	101

Figur 35: Samlet resultat for tapsårsaker i Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal i 3. omdrev.

Figurliste

- Figur 1: Tapte og gjenstående bygninger i 3. omdrev.
- Figur 2: Sterkt truete, truete og intakte bygninger i 3. omdrev.
- Figur 3: Endrete og uendrete bygninger i 3. omdrev.
- Figur 4: Akkumulert andel tapte, truete og sterkt truete bygninger i forhold til undersøkelsesgrunnlaget i 1. omdrev.
- Figur 5: Akkumulert andel tapte og endrete bygninger i forhold til undersøkelsesgrunnlaget i 1. omdrev.
- Figur 6: Undersøkelsesgrunnlaget for Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal i 3. omdrev, samt gruppene av objekter som er trukket ut av den opprinnelige mengden SEFRAK-registrerte objekter i Matrikkelen.
- Figur 7: Undersøkelsesgrunnlaget for Nord-Aurdal i 3. omdrev, samt gruppene av objekter som er trukket ut av den opprinnelige mengden SEFRAK-registrerte objekter i Matrikkelen.
- Figur 8: Tapte og gjenstående bygninger i 3. omdrev.
- Figur 9: Akkumulert: Tapte og gjenstående bygninger med utgangspunkt i undersøkelsesgrunnlaget i 1. omdrev.
- Figur 10: Tapte bygninger fordelt på samfunnssektor.
- Figur 11: Tapte bygninger fordelt på sosial miljøsammenheng.
- Figur 12: Tapte bygninger fordelt på bygningstype.
- Figur 13: Prosentvis fordeling av tapsårsaker.
- Figur 14: Prosentvis fordeling av endringsgrad, samt andel uendrete bygninger.
- Figur 15: Endringsgrad fordelt på bygningstyper.
- Figur 16: Andel sterkt truete, truete og intakte bygninger.
- Figur 17: Bygningstilstand fordelt på sosial miljøsammenheng.
- Figur 18: Bygningstilstand fordelt på bygningstyper.
- Figur 19: Tapte bygninger fordelt på Aurdal, Skrautvål, Svenes, Tingnes, Tisleidalen og Ulnes.
- Figur 20: Tapte bygninger fordelt på tettbygde og spredtbygde strøk.
- Figur 21: Endrete bygninger fordelt på Aurdal, Skrautvål, Svenes, Tingnes, Tisleidalen og Ulnes.
- Figur 22: Endrete bygninger fordelt på tettbygde og spredtbygde områder.
- Figur 23: Bygningstilstand fordelt på Aurdal, Skrautvål, Svenes, Tingnes, Tisleidalen og Ulnes.
- Figur 24: Bygningstilstand fordelt på tettbygde og spredtbygde områder.
- Figur 25: Samlet resultat i 3. omdrev for Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal. Tapte og gjenstående bygninger.
- Figur 26: Resultat 3. omdrev, kommunevis. Tapte og gjenstående bygninger.
- Figur 27: Samlet resultat i 3. omdrev for Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal. Truete, sterkt truete og intakte bygninger.
- Figur 28: Resultat 3. omdrev, kommunevis. Truete, sterkt truete og intakte bygninger.
- Figur 29: Samlet resultat 3. omdrev for Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal. Endrete og uendrete bygninger.
- Figur 30: Resultat 3. omdrev, kommunevis. Endrete og uendrete bygninger.
- Figur 31: Akkumulert tapte, sterkt truete, truete og øvrige gjenstående bygninger. Samlet resultat for Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal.
- Figur 32: Akkumulert tapte, endrete og øvrige gjenstående bygninger. Samlet resultat for Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal.
- Figur 33: Samlet resultat. Bestandsutvikling for ulike sosiale miljøsammenhenger i Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal, med utgangspunkt i undersøkelsesgrunnlaget i 1. omdrev.
- Figur 34: Samlet resultat. Bestandsutvikling for ulike bygningstyper i Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal, med utgangspunkt i undersøkelsesgrunnlaget i 1. omdrev.
- Figur 35: Samlet resultat for tapsårsaker i Fræna, Gjerstad, Kautokeino og Nord-Aurdal i 3. omdrev.

Kilder

Litteratur

Broe, Unni og Solrun Skogstad 2009: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Gjerstad kommune. Aust-Agder fylke 2005. Riksantikvaren

Broe, Unni og Solrun Skogstad 2004: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Nord-Aurdal kommune. Oppland fylke 2000. Riksantikvaren

Broe, Unni og Solrun Skogstad 2009: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Nord-Aurdal kommune. Oppland fylke 2005. Riksantikvaren

Kommunal planstrategi for Nord-Aurdal kommune. 2010-2012

Kommuneplan for Nord-Aurdal kommune. Samfunnsdelen. 2011-2023

Kommuneplan for Nord-Aurdal kommune. Arealdelen. 2009-2021

Riksantikvaren: Strategi for miljøovervåking på kulturminnefeltet 2009-2020

St.meld. nr. 16 (2004-2005). Leve med kulturminner

Utrykte kilder

Kartgrunnlag – Statens kartverk, Geovekst

Riksantikvarens hjemmeside. www.ra.no

SEFRAK-registreringen i Nord-Aurdal. Skjemaer og foto

Statistisk sentralbyrå. <http://statbank.ssb.no/statistikbanken>

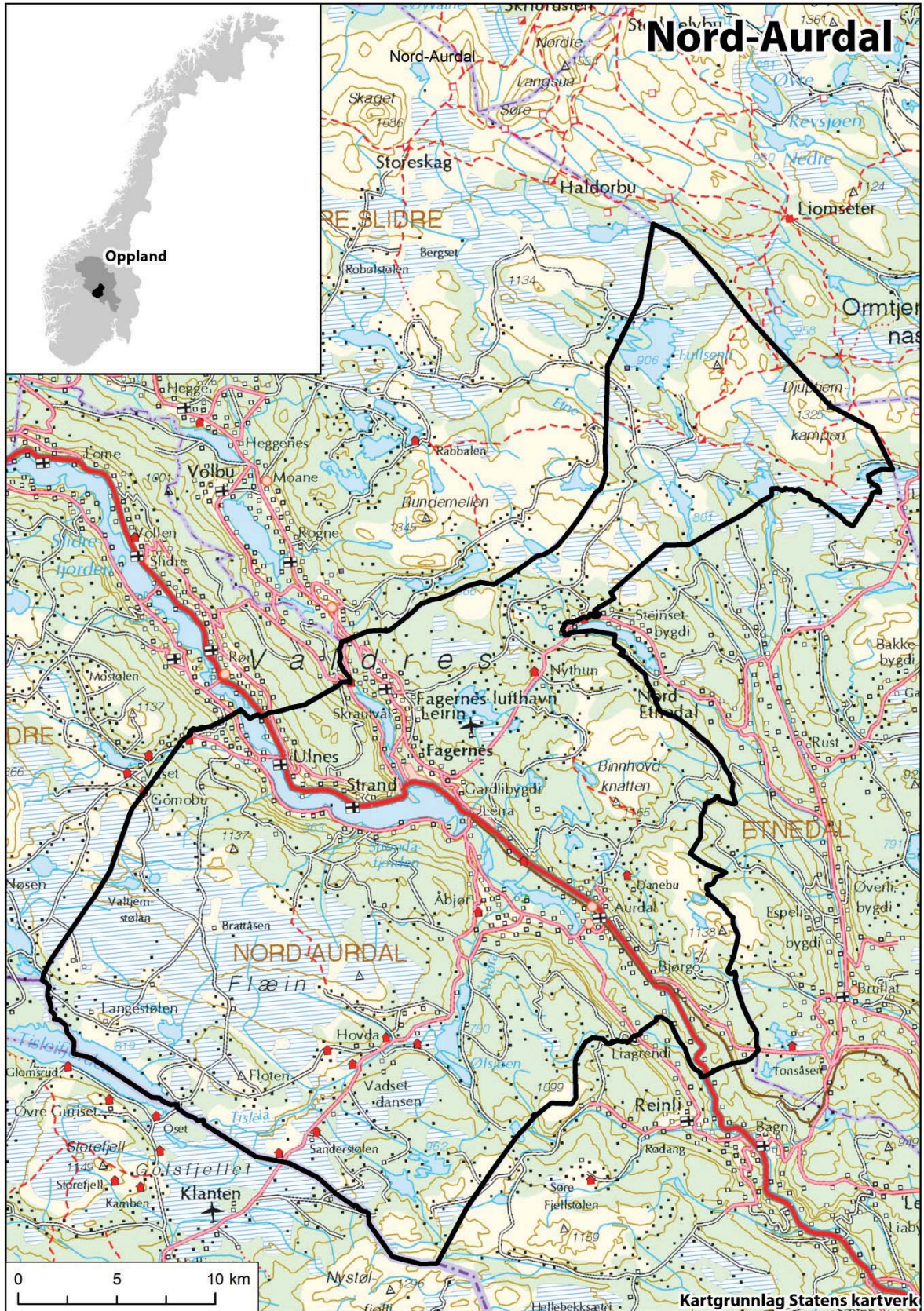
Vedlegg 1: Tabell. Bygningstyper. Tap, endring og tilstand Nord-Aurdal 1.-3. omdrev

0542 Nord-Aurdal	Under søkt 1. omd		Tap 1. omd		Under søkt 2. omd		Tap 2. omd		Under søkt 3. omd		Tap 3. omd		Gjenstående 3. omd	Endret totalt	A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Sterkt truet		Truet						
	1. omd	%	Under søkt 2. omd	%	Under søkt 3. omd	%	Under søkt 3. omd	%	Under søkt 3. omd	%	Under søkt 3. omd	%			Står	%	Står	%	Står	%	Står	%	Står	%	Står	%			
Bygningstype	4		4		4				4				4	1	25 %					1	25 %								
Annet																													
Bygdemagasjn, tollbu	1	100 %																											
Forretningsbygg	1		1		1				1	100 %			1							1	100 %								
Hotell, gjestgiveri, m.m.	7		7		7				7	43 %			7	3	43 %					3	43 %								
Hytte	7		7		7				7	14 %			7	1	14 %														
Næringsbygg	1		1		1				1				1																
Skole	5	20 %	4		4				4	50 %			4	2	50 %					1	25 %								
Sykehus, pleiehjem	1		1		1				1	100 %			1																
Andre hustyper	28	7 %	26		26				26	36 %			25	9	36 %					3	12 %								
Bolighus/våningshus	256	11 %	228		228				215	6 %			204	71	35 %	9	4 %	24	12 %	38	19 %	2	4	2 %	29	14 %			
Driftsbygning	58	16 %	49		49				48	2 %			46	10	22 %	1	2 %	5	11 %	4	9 %	1	8	17 %	9	20 %			
Fjøs, stall, låve	91	20 %	73		73				67	8 %			65	15	23 %	4	6 %	2	3 %	9	14 %								
Driftsbygninger i tunet	149	18 %	122		122				115	6 %			111	25	23 %	5	5 %	7	6 %	13	12 %	1	14	13 %	32	29 %			
Andre hus i utmark	1		1		1				1				1																
Andre hus på setra	31	3 %	30		30				28	7 %			25	13	52 %	1	4 %	3	12 %	9	36 %				4	16 %	3	12 %	
Koie	2		2		2				2				2	1	50 %					1	50 %								
Kvern, sag	4		4		4				4	25 %			3	1	33 %														
Seterbu/sel	204	12 %	179		179				171	4 %			167	58	35 %	2	1 %	17	10 %	39	23 %	1	15	9 %	12	7 %			
Seterfjos	141	11 %	125		125				120	4 %			116	28	24 %	4	3 %	6	5 %	18	16 %	1	11	9 %	21	18 %			
Seterløe	109	25 %	82		82				69	4 %			65	9	14 %	1	2 %	1	2 %	7	11 %	1	9	14 %	21	32 %			
Utløe, sommerfjos	36	14 %	31		31				28	10 %			27	3	11 %	0	0 %	1	4 %	2	7 %	1	6	22 %	7	26 %			
Hus i utmark/ seter	528	14 %	454		454				423	7 %			406	113	28 %	8	2 %	29	7 %	76	19 %	4	45	11 %	64	16 %			
Mindre uthus i/nær tunet	69	9 %	63		63				60	5 %			55	7	13 %					7	13 %				5	9 %	13	24 %	
Sidebygning	67	13 %	54		54				51	6 %			46	10	22 %	3	7 %	1	2 %	6	13 %				4	9 %	11	24 %	
Stabbur, loft	250	9 %	228		228				223	2 %			219	42	19 %	2	1 %	7	3 %	33	15 %	1	4	2 %	44	20 %			
Mindre uthus i/nær tunet	386	11 %	345		345				334	3 %			320	59	18 %	5	2 %	8	3 %	46	14 %	1	13	4 %	68	21 %			
Naustr, sjøhus, fyr m.m.	4	25 %	3		3				3				3												1	33 %			
Samlet	1350	173	1177		1177				1115	5 %			1069	277	26 %	27	3 %	71	7 %	179	17 %	8	77	7 %	194	18 %			

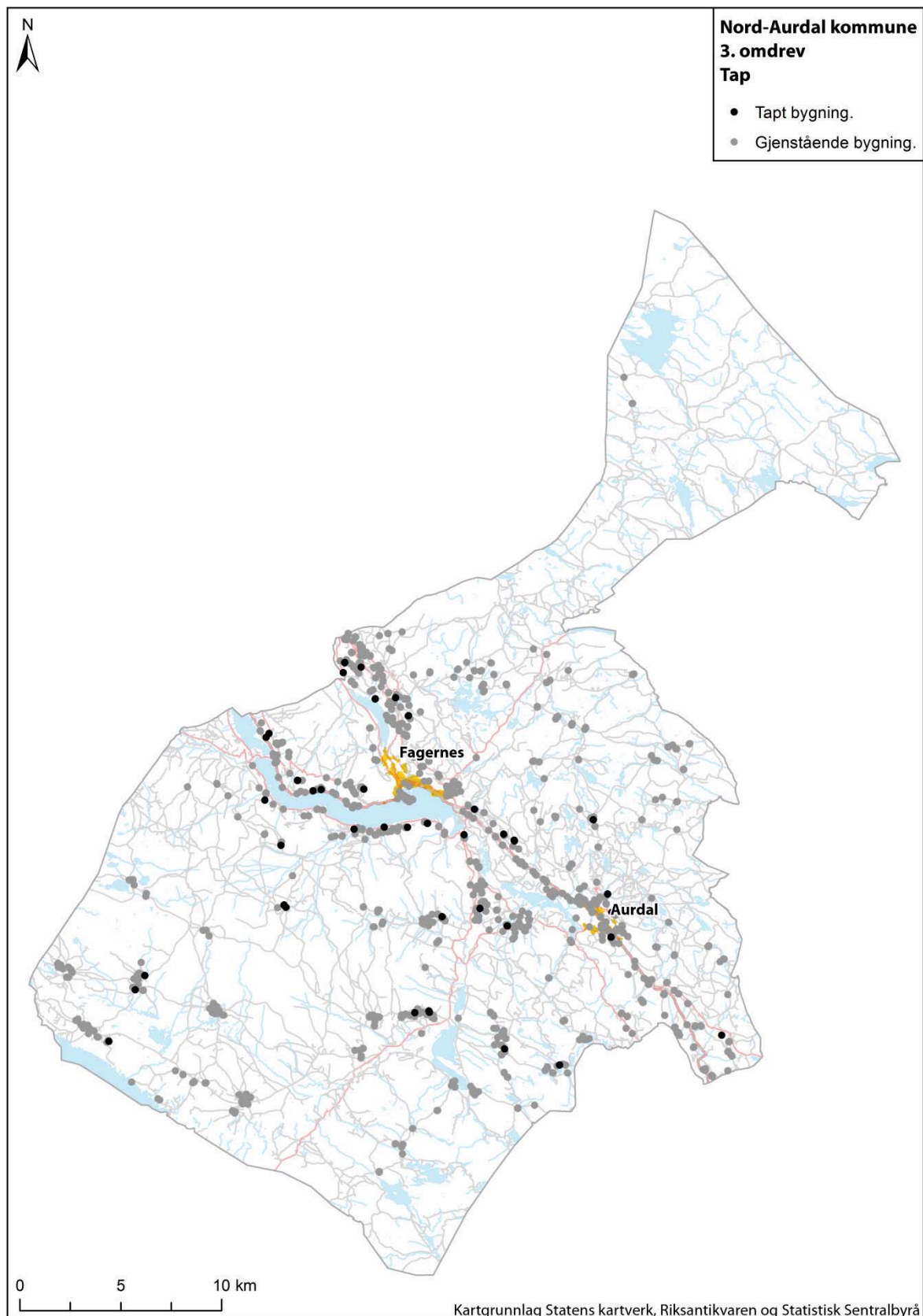
Vedlegg 2: Tabell. Registreringskretser. Tap, endring og tilstand Nord-Aurdal 1.-3. omdrev

0542 Nord-Aurdal	Under søkt 1. omd		Tap 1. omd		Under søkt 2. omd		Tap 2. omd		Under søkt 3. omd		Tap 3. omd		Gjenstående 3. omd	Endret totalt		A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Stærkt truet		Truet			
		%		%		%		%		%		%			%		%		%		%		%		%		%
Krets																											
001 Ulnes	37	27 %	27	7 %	25	8 %	2	2 %	23	8 %	2	2 %	23	26 %	6	26 %			4	17 %	2	9 %	1	4 %	7	30 %	
002 Hippe	131	20 %	105	9 %	96	4 %	4	4 %	92	4 %	4	4 %	92	32 %	29	32 %	1	1 %	11	12 %	17	18 %	9	10 %	15	16 %	
003 Rye	30	33 %	20	10 %	18	11 %	2	2 %	16	11 %	2	2 %	16	13 %	2	13 %			1	6 %	1	6 %	3	19 %	4	25 %	
004 Lo	106	13 %	92	13 %	81	7 %	6	7 %	75	7 %	6	7 %	75	25 %	19	25 %	1	1 %	4	5 %	14	19 %	2	3 %	13	17 %	
005 Tjelleidalen	17	18 %	14	14 %	12	8 %	1	1 %	11	8 %	1	1 %	11	36 %	4	36 %	1	9 %			3	27 %	5	45 %	2	18 %	
006 Hådem	19	11 %	17	6 %	16				16				16	6 %	1	6 %					1	6 %			4	25 %	
007 Strand	44	14 %	38	11 %	34	12 %	4	4 %	30	12 %	4	4 %	30	33 %	10	33 %	2	7 %	2	7 %	6	20 %	2	7 %	9	30 %	
008 Fodnes	28	29 %	20	5 %	19	5 %	1	1 %	18	5 %	1	1 %	18	11 %	2	11 %	1	6 %			1	6 %	3	17 %	11	61 %	
009 Nes	61		61						61				61	2 %	1	2 %	1	2 %								3	5 %
010 Fagernes	8		8		8				8				8	25 %	2	25 %					2	25 %			1	13 %	
011 Ranheim	56	2 %	55	4 %	53	4 %	2	4 %	53	4 %			53	23 %	12	23 %	2	4 %	4	8 %	6	11 %	1	2 %	5	9 %	
012 Skratuvål	194	10 %	175	5 %	167	4 %	7	4 %	160	4 %	7	4 %	160	19 %	30	19 %	7	4 %	10	6 %	13	8 %	2	8 %	33	21 %	
013 Fullsenn	3		3						3				3	67 %	2	67 %					2	67 %					
014 Fosbråten	6		6		6				6				6	17 %	1	17 %					1	17 %					
015 Leira nord	2		2						2				2	50 %	1	50 %			1	50 %							
016 Leira sør	13		13	23 %	10	10 %	1	10 %	9	10 %	1	10 %	9	33 %	3	33 %					3	33 %			2	22 %	
017 Nordåk	47	9 %	43	5 %	41	4 %	4	5 %	37	4 %	4	5 %	37	14 %	5	14 %	1	3 %	2	5 %	2	5 %	3	8 %	13	35 %	
018 Aurdal	54	13 %	47		47		1	2 %	46	2 %	1	2 %	46	35 %	16	35 %			4	9 %	12	26 %			4	9 %	
019 Aurdalsåsen	131	9 %	119	4 %	115	3 %	3	3 %	112	3 %	3	3 %	112	30 %	34	30 %	1	1 %	7	6 %	26	23 %	11	10 %	12	11 %	
020 Bjergo	77	3 %	75	3 %	72	2 %	2	3 %	70	2 %	2	3 %	70	31 %	22	31 %	1	1 %	9	13 %	12	17 %	1		13	19 %	
021 Lien	36	19 %	29	3 %	28	1 %	1	4 %	27	4 %	1	4 %	27	26 %	7	26 %	1	4 %			6	22 %	4	15 %	2	7 %	
022 Vestringsbygda	126	18 %	103	4 %	99	2 %	2	2 %	97	2 %	2	2 %	97	36 %	35	36 %	3	3 %	9	9 %	23	24 %	9	9 %	23	24 %	
023 Abjør	124	15 %	105	3 %	102	5 %	5	5 %	97	5 %	5	5 %	97	34 %	33	34 %	4	4 %	3	3 %	26	27 %	11	11 %	18	19 %	
0542 Samlet	1350	13 %	1177	63	5 %	46	4 %	1069	277	26 %	27	3 %	71	7 %	179	17 %	8	7 %	77	7 %	194	18 %					

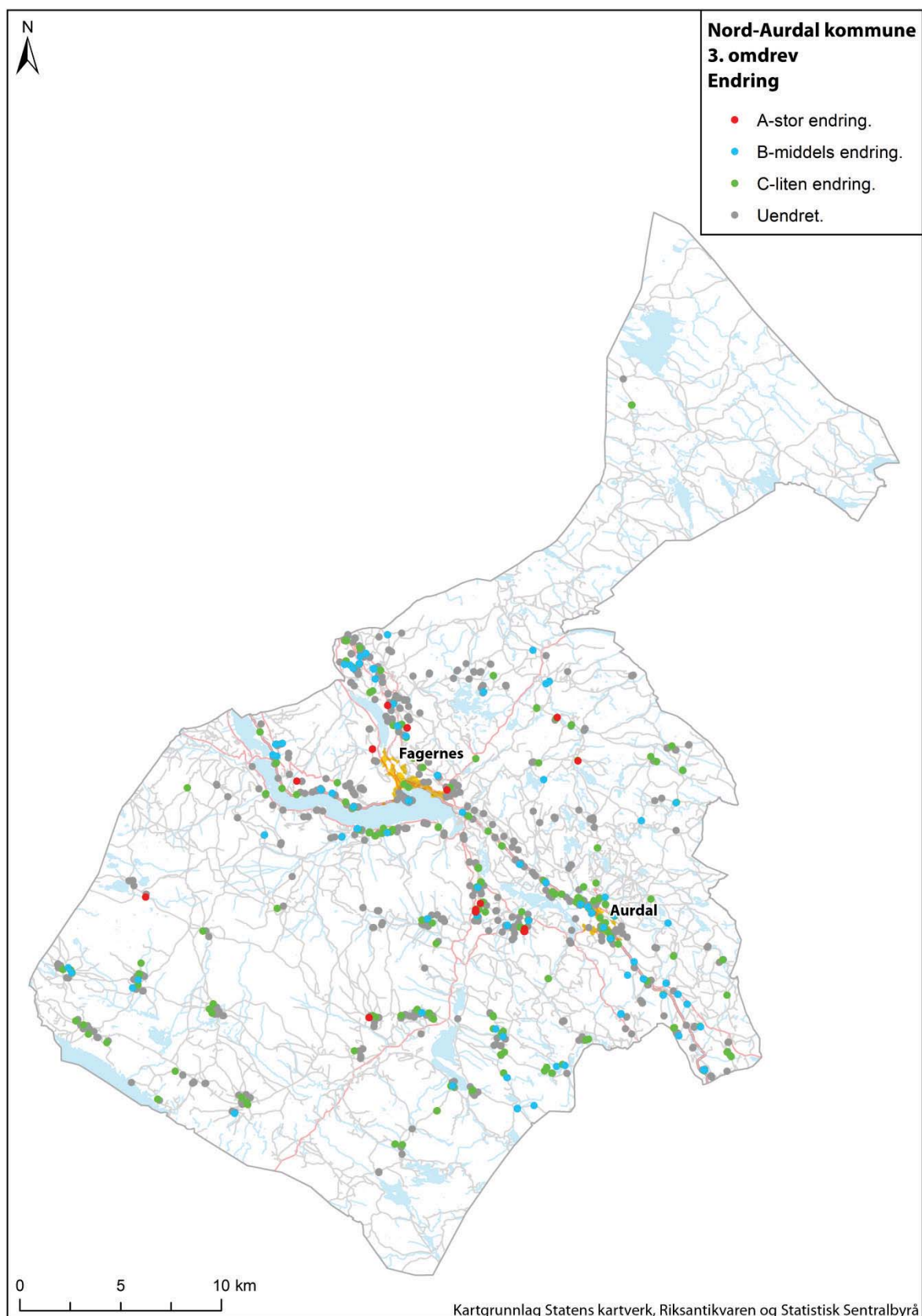
Vedlegg 3: Kart. Kommune - fylke

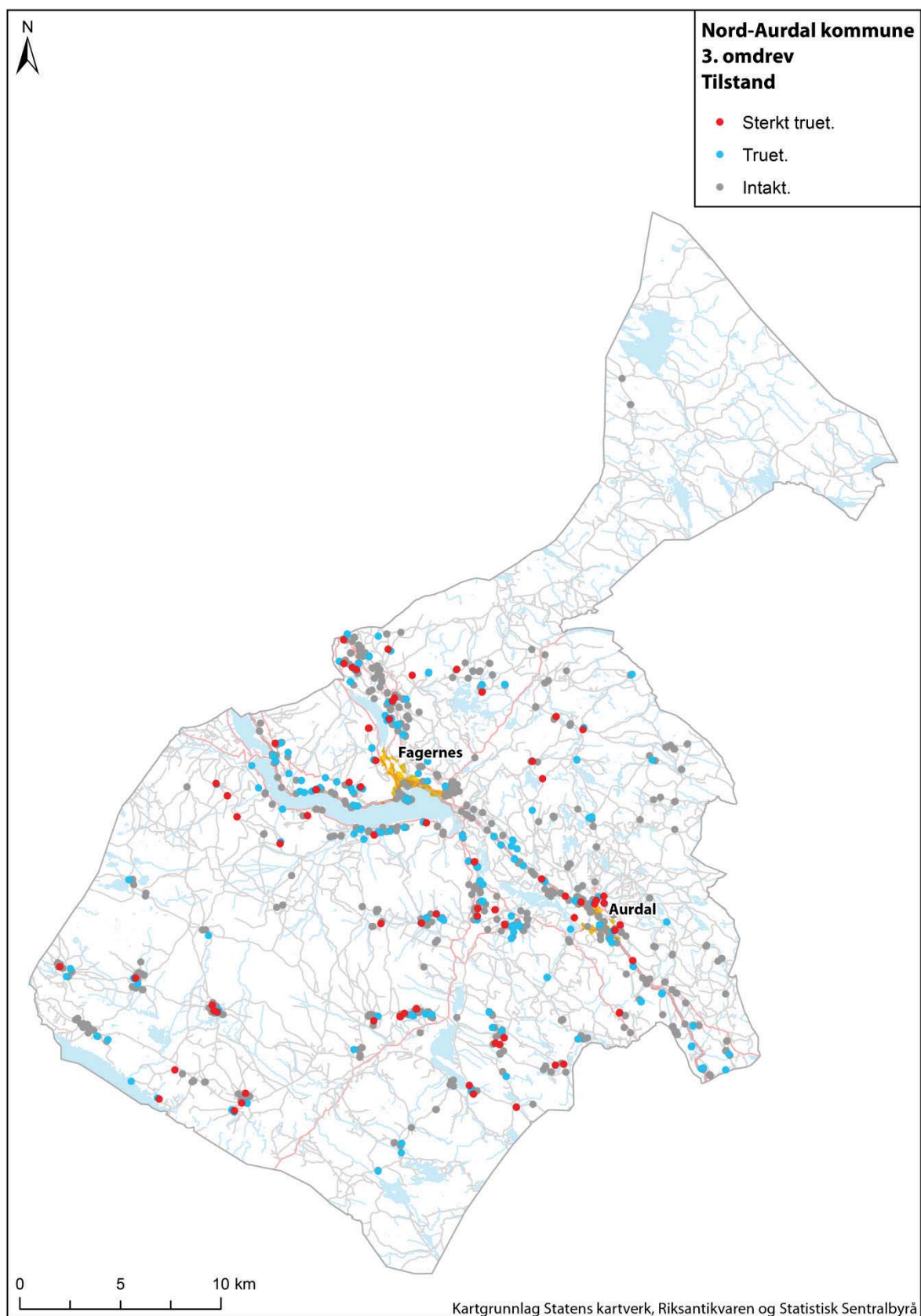
Vedlegg 4: Kart. Tap - Nord-Aurdal 3. omdrev

Vedlegg 5: Kart. Endringer - Nord-Aurdal 3. omdrev

Vedlegg 6: Kart. Tilstand - Nord-Aurdal 3. omdrev

NIKU Rapport 51

ISSN 1503-4909

ISBN 978-82-8101-101-4 (elektronisk)

NIKU hovedkontor
Storgata 2
postboks 736 Sentrum
NO-0155 Oslo
Telefon: 23 35 50 00
Telefaks: 23 35 50 01
Internett: www.niku.no